RAGIP PAŞA
995
1156

شرح مفاتيح الدرية في اثبات القوانين الفارسية
لعصام الدين

شرح

1

T. C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞU
RAGIP P[AŞ]A KİTAPLIĞI
MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı: 998

1156

1148

RAĞIP P.
Ka. N.
1145

باب المصدر وتعريفه ٩ — دالي وتائي ٩ — الدالي خمسة انواع ٩ — النوع الاول ١٠ — النوع الثاني ١٠ — النوع الثالث ١١ — النوع الرابع ١١

النوع الخامس ١١ — التائي اربعة انواع ١١ — المصدر اما مفرد او مركب ١٢ — باب الماضي وتعريفه ١٥ — باب المضارع والتعريفه ٢٠

باب باقي الافعال والاسماء ٢٦ — نفي الحال والاستقبال ٢٦ — تأكيد نفي الحال والاستقبال ٢٧ — امر الغائب ٢٧ — نهي الغائب ٢٧ — امر الحاضر ٢٨ — نهي الحاضر ٢٨ — اسم الفاعل ٢٨

علامة جمع الفاعل والمفعول ٢٩ — اواخر الاسماء والافعال ... ٢٩ — الصفة المشبهة ٣٠ — الوصف التركيبي ٣٠ — اسم المفعول ٣١ — اسم الزمان والمكان ٣١ — اسم الآلة ٣٢

بناء المرة والنوع ٣٢ — اسم التصغير ٣٢ — اسم المنسوب ٣٢ — اسم التفضيل ٣٣ — فعل التعجب ٣٣ — حروف المعاني ٣٣

الهمزة للتنبيه ٣٣ — الالف الساكن للنداء وللزيادة ٣٤ — حرف النداء اي آ ٣٤ — حرف التعجب آيا أيا ٣٤ — الباء المفتوحة للالصاق والمصاحبة والقسم والظرفية وللتحسين اللفظ ٣٥

الباء المكسورة تدخل على المشتقات ٣٥ — الباء المضمومة ٣٦ — التاء علامة الخطاب ٣٦ — الزاي بمعنى من وعن ٣٦

الشين ضمير غائب فاحكامه ٣٧ — الكاف العربي علامة التصغير ٣٨ — الميم ٣٨ — النون ٣٩ — الواو ٣٩ — الهاء للنسبة وللبيان القدر ٤٠ — الياء للمصدر والخطاب والوحدة والنسبة والحكاية الماضي وغيرها ٤١

لفظ است ٤٢ — ولكل كلمة في اخرها هاء يزاد في جمعها لفظ كان ٤٢ — لفظ تا حرف تعليل ولانتهاء الغاية وللشرط وتمييز الضعيف ٤٣ — الجيم علامة التعريب ٤٣

يكتب واو وسمي بعد الخاء المعجمة والمكسورة لكن لا دخل له في اللفظ ٤٣ — كلمة را بمعنى اللام الجارة ولعلامة المفعول وللقسم ٤٤ — كلمة يا للنداء والخطاب وآيتر ديد ٤٥ — باب قواعد شتى ٤٥

لا يظهر اعراب الثلث في الفارسية ٤٥ — الواو علامة للتلاوة الضمة ٤٥ — اذا اردت ان تصير المصدر متعديا ٤٦ — وماضيا متعديا ٤٦ — ومضارعا متعديا ٤٦

وامرا متعديا ٤٧ — واسم فاعل متعديا ٤٧ — كل كلمة اخرها ياء وما قبلها الف او واو يجوز حذف يائه ٤٧ — اذا كان ما قبل الهاء الفا يجوز حذفه ٤٧ — دال ما قبله ساكن كل غير حرف مد فهو دال مهملة وما سواه ذال معجمة ٤٧

لا يوجد في الفارسية ثمانية احرف ثا حا صاد ضاد طا ظا عين قاف ٤٨ — فائدة مهمة وارد در لغت عجميه درپش حرف پا چا جيم گاف ژا ٤٩ — المضمرات المتصلة ٤٩ — وي للغائب ٥٠ — ايشان للجمع ٥٠

تو للخطاب ٥٠ — شما للجمع ٥٠ — من للمتكلم وحده ٥٠ — ما له مع غيره ٥٠ — اسماء الاشارة ٥٠ — اسم الموصول ٥٠

اسم الاستفهام ٥١ — الحروف رام الخ ٥١ — الاعداد ٥٣

بسم الله الرحمن الرحيم

حمد وثنا اول مبدع ارباب سخن. ومتكلم ساز اصحاب دهن
جنابنه که ایفای اوصاف بی پایانی. انجون هر دهانه بر زبان
وهر زبانه بر دهان. احسان. ایلدی ودرود خجسته ورود
وصلات نامعدود. وسلام نامحدود. اول درهٔ تاج نبوه
ووشاح صدر فتوه. رابطهٔ منظومهٔ اصفیا. نورد یدهٔ جمیع
انبیا. مظهر وما ینطق عن الهوی. رهبر راه هدا. حضرتلرینك
رقدمکاه عطر آلودینه اهدا. وادلهٔ مسالك هدایت. واهلهٔ
آفاق ارشاد ودلالت. اولان شموس عترت. وبدور امت. آل
واولاد احفاد. واصحاب امجاد. مراقد پرانوار. ومشاهد جنت
آثارینه نثار. اولسون اما بعد شاهد دلربای معرفت قواعد
دردیه. پیشوهٔ کرانواع فنون ادبیه. در بالاخانهٔ دفیع الجناب
سخن کویانه. مرقات بلند پایه. ومتاع کران قدر فارسی به
خریدار اولان سوداکران عرفانه قوی سرمایه. اولدیغندن
نهانخانهٔ درونده نقاب پوش نکاه اولان کلرخان. معانی
قواعد دردیه دن برقع انداز اشتباه. اولمق جاکیر ایکن شیخ
الزمان. سیواسی جهانك خامهٔ کهرفشان تعبیرلرندن
متخرط سلك تقریر. اولان مفاتیح الدریه. فی اثبات القوانین
الدریه نام رساله سن ترکی لسان ایله شرح وبیان. اولنمسی حسان

طبع سخن شناسان یاران. اولمغین بذل قدرت عاجزانه
ایله کلك طرفه نکارزی فرسوده ودرکار ایلدم حقا که بردر نا سفته
سرابرده نشین ابکار اشعه پاش عذار. درکه هنوز بر هنر
پروازك مشاطهٔ قلم سحر آراسی ایله پیرایهٔ اعتبار. بولوب
ساحهٔ انظار اولی الابصارده جلوه ساز. اولمامشدر
لاجرم بو برج سطور پریشان. که کسیلمهٔ سمط بیان
قلندی تترجمهٔ بلاغتدن برنم. وسحاب زلال فصاحتدن
برقطرهٔ شبنم در مطالعه سیله حصه منداولان اخوان صفا
وخلان وفادن مرجو درکه بودر وبشانك اضعف وستمندی
مصطفی ابو العصمة نقشبندی نك وقوعیافته اولان خطا
وخطل. وزیغ وزللك. دامن مکرمت مأمنلریله عفو وپوشیده
بیوره لر والله المسؤل فی اخلاص العمل. والاعانة علی سد الخلل.
سبحان تسبیحك علمیدر یعنی سبحه دن غفران کبی مصدردر
لکن تفعیلك مصدری اولان تسبیح معناسنه مستعملدر
وسبحه نك معناسی بر ودرآنی تنزیه بلیغ ایله تنزیه ایلدی
دیمکدر یاخود بعد معناسنه اولان سبح دن مأخوذدر
قبایحدن ولایق اولمیانك جمیعسندن بعید اولدی دیمکدر
یاخود فرغ وخلو معناسنه اولان سبح دن مأخوذدر
تنزیه بلیغ ایله جمیع قبایحدن ولایق اولمیانك جمیعسندن
خالی وفارغ اولدی دیمکدر وکاهیجه سبحان تعجبده استعمال
اولنور نکته بودرکه منزه حق سبحانه وتعالی تنزیه اولنا جق
شیلردن تنزیه بلیغ ایله تنزیه ایتدکده تعجب حاصل اولور
بعضیلر دیدیلرکه سبحان کلمه سیله برکره اصالة تنزیه

منعه کبی صح

پس استعمالده سبحه صح

حشی ابن جوزی روایت اندکه
سبحان نك تفسیرندن رسول اکرم
صلی الله تعالی علیه وسلمه سوال اولندقده
تنزیه الله عن کل شیء دیو بیوردیلر
شیخ زاده دیرکه سبحان استعمالده
تسبیحك علمیدر زیرا علمیت اعیانك
جاریه اولدیغی کبی معانیك ده جاریدر
وسبحان اضافتدن منقطعدر
وکندنده علمیت والف ونون مزیدتان
اولدیغندن غیر منصرفدر صح

وبالتبع تعجب قصد اولنور وبركته اصالة تعجب وبالتبع
تنزيه قصد اولنور وسبحان نك دائما انتصابى اظهارى
متروك اولان فعل مضمر ايله در تقديرى اسبح الله ديمك
اولوب فعلك منزلنه تنزيل ومسدينه سد اولندى
وسبحان كلمه سى اعداء اللهك مضاف ايدكلرى قبايحك
جميعسندن تنزيه بليغه دلالت ايدر وتسبيح تقديس كبى
بنفسه ولام ايله تعديه ايدر كذا فى حاشية حسن جلبى على المطول
وسبحان ديوب اسلوب سلفى تغييرى قلوب خلقك تنشيطنه
ايما وحمد الحمد لله لفظنك واكا دلالت ايدنك غريله اولدنغنه
اشارتدر الذى اويله اللهى تنزيه ايدرمكه اخلص الانسان
جميع انسانى ياخود جنس انسانى ممتاز ايلدى ومشرف قيلدى
الف لام استغراقه ياجنسه محمولدر بالنطق تكلم سببيله باء
سببيه اخلص يه متعلقدر وبو يا اخص نسخه سنه كوره مقصوره
داخلدر يختص برحمته من يشاء نص كريمنده اولدبغى كبى
نطق انسانك قليل وكثير تلفظ ايتديكى شيدر وانسان بونكله
سائر حيوانات وجماداتدن ممتاز اولور من عالم الجماد عالم
ارضدن من دخى اخلص يه متعلقدر عالم ملائكه وثقلينك
ذوى العلمك اسميدر ديديلر متكلمون ديديلركه عالم كندبله
خالق بلينان ما سوى الله دن جميع موجودك اسميدر كرك
ذوى العلم دن اولسون كرك اولمسون وجود صانعه علامت
اولدبغندن عالم ايله تسميه اولندى وعالم فى الاصل عالم ايدى
اشباع ايچون الف زياده اولندى ديديلر وهب بن منبه دن
مرويدركه الله تعالى اون سكز بيك عالم خلق ايلدى برى دنيادر

جماد فتح جيم ايله ارض معناسنه كذا فى القاموس بعضيلر
جماددن مراد اشيادن ذوى الارواحك غيريدر ديمش والعجماء
عالم الجماد اوزرينه عطف اولنور ياخود جماد اوزرينه
عطف اولنور يعنى بها يمدن نطقه وتكلمه قادر اولميانلردن
ياخود بونلرك عالمندن امتياز ايلدى ومشرف قيلدى ديمك اولور
عجماء فتح عين مهمله ومد ايله بهايمدن نطق وتكلمه قادر اولميانلره
ديرلر بعضيلر عجمادن مراد دواب ووحوش وطيوردن ذوى
الارواحدر ديمش مآل بردر بوراده براعت استهلال واردر
زيرا بو رساله احوال فارسى بيانى ايچون تأليف اولنمشدر
وبوندن بنى آدمك سائر مخلوقات اوزرينه اكرميت واشرفيتنه
ايما واردر نته كم الله تعالى بيوردر ولقد كرمنا بنى آدم حاصل معنى
بودركه الله تعالى يه لايق اولميانك جميعسندن تنزيه وتقديس
ايدرم اويله الله كه جميع انسانى ياخود جنس انسانى خصوصا علمانى
نطق سببيله سيما كندوبى ذكر سببيله سائر موجوداتدن ممتاز
ومشرف قيلدى وحمدا بو دخى فعل محذوفك مفعول مطلقى
اولوب سبحان اوزرينه عطف اولنور تقديرى حمدت وياخود
احمد الله حمدا دريعنى وصف جميل ايله وصف ايدرم ديمك اولور
للذى يعنى وصف جميل شول ذاته نزاهت صفاته مخصوصدركه
علمه البيان انسانه بيانى ياخود جميع بيانى تعليم ايلدى ديمكدر
علمه نك ضميرى فقرة اولىده اولان انسانه راجعدر اما قرآن
جليل الشانده آدمه عائددر ديمشلر بوراده انساندن باعتبار
المفهوم آدم مراد اولنورسه مرجع ضمير حقيقت اولور والا
مجاز اولور وبو ضمير متصل علم نك مفعول اوليدر مفعول ثانيسى

البيان در وبيان ضميرده اولان شيء معرب كلام فصيحدر
بعضلر كلام نفسي بي كلام لفظيله كشفدر ديمش معالم تنزيل
صاحبي علمه نك تفسيرنده آدم عليه السلامه جميع اشيانك
اسماسني تعليم ايلدي ديمكدر ديمش بعضلر جميع لغاتي تعليم
تعليم ايلدي ديمكدر ديمش وابو العاليه وابن زيد وغيريلري
مرجع ضمير قرآنده انسان اولوب اسم جنس مراد اولنوب
جميع ناسه بيان وكتابت ونطق وفهم وافهامي حتى نه دير
ونه دينلور تعليم ايلدي ديمكدر ديشلر بعضلر هر قومه بينلرنده
تكلم ايلدكلري لسانلريني تعليم ايلدي ديمكدر ديمش وابن كيسان
خلق الانسان علمه البيان ده يعني محمد صلى الله تعالى عليه وسلمي
خلق ايلدي اولادني واوله جغني تعليم ايلدي زيرا اولين واخرينده
ويوم الدين دن انبا بيوررلر ايدي ديو تفسير ايلمشدر
مع تنزيل الفرقان مع علمه يه متعلقدر فرقان ضم فا ايله
قرآن معناسنه در بيضاوي ديديكه فرقان فرقنك مصدريدر
فرق بين الشيئين دينلور ايكي شيئك بيني فصل ايتدي ديمكدر
قرآن حق ايله باطلك بيني فصل ايتديكندن فرقان ايله تسميه
اولندي ياخود فرقان كتب سماويه ايچون اسم جنسدر يعني
جميع انسانه بو بياني تعليمي قرآن جليل الشانك تنزيلنه مقارن
ايدي فصاحت وبلاغتده ديمكدر **من ارم العماء** من كلمه سي
تنزيله متعلقدر ارم كسر همزه وفتح را ايله شداد بن عادك بنا
ايلديكي مدينه در بوراده بوندن مراد اقليم وعالم در عماء فتح عين
مهمله ومد ايله سحاب رقيق معناسنه در اما بوراده مراد علم
ازلي در بو تقديرجه ارم كلمه سنك اضافتي لجين الماء كبي مشبهه

مشبهه اضافي

مشبهه بها اضافتي قبيلندن اولوب قرآن جليل الشانك نزولي
عالم عمادن يعني حق سبحانه وتعالينك علم ازليسي عالمندن نزول
ايتمش غير مخلوقدر ديمكدر بعضلر بوراده عمادن مراد عالم ازل
اولمق ممكندر ديمش عبد الكريم جيلي مراتب الوجود نام رساله سنده
بويله تصريح ايلمشدر كه رسول اكرم صلى الله تعالى عليه وسلم حضرتلرينك
مجلس شريف وحضور منيفلرينه بر اعرابي كلوب اين كان ربنا
قبل ان يخلق الخلق ديو سؤال ايلديكنده كان في عماء بيورديلر
ايدي ارباب تصوف عماني لا هواء فوقه ولا هواء تحته يعني
لا نسب ولا صفة فوقه ولا تحته ديو معنا ويرديلر مرادلري
كمال تنزيه اولوب حق سبحانه وتعالى عالمي خلق ايتمزدن اول
بر وصف ايله وبر اسم ايله موصوف وموسوم دكل ايدي وبر نسبت
كندويه نسبت اولنمز ايدي والحاصل بو تفسيرلرينه كوره ارم
حضور معنوي معناسنه اولوب حق سبحانه وتعالى يه
لايق حضور معنوي عماسندن قرآن جليل الشان نازل
اولمشدر ديمك اولور **وصلوة** حمداً اوزرينه معطوف
اولوب فعل محذوفك مفعول مطلقي اولور يعني صلوات
ايتمكلكله صلوات ايدرم ديمكدر صلوات لغةً دعا معناسنده
حقيقت رحمت كامله معناسنده مجازدر بو تقديرجه
حق سبحانه وتعالى دن رحمت كامله نك نزولني استرم ديمك
اولور سؤال اولنورسه رحمت رقت قلب معناسنه در بونك
ايسه حق تعالينك حقنده تصوري محالدر جواب بودر كه
الله تعالى دن رحمت ايصال خير معناسنه در **على من** مصنف
كمال تعظيم ايچون ياخود صفات محموده آنيه ايله متصف اولان

انجق محمد صلی الله تعالی علیه وسلم اولدیغی معلوم اولدقده
اسم سامیء و نام نامیسنی اظهار ایلمدی یعنی شول ذات
سعادت سمات اوزرینه صلوات ایتمکلک ایله صلوات ایدرمکه
انجانا بزه نجات ویردی و خلاص ایلدی من غیابات
سبخ الاهواء من کلمه سی انجانایه متعلقدر غیابات
فتح غین معجمه ایله غیابه کلمه سنک جمعیدر قیونک دیبنه
دیرلر قعر بئر معناسنه آخرنده یاء حطی ایله غیایه دخی
بو معنایه در بعضلر غیابه غیبة دن مأخوذدر بوندن
بوراده مراد اطراف سبخنده اطرافک نظردن غیبوبتدن
اوتوری غیابه ایله تسمیه اولنمشدر دیمش سبخ کسر ایله زندان
و حبس خانه در جمعی سبخون کلور اهواء مد ایله هوانک جمعیدر
هوا قصر ایله قلبک اشتها ایلدیکی شیئه میل و محبتیدر
یعنی اهواء نفسانیه زندانلرینک غیاباتندن دیمکدر دخی بوراده
اختصار مطلوب ایکن مصنف صلوة ایله اکتفا ایتمیوب
صلوا علیه و سلموا تسلیما آیت جلیله سنه امتثالا یاخود
من احب شیئا اکثر ذکره مصداقنجه ذکر شریفنی تکرار ایله
تلذذا وسلاما دیدی بوده نحی فعل محذوفک مفعول مطلق
اولوب صلوة اوزرینه عطف اولنور سلام ایتمکلک سلام
ایدرم دیمکدر علی من شول ذات کرامت سمات اوزرینه که
هدانا بزه دلالت ایلدی هدایه بعضلر مطلوبه ایصال ایدن
شیئه دلالتدر دیمش بعضلر مطلوبه موصله اولان دلالتدر
دیمش تفصیلی مطولاتده مسطوردر الی جنات عدن عدن
جنتلرینه که المشحونة بالنعماء مالا عین رأت ولا اذن سمعت

نعمتلریله

نعمتلریله یاخود وفیها ما تشتهیه الانفس و تلذ الاعین نص
کریمیله منصوصه انواع نعم ایله مملوه در دیمکدر عدن عدنت
البلد دن مأخوذدر آنی توطن ایلدم عدنت الابل بمکان کذا دیلور
دوه شویله بر مکانه ملازمت ایلدی و انده دائم و قائم اولدی دیمکدر
و جنات عدن بوندن مأخوذدر زیرا ناس آنده صیف و شتا
اقامت ایدرلر وترضیة یا قربنه یا بعدنه معطوفدر دخی ترضیه
ایتمکلک ایله ترضیه ایدرم یعنی رضی الله تعالی عنه دیرم دیمکدر
علی من یعنی شول ذاتلر اوزرینه ترضیه ایدرمکه صاحبه
صاحبه ده اولان ضمیر مستتر صحابه دن عبارت اولان من لفظنه
راجعدر و منصوب المحل اولان ضمیر متصل علی من انجاناده رسول
اکرم صلی الله علیه وسلم مراد اولنان من لفظنه راجعدر یعنی
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه مصاحب اولدی
صحابه فی الاصل مصدردر صکره اصحابه اسم قیلندی و بونک
ایکی معناسی وارددر بری عرفیدر کثیر الصحبه اولان کسنه در
کثیر الخدمه اولانه خادمه دینلدیکی کبی و بو بر کون خدمت ایدنه
دینلمز و بری لغویدر و لو بر ساعت اولسون صاحب اولان
کسنه در سعد بن مسیب اولکی اعتبار ایدوب نبی محترم صلی الله تعالی — علیه وسلم صح
ایله بر سنه قائم اولمیانی صحابه دن عد ایلمدی باقیلر ایکنجیی
اعتبار ایدوب حتی مسلمیندن کندونی کورنلری اصحابندن
عد ایلدیلر اما حق اولان بودر که کندونی کوروب مخالطه
ایلمیان کسنه اصحابه ملحق عد اولنور صحابی دکلدر کذا فی شرح المشارق
لابن ملک ولو بساعة لو کلمه سی وصلیه در بساعة ده اولان
با صاحبه یه متعلقدر ساعت ایله مراد لحظه خفیفه در

یعنی انلرك مصاحب اولملری بر ساعت یعنی قلیل بیله اولورسه
بنه ترضیه ایدرم دیمکدر اصحابی علی طریق التعمیم تعریفه
تلمیحدر فتأمل ومن دخی شول ذاتلر اوزرینه ترضیه ایدرمکه
تبعه نیه ضمیر مستتری تابعین دن عبارت اوله ن من لفظنه
راجعدر وضمیر متصلی علی من انجاناده اولان من لفظنه راجعدر
یعنی رسول محترم صلی الله علیه وسلمه تابع اولدی یاخود
علی من صاحبه ده اولان من کلمه سنه لفظی اعتباریله راجعدر
یعنی اصحابه تابع اولدی دیمکدر باحسان باتبعه یه متعلقدر
یعنی احسان ایله تابع اولدی دیمکدر ولو بلحظة انلرك
تابع اولملری بر لحظه بیله اولورسه بنه ترضیه ایدرم دیمکدر
احسان عبادت معناسنه در حتی جبرائیل علیه السلام رسول اکرم
صلی الله علیه وسلمه افندم احسان ندر دیو سؤال ایلدکده الاحسان
ان تعبد الله کانك تراه وان لم تکن تراه فانه یراك دیو
جواب بیوردیلر بعضلر بوراده احسان ایله مراد اخلاص صدر
دیمش والحاصل تابعین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین بر رتبه
عبادت ایلدیلر که اصحاب کزینه تابع اولمغه صالح اولدیلر
لحظه لامك فتحی وحانك سکونیله کوز قویرغیله بقمق
معناسنه در بوراده معنای لازمیسی مراددر وتعظیما
بوراده تعظیم دن مراد رحمت ایله یاد یعنی رحمة الله علیه
دیمکدر بودخی فعل محذوفك مفعول مطلقی اولوب تعظیم
ایتمکلك ایله تعظیم ایدرم دیمکدر علی من توابع متبعیهم
هم ضمیری باعتبار المعنی علی من صاحبه ده اولان من کلمه سنه
عائددر یعنی اول اصحابه تابع اویجیلره تابع اولانلرك اوزرینه

تعظیم

تعظیم ایتمکلك ایله تعظیم ایدرم دیمکدر بوراده سیاق قرینه سیله
توابعدن مراد تبع تابعین در وبو خیر امتی قرنی ثم الذین
یلونهم ثم الذین یلونهم حدیث شریفنه اشارتدر اولکیله مراد
صحابه در ایکنجیله مراد تابعین در اوچنجیله مراد سلف صالحین
وتبع تابعین در الی یوم القیمة تعظیمك نهایت وغایتی
قیامت کوننه دکین در بحذافیرهم فتح حاء مهمله وفتح ذال
وفانك کسریله باسرهم وباجمعهم معناسنه در صحاحده
دیدیکه حذافیر کل شئ شیئك عالی ونواحیسی دیمکدر اعطاه الدنیا
بحذافیرها دینلور باسرها وباجمعها دیمکدر واحدی حذفاردر
وبو تأکید ایچوندر یعنی قیامته دکین ایلدیکم تعظیم اصحابك
جمیعسنه وتابعینك جمیعسنه وتبع تابعینك جمیعسنه دیمکدر
وبعد واو ابتدائیه اولوب اما مقامنه قائمه در یاخود
سابقه سیله جمله سابقه اوزرینه عطف القصه علی القصه
طریقیله عاطفه در بعد ظروف مکانیه دن ظرفدر معناسی
ما وجب علینا بیاد نصکره دیمکدر مختار اولان معنا بودر
اما مشهوری بسمله حمدله تصلیه دن صکره دیمکدر فلما کان
غالب اسرار الحق فلماده اولان فا مجرای محققه یه اجرا اولنان
اما مقدره یا موهومه نك جوابیدر لما اوچ وجهله استعمال
اولنور بری فعلدر لم لما لم کبی در مضارعه داخل اولورسه
جازمدر لما یرکب کبی وبری ماضییه داخل اولورسه حینیه
معناسنه در جئتك لما ضرب زید کبی وبری غیریلرینه داخل
اولورسه الا معناسنه در لما علیها حافظ نص کریمنده اولدیغی
کبی وبوراده مراد معنای ثالثدر غالب اکثر معناسنه در

اسرار جمع سردر و سر کسر ایله شیء خفی معناسنه در مراد علم
تصوفدر یاخود اسراردن مراد کلمات الله در و اسرار اولمسی
اغیاردن محفوظه اولدیغی اعتباریله در و حققه اضافتی
حقدن ملهمه اولدیغی اعتباریله در غالب کلمه سی کان نك
اسمیدر یعنی وقتا که حقك اسرارینك اکثریسی اولدی ایسه
علت کلماته جمله معترضه اولوب حقك صفتیدر یعنی اول ایله
حق که کلمه لری یعنی کلامی نقایصدن عالی و منزه اولدیغی دیمکدر
نکته بو رساله کلمه یه متعلقه اولدیغندن علت کلماته دیو
بیوردی فافهم مصوغة اسم مفعول اولوب کان نك خبر منصوبیدر
یعنی غالب اسرار حق بویانمش و جاری اولمش اولدی ایسه علی
السن العارفین عارف بالله و عالم اولنلرك لسانلری اوزره
السن ضم سین ایله جمع لساندر باللغة الفارسیة یا مصوغه
کلمه سنه یاخود عارفین کلمه سنه متعلقدر فارسیه
فرسه منسوبه دیمکدر یعنی لغت فارسیه ایله جاری و
و مصوغه اولدی ایسه یاخود لغت فارسیه یی عارفلرك
لسانلری اوزره جاری اولدی ایسه دیمکدر وکانت ضوابطها
مفاتیح لخزائن معانی الفاظهم البهیة ضوابطها کانت کلمه سنك
اسمیدر و ضمیری للغة الفارسیة یه راجعدر ضوابط وزنا
و معنی قواعد کبیدر واحدی قاعده کبی ضابطه در صحاحده
ضبط کتیکی دینلور شیئی جزم ایله حفظ ایلدی دیمکدر رجل
ضابط دیرلر حازم معناسنه مفاتیح الفاظهم کانت کلمه سنك
خبر منصوبیدر مفاتیح مفتاح کلمه سنك جمعیدر اسم آلتدر
کند و ایله شیء فتح اولنور لخزائن [illegible] ده اولان لام مفاتیح کلمه سنه

لخزائن معانی صح

متعلقدر

متعلقدر خزائن فتح ایله خزینه کلمه سنك جمعیدر خزینه
مال مجموعك حفظی ایچون بر مکانك اسمیدر و بوراده مراد
خزائن علم در و خزائن معانی یه و معانی الفاظه و الفاظ
عارفینه راجع اولان هم ضمیرینه مضافدر البهیة مضاف اولك
صفتیدر بهیه بهایه منسوب دیمکدر بها حسن معناسنه در یعنی
لغت فارسیه نك ضوابط و قواعدی عارفلرك الفاظ بهیه لرینك
مفتاحلری اولدی ایسه لاجرم لمانك جوابیدر لاجرم ده
ابو البقا و سعدی چلبینك تحریرلری اوزره درت قول واردر
اولکیسی لا کلمه سی کلام ماضی یی رد ایچوندر معناسی فلان امر
زعم ایتدکلری کبی دکلدر دیمکدر و جرم کسب معناسنه
فعلدر و فاعلی تحتنده مضمردر و ما بعدی مفعول به موضعنده در
ایکنجیسی لاجرم ایکی کلمه دن مرکبدر معنالری حق دیمکدر
ما بعدلری محلا مرفوع حقك فاعلیدر اوچنجیسی لا محالة
دیمکدر ما بعدی محلا مرفوع فاعلی اولور یاخود محلا منصوب
و مجرور اولوب تقدیری لا محالة فی علم الله دیمك اولور دردنجیسی
لا منع معناسنه در تقدیری لا منع من ان الله یعلم دیمکدر
بخاری تاریخ عتبی شرحنده دیرکه لاجرم اصلنده لا بد و لا محالة
منزله سنده ایکن شمدی معناسی تحول ایدوب حقا منزله سنده اولدی
بو سببدن لام کتوریلوب لاجرم لاتینك دیدیلر بعضیلر وجب
قطعا دیمکدر دیمش صدر الدین شیرازی مقامات شرحنده
لاجرم من اجل ذلك معناسنه مستعملدر دیدیکی استعمال اولندیغی
مواضعه زیاده موافق و مطابقدر والحاصل غالب اسرار حق
السن عارفین اوزره لغت فارسیه ایله جاری و الفاظ بهیه لرینك

قسمه صح

مفتاحلری لغت فارسیه نڭ قواعدی اولدی ایسه منع یوقدر
یاخود لامحاله یاخود لغت فارسیه نڭ قواعدی اولدیغی
اجلدن حریٌّ علی ذی الهمّة العلیّة حرّی حاء مهمله ایله فعیل
وزنی اوزره در جدیر معناسنه ذی صاحب معناسنه همّة
فتح وکسر ایله قصد معناسنه در وجمعی همم کلور العلیّة الهمّة نڭ
صفتیدر یعنی همّت علیه صاحبنه جدیر ولایقدر أنْ یتعلّم
اولا قواعد الفرس مقصوده شروع عدن اوّل قواعد فرسی
اوکرنمك قواعد قاعده نڭ جمعیدر قاعده هر شیئڭ اصلی
وبناسیدر قواعد بیت اساسیدر دینلدیکی کبی قواعد
فرسدن مراد علم فارسیدر پارسی پاء عجمیله پارسه منسوبدر
پارس بلده شیرازڭ واطرافنڭ اسمیدر اقلیم پارس دینلور
وفارسی پارسی نڭ معربیدر وعرب نسبتنده لسان فارسی
وعجم زبان پارسی دیرلر وفصیحنه دریه دیرلر تفصیلی کلسه کرکدر
وأنْ یطالع ثانیًا وثانیا مطالعه ایتمك فی کتبهم عارفینك
کتابلرینی بالقراءة والدرس بالقراءة ده اولان با ملابست
ایچوندر والدرس عطف تفسیردر صحاحده درس القرآن
ونحوه دینلوب متعدی ولازم استعمال اولنور وادریسه کثرت
درسندن ادریس تسمیه اولندی دیدیلر ادریس شیث علیه السلام
سبطیدر اسمی اخنوخدر کندویه اوتوز صحیفه نازل اولمشدر
اوّلا قلم ایله یازان وعلم نجوم وحسابه نظر ایدن اولدر یعنی
قراءت ایله درس ایله اوکرنمك ومطالعه ایتمك همت علیه
صاحبنه جدیر ولایقدر حتّی وقف علی تمام مراداتهم بلا خطاء
ولا خطل یعنی بو تعلّم ومطالعه نڭ انتهاسی بودرکه اول

همّت علیه صاحبی عارفینڭ کتابلرنده اولان مرادلرینڭ
تمامنه خطا وخطلسز واقف ومطّلع اوله خطل فتح خاء
معجمه وفتح طاء مهمله ایله کلام فاسده دیرلر مشوّش ومضطرب
اوله وذکر اولنان وجه اوزره کلمات ایله تکلّم ایتمکه دخی دیرلر
حتی خطل فی کلامه دینلور وعلم اقصی اشاراتهم بلا زیغ ولا
زلل وعلم وقف اوزرینه معطوفدر اقصی غایت معناسنه دخی
همّت علیه صاحبی عارفینڭ کتابلرنده واقعه اولان اشارات
لرینڭ غایتنی زیغ وزللسز بیله زیغ فتح زاء معجمه وسکون
یا ایله میل ایتمك معناسنه زاغت الشمس دینلور میل ایلدی
دیمکدر وباب ثانیدن زاغ یزیغ دینلور زلل فتح زاء معجمه
وفتح لام ایله زللت یا فلان تزلّ زلیلا دینلور یعنی جمورده
وکلامده سورچسه وخطا ایتسه ورسالتنا هذه مبتدادر
وواو حالیه در حال بوکه شو بزم رساله مزدیمکدر رساله
مرسل ایله مرسل الیهڭ بیننده اخبار واحکامڭ ایصالنده
واسطه درکه عرفده اختصار اوزره قواعد علمیه یی
مشتمله مؤلّفه اولان عبارته اطلاق اولنور وکذلك معانی
مدوّنه یه ده اطلاق اولنور هذه ده اولان اشارت ایکیسنه ده
محتملدر ان شاء الله تعالی الله تعالی دیلرایسه متکفّلة اسم فاعلدر
ومبتدانڭ خبریدر تکفّل ایدیجیدر دیمکدر ببیان جمیع
ضوابطها با متکفّله کلمه سنه متعلّقدر ضوابطهاده اولان
ضمیر لغت فارسیه یه عائددر یعنی فارسیه نڭ جمیع ضوابط
وقواعدینك بیاننه تکفّل ایدیجیدر دیمکدر ومتضمّنة
بقاطبة قواعدها ومتضمّنه متکفّله اوزرینه معطوفدر

دخی بو رساله مز لغت فارسیه نك جمیع قواعدینی متضمنه در
قاطبه طانك كسریله بر اسمدركه عمومه دلالت ایدر جاء
القوم قاطبةً دینلور جمیعاً دیمكدر سمیتها بو رساله مزی
تسمیه ایلدم مفاتیح الدریة مفاتیح الدریه دیو الدریه
دره منسوب دیمكدر در فارسیده قپو باب معناسنه اولنه
حرف تعریف وآخرینه یای نسبت مشدده عربیه كتوروب
عربی صورتنده استعمال ایلدیلر نقل اولنوركه بهرام گور نام
شاهك امریله عهدنده واقع اولان اوامر ومراسلات وبینلرنده
اولان مكالمه لری یالكز فارسی فصیح بحث اولوب دردنده یعنی
بابنده بر سؤال محرر جاری اولمغله در نیه نسبت اولنوب
لغت فارسیه دریه دینلدیكه جمیع لغات فارسیه نك افصحی
اولمغین حافظ الدین نسفی كافی نام كتابنده ابو سعید بردعی دن
روایت بیوردیلر قال رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم لسان
اهل الجنة العربیة والفارسیة الدریة پس بو حدیث شریف
اعجاز دریه نك صحتنه كوره مصنف مرحوم مفاتیح الدریه
تسمیه سنده تلمیح ایتمش اولور اما بعضیلر موضوع در دیمشلر
اهلینه معلومیدر بعضلر تخفیف یا ایله بر طائفه نك
یا حوالی جبلك یا محل قرارك یا فارس ده بر مدینه نك یا كلمۀ
فصیحه نك نسبت اولندیغی ناحیۀ مخصوصه نك اسمیدر دیمشلر
فی اثبات القوانین الدریه قوانین قانون كلمه سنك جمعیدر
قانون اصل معناسنه در الدریه القوانین نك صفتیدر دریه
ضم دال وتشدید را ویاء نسبتیۀ مشدده عربیه ایله دره
منسوبدر و در و درر جمعدر واحدی دره در لؤلؤ معناسنه

كوكب

كوكب دری دینلور ثاقب ومضی اولان كوكب دیمكدر بیاضندن
اوتوری دینلمشدر یعنی مفاتیح الدریه نام رساله مز درده مثال
اولان قوانین وقواعدك اثباتنده اولیجیدر وهذه فریدة
لم تثقب الی الآن فریده دره كبیره معناسنه در جمعی فرائد
كلور حتی فرائد الدر دیرلر كباری معناسنه لم تثقب فریده نك
صفتیدر مصنف رساله سنی حسن وبها وصفاده دلنمامش
دره كبیره یه تشبیه ایدر یعنی بو رساله مز بر دره در كه شمدیه دك
تألیف آننه دكین بر فاضلك ابره سیله سفته دكلدر یعنی
مثلی تألیف اولنمامشدر دیمكدر فلله الحمد فی كل حین واوان
فلله خبر مقدم در الحمد مؤخر مبتدادر تقدیمی حصر ایچوندر
اوان وزنا ومعنی زمان كبیدر بویله اولنجه یعنی نعمت جلیله دن
اولان بویله بر تألیف فضلادن بر كمسنه یه میسر اولمیوب
بكا میسر اولمغین مقابله سنده اینجق حمد الله تعالی یه مخصوصدر
هر وقت وهر زمانده یعنی مدت عمرمده وغایت جهدمده
باب المصدر باب مدخل معناسنه در مبتدای محذوفك
خبریدر هذا باب فی بیان المصدر دیمكدر مصدر لغتده ابل
صادر اولان موضعدر اصطلاح عربیده فعل اوزرینه جاری
حدثك اسمیدر بعضلر فعل كندندن مشتق اولان شیدر دیمش
ومصدر عربیه وفارسیه ده اصل اولوب غیریسی فرع اولدیغندن
تقدیم اولندی ومصدر اصطلاح فارسیده وهو مبتدادر یعنی
مصدر مبتدا نك خبری بو تعریفدر اسم آخره نون ساكنة
بعد دال او تاء مفتوحتین ساكن ما قبلهما قیاساً مطرداً
آخرنده اولان ضمیر اسم لفظنه راجعدر ساكنه نون كلمه سنك

صفتیدر مفتوحتین دال وتانك صفتیدر یا ایكسندن حالدر
ساكن ما قبلهما بود خی صفت بعد صفتدر ما قبلهماده ضمیر تثنیه
دال وتایه راجعدر قیاس مطرد بر شیئك بر شیئه مساوی اتیدر
یعنی بر اسمدركه لغوی دال وتاء مفتوحتین دنصكره نون دراكر
مصدر دالی وتائی اولورسه ودال وتانك ما قبللری قیاس مطرددر
اوله رق ساكن دردر فهو تحسن بو تعریف معلومك اولدیسه
معلومك اولسونكه مصدر علی قسمین ایكی قسم اوزرینه در
دالی وتائی بری دالیدر وبری تائیدر یعنی نونك ماقبلی
یا دالدر كردن كبی یا تادر بختن كبی فالقسم الاول فاسی
تفصیلیه در ومبتدادر علی خمسة انواع تتنوع یه متعلق اولور
مبتدانك خبریدر پس قسم اول یعنی دالی اولان بش نوع اوزره
تنوع ایدر لان ما قبل الدال اما حرف مد او راء ساكنة او نون
ساكنة یجمعها حروف یارن قسم اولك بش نوعه انحصارینه
تعلیلدر زیرا تحقق دالك ماقبلی یا حرف مددر یعنی ماقبلی
مفتوح الف ساكنه در یا ما قبلی مضموم واو ساكنه در یا ماقبلی
مكسور یاء ساكندر یا خود راء ساكنه در یا خود نون ساكنه در
كه بونلری یارن تركیبنده اولان حروف جمع ایدر اما ستد
مخفف من ستادن سؤال مقدره جوابدر كویا سؤال اولندیكه
ستدن دخی مصدردر مع انه كندوده یارن حرفلرندن
برحرف یوقدر بوبله اولنجه سنك لان ما قبل الدال الخ
دیوب تعلیلك برنره اولدی دینلدكره جوابه تصدی
ایدوب دیدیكه اما ستدن كسر سین وفتح تا ایله ستادن
مصدرندن تخفیف اولنمشدر ستدن وستادن آلمق اخذ

معناسنه در

معناسنه در لان ماضیه ستاد لا ستد ستدن ستادن
مخفف اولدیغنه تعلیلدر یعنی زیرا ستدن كلمه سنك
ماضیسی ستاددر ستد دكلدر واما آمدن وشدن وزدن
وتمزدن فشواذ من وجوه بینه سؤال مقدره جوابدر كویا
سؤال اولندیكه امدن وشدن وزدن وتمزدن كلمه لری
دخی مصدرلردر مع انه كندولرنده یارن حرفلرندن برحرف
یوقدر دینلدكره جوابه تصدی ایدوب دیدیكه بونلر
برقاچ وجهدن شاذلردر آمدن كلمك مجیئة معناسنه
شدن ضم شین معجمه وفتح دال مهمله ایله اولمق كینونت
معناسنه زدن فتح زای ایله اورمق ضرب معناسنه تمزدن
فتح تا وفتح میم وسكون زاء معجمه ایله ایسم اولمق سكوت
معناسنه در فشواذ امانك جوابیدر من وجوه مصنفك
تحریرینه كوره اوجدر وشاذ اوچ قسم در بری استعماله
موافق قیاسه مخالف اولاندر وبری قیاسه موافق استعماله
مخالف اولاندر وبری قیاس واستعماله مخالف اولاندر تفصیلی
صرف شرحلرنده مسطوردر الاول تحرك ما قبل الدال فی الماضی
یعنی وجوه ثلثه دن وجه اول ماضیده دالك ماقبلی متحرك
اولمسیدر زیرا ماضیسی آمد ومضارعی آیددر ان شاء الله تعالی
تفصیلی قریبا كلور والثانی عدم وقوع ما قبل الدال حرفا من
حروف یارن دخی ایكنجی وجه دالك ماقبلی یارن حرفلرندن
برحرف واقع اولمامسیدر بونك وجودی بونده شرطدر
پس بو صیغه ده بولنمدیغیچون هربری شاذ اولدی والثالث
فی المضارع سیجیء تفصیله فی بحثه دخی اوچنجی وجه مضارعدر

تفصیلی قوربیا کلور اوبله تفصیل که مضارعك بخشنده اولجیك
النوع الاول مبتدادر یعنی مصدر دالینك بش نوعندن نوع
اول الذی قبل داله یاء مبتدانك خبریدر شول مصدردرکه
دالدن اول یا اوله اما رباعی مثل دیدن او خماسی مثل بریدن
او سداسی مثل آرزیدن او سباعی مثل پرستیدن او ثمانی مثل
آرامیدن یعنی دالدن اول یاء ساکنه اولان مصدر بش قسمدر
یا رباعیدر یعنی درت حرفلیدر دیدن کبی یاخود خماسیدر
یعنی بش حرفلیدر بریدن کبی یاخود سداسیدر یعنی التی حرفلیدر
آرزیدن کبی یاخود سباعیدر یعنی یدی حرفلیدر پرستیدن
کبی یاخود ثمانیدر یعنی سکز حرفلیدر آرامیدن کبی دیدن
کورمك رؤیت معناسنه بریدن باء فارسینك فتحیله
اوچمق طیران معناسنه آرزیدن فتح همزه ایله بهایه دکمك
ذی القیمه معناسنه پرستیدن باء فارسینك فتحیله طپمق
عبودیت معناسنه آرامیدن دکلمك قرار ایتمك معناسنه
النوع الثانی مبتدادر یعنی مصدر دالینك بش نوعندن ایکنجی
نوع الدالی الواوی الدالی مبتدانك خبریدر الواوی قولی
الدالی قولنك صفتیدر اول دالی مصدردرکه دالدن اول
واو ساکنه سی اوله اما رباعی نحو بودن او خماسی نحو ربودن
او سداسی مثل فرمودن او سباعی نحو آزمودن یعنی دالدن
اول واو ساکنه سی اولان مصدر درت قسمدر یا رباعیدر
بودن کبی یاخود خماسیدر ربودن کبی یاخود سداسیدر
فرمودن کبی یاخود سباعیدر آزمودن کبی بودن اولمق
کون معناسنه ربودن ضم را و با ایله قاپمق غصب معناسنه

فرمودن بیورمق امر ایتمك معناسنه آزمودن صنه مق
تجربه معناسنه در النوع الثالث مبتدادر یعنی مصدر
دالینك بش نوعندن اوچنجی نوع الدالی الالفی مبتدانك
خبریدر مصدردر دالیدرکه ما قبلنده الف ساکنه سی اوله
مثل دادن وستادن وافتادن وفرستادن ومژده دادن
بونجی مبتدا محذوفك خبریدر اول مبتدا هو لفظیدر الدالی
الالفی قولنه راجعدر وقس علیه البواقی یعنی دالدن اول
الف اولان مصدر بش قسمدر یا رباعیدر دادن یاخود
خماسیدر ستادن یاخود سداسیدر افتادن یاخود سباعیدر
فرستادن یاخود ثمانیدر مژده دادن کبی دادن ویرمك اعطا
معناسنه ستادن آلمق اخذ معناسنه افتادن دوشمك سقوط
معناسنه فرستادن ارسال معناسنه مژده دادن مشتلق
مژدت معناسنه در النوع الرابع یعنی مصدر دالینك
بش نوعندن دردنجی نوع الدالی الرائی مصدر دالیدرکه
دالدن اول راء ساکنه سی وار در مثل بردن وسپردن وافشردن
یعنی دالدن اول راء ساکنه سی اولان مصدر اوچ قسمدر
یا رباعیدر بردن یاخود خماسیدر سپردن یاخود سداسیدر
افشردن کبی بردن ضم با ایله ایلتمك الجا معناسنه سپردن
ضم سین مهمله وضم باء عجمیله اصمرلمق سپارش معناسنه
افشردن فتح همزه بعده سکون بعده ضم ایله طوتمق جمد معناسنه در
النوع الخامس یعنی مصدر دالینك بش نوعندن بشنجی نوع
الدالی النونی مصدر دالیدرکه دالنك ما قبلنده نون ساکنه سی
وار در مثل کندن وراندن وآکندن وافشاندن یعنی دالدن

اوّل نون ساكنه سی اولان مصدر درت قسمدر یا ربا عیدر
كندن یاخود خماسیدر آندن یاخود سداسیدر اكندن
یاخود سباعیدر افشاندن كبی كندن فتح كاف عربیله قزمق
وقوپارمقدر راندن سورمك معناسنه اكندن
طقمق وطولدرمقدر افشاندن فتح همزه ایله سلكمك نشر
معناسنه در القسم الثانی مبتدادر علی اربعة انواع خبر در
مصدردن قسم ثانی تائی اولاندر درت نوع اوزرینه در
لان ما قبل التاء اما خاء او سین او شین او فاء زیرا تانك
ما قبلی یا خاء معجمه در یاخود سین مهمله در یاخود شین
معجمه در یاخود فادر مصنفك لان ما قبل التاء الخ قولی قسم
ثانینك درت نوعه انحصارینك علتیدر فالتائی الخائی
ما قبلها حرف مد فالتائی ده اولان فا فاء تفصیلیه در
التائی مبتدادر الخائی قولی التائی نك صفتیدر ما قبلها
حرف مد قولی التائی الخائی قولنك صفتیدر وما قبلها ده
اولان ضمیر الخائی ده اولان خایه راجعدر یعنی پس مصدر
تائی كه ما قبلی خاء معجمه لی و خانك ما قبلی حرف مدلی دیمكدر
مثل باختن وگریختن وآموختن مبتدانك خبریدر یعنی
مصدر تائی كه ما قبلی خاء معجمه لی و خانك ما قبلی حرف
مدلی باختن وگریختن وآموختن كبیدر مصنف حرف مد
اوچ اولدیغندن اوچ مثال كتوردی باختن اوینمق
لعب معناسنه گریختن كسر كاف فارسیله قاچمق فرار
معناسنه آموختن لازم ومتعدی استعمال اولنور اوكرنمك
واوكرتمك تعلم وتعلیم معناسنه فاما بختن فشاذ سؤال

سؤال مقدره جوابدر كویا مصنفه دینلدیكه خانك
ما قبلنده حرف مد اولمق قولك قاعدهٔ مطرده دكلدر زیرا
بختن مصدر تائی خائی در مع انه خانك ما قبلنده
حرف مد یوقدر دینلدكده جوابه تصدی ایدوب دیدیكه
اما بختن شاذدر بختن ضم باء عجمیله لازم ومتعدی
استعمال اولنور پشمك وپشرمك طبخ واطباخ معناسنه
والتائی السینی التائی الخائی اوزرینه معطوف مبتدادر
مصدر تائی كه ما قبلی سین مهمله لی مثل جستن وجستن و
نوستن ودانستن وآراستن مبتدانك خبریدر یعنی ما قبلنده
سین اولان مصدر تائی جستن وجستن ونوستن ودانستن
وآراستن كبیدر خفی اولمیه مصنف امثلهٔ مذكوره ایله مصدر
تائی سینینك درت قسم اولوب بری رباعی وبری خماسی
وبری سداسی وبری سباعی اولدیغنه اشارت ایدر جستن
فتح جیم عربی ایله صچرامق وثب معناسنه جستن ضم جیم
عربی ایله استمك طلب معناسنه وبونك مضارعنده
سین مقامنه واو وپا كلور جوید وجوید كبی نوستن
ضم نون ایله یازمق كتب معناسنه دانستن بیلمك علم معناسنه
آراستن بزه مك تزیین معناسنه والتائی الشینی التائی السینی
اوزرینه عطف اولنور مبتدادر ومصدر تائی كه ما قبلی شین
معجمه لی مثل كشتن وگذشتن وگذاشتن وانگاشتن مبتدانك
خبریدر یعنی ما قبلنده شین معجمه اولان مصدر تائی كشتن
وگذشتن وگذاشتن وانگاشتن كبیدر مصدر مذكورك
دخی درت قسم اولدیغنه امثلهٔ اربعه شاهددر كشتن

سینینك

واهلاك صح

ضمّ كاف عربيله اولدرمك قتل معناسنه كذشتن ضم كاف
عجميله كچمك بيتمك ومضى معناسنه كذاشتن ضم كاف عربيله
مضى معناسنه بعضلر ترك معناسنه دردیمش انكاشتن
صنموق ظن معناسنه والثاني الفائي الثاني المبني اوزرينه
معطوف مبتدادر دخي مصدر ثاني كه ماقبلي فالي مثل رفتن
ويافتن وفريفتن ودريافتن مبتدانك خبريدر يعني ماقبلنده
فا اولان مصدر ثاني رفتن ويافتن وفريفتن ودريافتن
كبيدر بو امثلهٔ اربعه دخي مصدر مذكورك درت قسم
اولديغنه اشارتدر رفتن فتح را ايله كيتمك ذهاب معناسنه
يافتن بولمق وجدان معناسنه فريفتن كسر ايله آلدامق
خداع وتغرير معناسنه دريافتن ايرشمك وصول وادراك
معناسنه بونك مضارعنده فا يايه قلب اولنور دريابد
دريابيد كبي والمصدر مطلقا مصنف مرحوم ينه مصدره
متعلقه قاعدهٔ اخرىيه شروع ايدوب بيورركه دخي
مطلقا مصدرك دالي كرك تائي كرك بو ايكيسنك انواعي
ايكي قسمدر اما مفرد نحو بريدن ودانستن يعني مطلقا
مصدر يا مفرددر بريدن ودانستن كبي بريدن فتح باء
عجميله اوچمق طيران معناسنه دانستن بيلمك علم معناسنه
او مركب نحو دراغوش كردن وعهد بستن ياخود مطلقا
مصدر مركبدر بوده ايكي قسم بري دالي دراغوش كردن كبي
وبري تائيدر عهد بستن كبي اوكيسي قوجقه يعني الى الصدر
معناسنه اولان دراغوش ايله ايلمك اخذ كنى باكشوق
معناسنه اولان كردندن مركبدر ايكنجيسي وعد وپيماند

معناسنه

معناسنه اولان عهد ايله بغلمق ربط وعقد معناسنه اولان
بستندن مركبدر وبو مركبده اولكي كلمه فارسي اولمق شرط
دكلدر عربي اولور مصنفك مثالنده اولديغي كبي فيكون
الجزء الاول اسماً يعني بو مصدر مركب معلوم اولدي ايسه
مصدر مركبدن جزء اول اسم اولور والثاني من مصادر
الافعال العامة وجزء ثاني افعال عامه مصادرندن بر مصدر
اولور مثل كردن وشدن وبستن وزدن وغيرها يعني افعال
عامه مصادرلري كردن وشدن وبستن زدن وبونلرك
غيريلري كلمه‌لر كبيدر كردن فتح كاف عربيله ايلمك شدن
ضم شين ايله اولمق بستن باء عربينك فتحيله بغلمق زدن
اورمق در وبو امثله‌نك غيري بودن وجستن كبيدر وهذا
التركيب فيه قياسي هذانك مشار اليهي مصدر مركبك بر جزئي
اسم وبر جزئي افعال عامه مصادرندن اولان تركيبدر
فيه ده اولان ضمير مصدر مركبه عائددر يعني دخي مصدر
مركبده اولان شو تركيب يعني بر جزئي اسم وبر جزئي افعال
عامه مصادرندن اولان تركيب قياسيدر وتدخل الباء
على المفرد قاعدهٔ سابقه‌يه دائر قاعده‌يه شروعدر ومطلقا
مصدردن مصدر مفرد اوزرينه باء موحده داخل اولور
وعلى الجزء الثاني من المركب ومطلقا مصدردن مصدر مركبك
جزء ثانيسي اوزرينه باء موحده داخل اولور وبو با مجرد
تاكيد ايچوندر معناء اخرى افاده ايچون دكلدر وتنقلب الالف ياء
وبو با داخل اولان كلمه‌لرك اوللرنده الفلر وار ايسه ياء
تحتانيه‌يه منقلب اولور نحو بيامدن وبياموختن ودراغوش

بكردن ونزد بيامدن يعنى مصدرِ مفردك اوزرينه
با داخل اولندقده الفلر دخى ياء مثناة تحتيه يه منقلب اولان
بيامدن وبياموختن كبى دراصللرى آمدن وآموختن
ايدى اولرينه باء موحده داخل اولدقده الفلرى ياء مثناة
تحتيه يه منقلب اولوب بيامدن وبياموختن اولدى
ومصدرِ مركبك جزء ثانيسنه با داخل اولان دراغوش
بكردن مركبك جزء ثانيسنده واقع اولان با كبى ونزد بيامدن
مركبك جزء ثانيسنده واقع اولان با كبى در اگرچه جزء
ثانينك دخى اولنده الف واقع اولورسه ياء مثناة تحتيه يه
منقلب اولور بيامدن كلمك مجيئت معناسنه بياموختن
اوكرنمك تعلم معناسنه دراغوش بكردن قوجقه
آلمق اخذ الشئ الى الصدر معناسنه نزد بيامدن يتزكلمك
المجيئة بالعجلة معناسنه در وهذه الباء مكسورة الا اذا كان
اوله مضموما او باء او ميما فتضم الباء الزائدة فاعل سابقه
متعلقه قاعده يه شروع ايدوب ديركه شو باء موحده
زائده دائما مكسوره در يعنى مصدر مفردك اوزرينه ومصدر
مركبك جزء ثانيسنه داخل اولان باء موحده زائده دائما
مكسوره در اوقدر واركه اول مصدرك اولى مضموم ياخود با
ياخود ميم اولورايسه باء موحده زائده شفويتده مجانست
ايچون مضموم اولور حروف شفويه درتدر با و فا و ميم
و واو در نحو نخوردن وبپروردن وبمكيدن يعنى مصدرك
اولى مضموم ياخود با ياخود ميم اولدقده باء موحده زائده
داخل اولسه مضموم اوقونان كلمه لر نخوردن وبپروردن
وبمكيدن كبى در نخوردن يمك اكل معناسنه بپروردن
بسلمك اكرام معناسنه وبمكيدن امّمك مص معناسنه در
وقد يحصل المعنى المصدرى بالياء باليا ده اولان با يحصل
متعلقدر وكاهيجه معناى مصدرى كلمه نك آخرينه ياء
مثناة تحتيه ساكنه نك الحاقيله حاصل اولور نحو نيكى وبدى
نيكى بدى ده اولان يالر كبى در نيكى ايلك حسنيت معناسنه
بدى كوتيلك قبحيت معناسنه در وبالشين المعجمة المكسور
ما قبلها المزيدة فى اخر صيغة الامر دخى معناى مصدرى
صيغهٔ امرك آخرينه زياده اولمش ما قبلى مكسور شين الحاقيله
حاصل اولور نحو دانش وروش وپرورش دانش وروش
وپرورش كبى اصللرى صيغهٔ امر اولان دان ورو وپرور ايله
شينلردن مركبدر دانش بيلمك وبيلش علم معناسنه
روش يورمك ويوروش مشى معناسنه پرورش بسلمك
وبسلنش تربيت معناسنه در وهى ليست بضمير سؤال مقدره
جوابدر شين مذكوره ضمير غائب دكلدر بلكه مصدريتى
افاده ايچون كلور وشين ضميرك تفصيلى كلسه كركدر بعضلر
واو حاليه درديمش وقيل قد يؤخذ المعنى المصدرى بزيادة
الالف والراء موضع النون المصدرى دخى معناى مصدرى
نون مصدرينك يرينه الف ورانك زياده لكى ايله اخذ
اولنور دينلدى كويا مصنفك عندنده بو قول معتبر اولمدغندن
تقديم ايلدى مثل رفتار وگفتار ذهاب معناسنه رفتار
كلام معناسنه ضم كاف فارسيله گفتار كبى وقد يجئ نعتا
وكاهيجه الف ورانك زياده لكى نعت اولور يعنى وصفيت

معناسنی افاده ایدر مثل خریدار وخواستار آلیجی اخذ معناسنه
وطالب وراجی معناسنه خواستار کبی وقیل مثل رفتار
من قبیل الوصف الترکیبی دخی رفتار مثللی وصف ترکیبی
قبیلندندر یعنی الجزء الاول صیغة الماضی والثانی صیغة الامر دینلدی صح
المخففة من آور بحذف الواو وبعد الترکیب یکون مصدرًا
ویؤیده استعمالهم فی مقام المدح فیکون معناه الذهاب اللطیف
یعنی رفتار مثللرینك جزء اولی صیغهٔ ماضیدر که رفت در
وجزء ثانی اولان آر که واوك حذفیله آوردن مخففه صیغهٔ
امردر ورفتار وامثالی بعد الترکیب مصدر اولور وبو قول
اخیری ظرفای قومك استعمالی تأیید ایدر بویله اولنجه بو رفتارك
معناسی ذهاب لطیف دیمك اولور فارسیلر بنك روش
وزیبا روش ورعنا روشدر دیلور خفی بیوریلمیه مصدر بعض عربیده
قول اصحه کوره اشتقاقده اصل اولدیغی کبی فارسیلرده اصلدر
ومصدر طریق مشهوره کوره آخرنده اولان نوندن اول دال
وتا ایله کلور وجمعده الف وهانك زیادهسیله کلور
کردنها ودانستنها کبی وجمع ایچون اولمیوب مصدرده دلالت ایدن
معنایه معدده دلالت ایچون الف وهادن اول یا زیادهسیله اولور
کردنیها ودانستنیها کبی فعل وعلم معدده یعنی اشلمکه وبیلمکه
حاضرلنمش دیمکدر وکاهیجه صیغهٔ ماضی وامر ذکر اولنوب
مصدر مراد اولنور کفت وکوی وزد وکیر کبی اولکی تکلم ایکنجی
ضرب واخذ ایچوندر اما ماضیدن مصدر ایله مرکب اولنده
نونك حذفی وباقی صیغهٔ ماضی اوزره استعمالی جائزدر
بایست کرد وباید کرد وامثالی کبی فانونده مصدر مجهول قیلنمق مراد

اولنسه اسم مفعول لفظی کتوریلور کرده شدن وغیره
کبی قانونده مصدر بعض عربیده ضمیره مضاف اولدیغی کبی فارسیده
مضاف اولور کردنش وکردن او وکردنشان وکردن ایشان
وکردنت وکردن تو وکردنتان وکردن شما وکردنم وکردن من
وکردن ما کبی پس شین ضمیر غائب تا ضمیر مخاطب میم ضمیر
متکلمدر وکردنت کردن تودن وکردنتان کردن تواندن
وکردنم کردن مندن مختصردر وفارسیلر اختصاره چوق قدر
باب الماضی شو ماضیه متعلق بابدر یاخود شو باب فعل ماضینك
احوالی بیانندهدر ماضی لغتده سابق معناسنه اصطلاح عربیده
اخبار بنك زماننده اول زمانه دلالت ایدنه دینلدی مضارع
اوزرینه ایکی وجهدن تقدیم اولندی وجه اول زمان ماضی
مستقبل اوزرینه مقدمدر وجه ثانی مضارع ماضی اوزرینه
زائددر وزائد مازید علیهدن اوزرینه فرعدر ماضی اصطلاح
فارسیده هو صیغة المصدر بحذف نونه واسکان داله
وتائه مع سکون ما قبلهما نحو دانست ویزید ماضی مصدر
صیغهسیدر مصدرك نونی حذف ایله ودالی وتائی اولان
مصدرك دالنی وتاسنی ما قبللرینك سکوننه مقارن اسکان
ایله اولور دانست وبرید کبی دانست بیلدی علم معناسنه
برید اوچدی طار معناسنه اولکیسی دانستندن مشتقدر
ایکنجیسی بریدندن مشتقدر وبو تعریف مفرد غائب ایچوندر
وقد یجتمع ثلث سواکن نحو آمد وکذارد وکاهیجه ماضی
صیغهسنده اوچ ساکنلر جمع اولور باعیدن راندن آمدن
کذارد کبی اولکیسنده الف نون دالدر ایکنجیده الف راء دالدر

رانندسوردی ساق معناسنه کذا رد ضم کاف عجمیله کجدی
مضی معناسنه در مصنف ثلث سواکن برینه ثلثة سواکن
دیبدی اولی اولوب معدودینه موافق اولورایدی زیرا
معدودینك مفردی مذکر اولورسه عددینه مؤنث اولور
سخرها علیهم سبع لیال وثمانیة ایام نص کریمنده اولدیغی کبی
وبوراده سواکن ساکن لفظنك جمعیدر وتجب فی الذی قبل تا
خاء نحو انداخت واندوخت وانجخت لا یخت دخی شول
ماضیده اوچ ساکنك اجتماعی واجب عادی ایله واجب اولورکه
اول ماضینك تا سندن اول خاء معجمه اوله انداخت
واندوخت وانجخت کبی اوقدروارکه بشیدی وبشوردی
طبخ واطبخ معناسنه یخت کلمه سنده قلت حروفیدن اوچ ساکن
جمع اولمدی مع انکه کذلك ده خاء معجمه وارد درجوابی مصنفك
فیجب ان یکون اول السواکن حرف مد قولندن مستفاد اولور
پس معلوم اولدیکه اوچ سواکنك اجتماعی حرف مدك
وجودینه متوقف ایمش انداخت آتدی رمی معناسنه
اندوخت دکدی معناسنه انجخت قوپدی وقوپاردی
قلع واقلع معناسنه در وتجب ایضا فی الاسماء نحو چاشت
ودوست وبیست دخی اوچ سواکنك اجتماعی ماضیده واجب
اولدیغی کبی اسماده ده واجب اولور چاشت ودوست
وبیست کبی چاشت جیم عجمیله قوشلق ضحی وقتی معناسنه
دوست محبوب معناسنه بیست اسماء عدددن یکرمی
عشرون معناسنه در معلوم بیوریلدیکه بو اسماء مذکوره
صورت ماضیده اولوب اوچ سواکن کذلك ده مجتمع وقواعد

وقواعد ضمننده قواعد اخرینك ذکری شیرین اولدیغندن
ایراد اولنمشدر فیجب ان یکون اول السواکن حرف مد فاوقد یجمع
ثلث سواکن اوزرینه تفریع اولنوب دیمك اولورکه اوچ سواکنك
جمعی واجب اولدیغی ایسه اوچ سواکنك اولکی حرفی حرف مد اولان
الف واو یا اولمق واجب اولور کورك ماضیده اولسون کرك
اسمده اولسون نته کیم امثلهٔ سابقه ده اولدیغی کبی اما سبب
عدم السکون فی آمد فلکون المیم بدلا من الیائین الساکن ثانیهما
سؤال مقدره جوابدر کویا سؤال اولندیکه اوچ سواکنك جمعی
واول سواکن حرف مد اولمق واجب اولور سوزك برنده دکل
کورمزمیسن آمد کلمه سنده حرف مد وار ایکن میمی متحرکدر
ساکن دکلدر دینلدکده جوابه تصدی بیوروب بیوردیکه آمد
کلمه سنده اولان عدم سکونك سببی کندیده اولان میم متحرك
ایکنجیسی ساکن اولان ایکی یادن بدل اولدیغندندر آمد کلدی
جاء معناسنه در بعضلر سؤال مقدری تقریرده شویله
دیدیکه سن ماضینك تعریفنده ما قبلرینك سکوننی دیدك
آمدده ایسه ساکن دکلدر مع ان آمد دخی جاء معناسنه ماضیدر
دینلدکده آمدده اولان میم متحرك ایکنجیسی ساکن یائیندن بدلدر
جواب ویردی فلکون المیم ده اولان لام اسقاط اولنسه اولی
اولوردی زیرا بوندن سبب مذکور ایچون سبب آخر اولمق لازم کلور
حال بوکه بویله دکلدر لان اصله آییدن زیرا آمد لفظنك
اصلی ایکی یا ایله آییدن در که اولکیسی متحرك ایکنجیسی ساکندر
ظاهر اولان آییدن لفظی نون سزکتورملی ایدی وبعضده
آید وآی وآینده وبو آمد لفظنك اصلی آییدن اولدیغی

ای سعی عدد ومعدودینك مفردینه تابعدر اکرچه
مذکر اولور ۹ اکر معدودینك مفردی مؤنث
اولورسه عددیده ۰ صح

قلع اقلع

تعالى

آیدوای وآینده تأبیدابدر آید فعل مضارعدر کلور دیجك
ویأتی معناسنه آی امردر کل ایشت معناسنه آینده اسم فاعلدر
کلیجی آتی معناسنه در وقیل آید لغة اخری فیه وهما اصلان
وآید کلمه سی آمدده بشقه لغتدر آمدك اصلیدر کلدر
وآمد وآید ایکیسی دخی اصللردر دینلدی فی یکون آمد شاذاً
یعنی آمد لفظی میمی متحرك اوله رق اصل اولدیغی حینده
قاعدهٔ سابقه یه کوره آمد لفظی شاذ اولور وسبب
عدم السکون فی شُد وزُد فتعسّر الابتداء بالساکن والابتداء
ممکن لا متعذر قال به البیضاوی والزمخشری والسکاکی
فی تصریف المفتاح حیث قال من دأبهم ان یبتدؤا بالمتحرك
ولم یقل من الواجب ان یبتدؤا به وما اشبهه مصنف مرحوم
صیغهٔ ماضیده قاعدهٔ اخری یه شروع ایدوب بیورر که اکر
وضرب معناسنه ماضی اولان شُد وزُد لفظلرینك اوللرنده
عدم سکونه سبب ساکن ایله بشلمق متعسر اولدیغندندر
حال بوکه فارسیده ساکن ایله ابتدا یعنی بشلمق ممکندر
متعذر دکلدر بو ساکن ایله ابتدانك ممکن اولدیغنی بیضاوی
انوار تنزیلده وزمخشری کشافده بسمله نك تفسیرنده
وسکاکی مفتاح نام کتابنك تصریفنده دیدیلر اهل فرسك
دأب وعادتلریندندر متحرك ایله بدأ ایلمکلری دیدیکیدر
دیدی وسکاکی قول مذکورینك یرینه واجبدر اولاندندر
وبوکا مشابه اولان قول کرلایق اوله ندندر متحرك ایله بدء
ایلمکلری دیدیکی فارسیده ساکن ایله ابتدا ممکن اولوب
متعذر اولمدیغنه اشارتدر وابتدا ایله مراد صمتدن صکره

نطقه اخذدر ماقبلی کتمدکده نصکره حرف ایله نطقه اخذ
دکلدر سید شریف حواشی کشافده دیمشکه حق اولان ساکن ایله
ابتدا جائزدر متعذردر دیدکلری مسموع دکلدر ولغت عجم
تتبع اولنسه ساکن مدغم ایله ابتدا بولنور خصوصا خوارزم
لغتنده وبو غریبه غروا قعدر قال ابن جنی فی المواقف
الابتداء بالساکن کثیرة فی الفارسی مثل شیر وریش بمعنی الاسد
والقرحة یله مصنف مرحوم قاعدهٔ سابقه یی تأبید ایچون
بیورر که ابن جنی مواقف حاشیه سنده حرف بحثنده فارسیده
ساکن ایله بشلمق چوقدر اسد معناسنه اولان شیر وقرحه
وجرح معناسنه اولان ریش کبی دیدی واما شیر وریش
بالکسرة الصریحة فبمعنی اللبن واللحیة سؤال مقدره جوابدر
کویا کسرهٔ صریحه ایله اولان شیر وریش کلمه لرینه نه دیرسن
دینلدکده جوابه تصدی ایدوب بیورر که اما کسرهٔ صریحه
ایله اولان شیر وریش لبن ولحیه معناسنه در وفی المعنی الاول
معنای اولده یعنی شیر وریش لفظلرینك اسد وقرحه معناسنده
سُمّی السکون بالکسرة المجهولة یعنی شیر وریش لفظلرینك
اوللرنده اولان سکون کسرهٔ مجهوله ایله تسمیه اولندی
ای یشبه الکسرة ولیس بکسرة کسرهٔ مجهوله یی تفسیردر یعنی
اول کسرهٔ مجهوله کسره یه مشابهدر حال بوکه کسره دکلدر قال
نجم الدین الرضی مثل هذا الساکن یعتمد قبله علی حرف قریب
من الهمزة المکسورة وللطف الاعتماد علیه لا یتبین نجم الدین
رضی دیدیکه شو ساکن مثللی یعنی شیر وریشده اولان ساکن
مثللرینك ماقبلی یوقدر ساکنك ماقبلی همزهٔ مکسوره یه قریب حرفه

اعتماد ایدر و اول کسره یه مشابه اولان سکون حین تلفظده
لساننده ظاهر اولماز زیرا انک اوزرینه اعتماد لطیف و دقیقدر
و للطف ده اولان لام موخرلا یتبین یه متعلقدر لطف برقاچ
معنایه کلور بری الله تعالینک عبادینه توفیق ورمکدر و بری
صنع و بری حسن و بری رفقدر معنای اخیر بورایه انسبدر
علیه ده اولان ضمیر کسره یه مشابه اولان سکونه راجعدر
لا یتبین حین تلفظده لساننده ظاهر اولماز دیمکدر زیرا کلمه
منطوق اولان حرف یا حرکه سی اوزرینه معتمددر بنک باسی کبی
یا حرکه مجاورینه معتمددر عمروک میمی کبی یا حرکه مجراسنه
جاری اولان ما قبلنده کی لینه معتمددر دابه کلمه سنک باسی
خصوصیه کلمه سنک صادی کبی نه زمان بو اعتمادات فقد
اولسه تکلم متعذر اولور بونک دلیلی تجربه در و بونی انکار
ایدن عبانی انکار ایتمش اولور بعضلری سکاکینک اختیاری کبی
ساکن ایله ابتدایی تجویز ایتدی زیرا حرکه ایله تلفظ حرف ایله
تلفظدن نصکره حاصل اولور و شبهه یوق بوندن نصکره حاصل اولان
شیئه توقفی محالدر و بونک جوابی حرفی تلفظدن نصکره حرکه
ایله تلفظ ممنوعدر بلکه حرکه حرفه مقارندر و الا حرکه سز
حرف ایله ابتدا ممکن اولور ایدی وقیل انه کسرة بالاختلاس
ویؤیده الضمة المجهولة نحو شود وهی حرکة بالاتفاق
مصنفک سمی السکون بالکسرة المجهولة قولی اوزرینه معطوفدر
اختلاس لغتده خفیفجه کلوب خفیفجه کتمکدر خلط معناسنه ده
کلور اصطلاحده حرکه نک ثلثانی اعطادر و یؤیده ده اولان
ضمیر قیلدن مستفاد اولان قوله راجعدر یعنی مقوله راجعدر

بو ایسه محالدر

دخی

دخی تحقیق اسد و قرحه معناسنه اولان شیر و ریش مثللی ده
اولان سکون کسرة بالاختلاس دیو تسمیه اولندی دینلدی
و بو قولی ضمه مجهوله تأیید ایدر شور مثللی ده اولان ضم کبی و بو ضمه
مجهوله بالاتفاق حرکه در شور غبار و خلط و جنون معناسنه در
اعلم انه اکتفی الحکایة فی العربیة من الافعال بلفظین کذلک فی الفارسیة
ای خطاب شاننده اولان طالب سکا معلوم اولسونکه تحقیق
شان عربیه ده اون درت افعالدن حکایه یعنی مطلقا نفس متکلم
لفظین ایله اکتفا اولندی نصرت و نصرنا کبی کذلک فارسیه ده
حکایه یعنی مطلقا نفس متکلم لفظین ایله اکتفا اولندی دانستم
دانستیم کبی وکذا فی الخطاب والغیبة فی الفارسیة فیصر جملة
صیغها ستا دخی فارسیه ده اولبجی خطاب صیغه سندن
و غیبت صیغه سندن بونک کبیدر یعنی ایکیشر لفظ ایله
اکتفا اولندی بویله اولنجه حکایه و خطاب و غیبت
صیغه سنک جمله سی التی اولور خطاب صیغه لری دانستی
و دانستید کبی غیبت صیغه لری دانست و دانستند کبی
صحاح عجم صاحبی دیدیکه صیغ فارسیه ده مذکر و مؤنث
و تثنیه و جمع بیننده لفظ جهتندن فرق یوقدر بلکه بونلرده
هر برینک اخردن امتیازی قرائن حسبیله در بو سببدن اشله
التی یه منحصر اولدی دانست کلمه سنک و غیریسنک دانستن
اشتقاقنک کیفیتی متوجهه ادنی توجه ایله ظاهردر
وعد منه فی الجمع غیبتها وجود النون والدال الساکنتین بفتح ما قبل
النون صیغه سابقه ده جریان ایدن قاعده یه شروع ایدوب
بیورر که و فارسیه نک غیبتنده جمعک علامتی نون و دال

ساکنتینك بولنماسیدر نونك ما قبلنك فتحی ایله دانستنده
اولان نون ودال ساکنتین کبی که نونك ما قبلی اولان تانك
فتحی ایله در اکثر مصنف مفرد ایله بدأ ایدیدی مناسب اولوب
سائر کتب فارسیه یه وعربیه یه موافق اولور ایدی وعلامة
مفرد الخطاب وجود یاء المکسور ما قبلها وعلامة جمعه
الحاق الدال بعد الیاء الساکنتین دخی خطاب مفردك علامتی
ما قبلی مکسور اولان یانك بولنماسیدر دانستیده اولان یا کبی که
ما قبلنده اولان تانك کسری ایله در وخطابك جمعنك علامتی
یاء ساکنه دن صکره دال ساکنه نك الحاقیدر دانستید کبی که
یا ودال ساکنتیندر وعلامة المتکلم وحده الحاق المیم الساکنة
المفتوح ما قبلها دخی متکلم وحده نك علامتی ما قبلی مفتوح
میم ساکنه نك الحاقیدر دانستم کبی که میمی ساکندر ما قبلنده
اولان تا مفتوحدر وعلامة المتکلم مع الغیر لحوق الیاء
والمیم الساکنتین مع کسرة ما قبل الیاء دخی متکلم مع الغیرك
علامتی یا ومیم ساکنتینك لحوقیدر یانك ما قبلنك کسرهسی
ایله اولدیغی حالده دانستیم کبی که یا ایله میم ساکنلردر ما قبلنده
اولان میم مکسوردر علامات التثنیة والجمع الفارسی مشترکان
فی الکل کالمذکر والمؤنث قاعدهٔ سابقه یه دائر قاعده یه شروع
ایدوب بیورر معلومك اولسونکه تحقیق فارسیده من جهة
الصیغه مساوی اولان تثنیه وجمع مذکر ومؤنث کبی یعنی
تذکیر وتأنیثی مساوی اولدیغی وحکایه ومخاطب ومخاطبه وغائب
وغائبه ده مشترك اولورلر یعنی فارسیده من جهة الصیغه
تثنیه وجمع مساوی اولوب تذکیر وتأنیث ده دخی مساوی اولمغین

حکایه ومخاطب ومخاطبه وغائب وغائبه ده مشترك اولدیلر
یعنی بونلرك دخی تذکیر وتأنیثلری مساویدر مثلا مخاطب ایله
مخاطبه نك بربرندن امتیازی بحسب القرائندر وتدخل علیه
الباء کالمصدر بلا فرق نحو بدانست قاعدهٔ سابقه یه متعلقه
قاعده یه شروع ایدر دخی ماضینك اوزرینه فرقسز مصدر کبی
باء موحده داخل اولور بدانست کبی بلا فرق قولنك معناسی
باء زائده مصدرك مفردینه داخل اولدیغی کبی ماضینکده
اولور مصدرك اولدیغی اعتباری اوزره مضموم ومکسور
اوقوندیغی کبی ماضینه دخی اولدیغی اعتباریله مضموم ومکسور
اوقونور دیمکدر واذا اردت الحکایة عن حال الماضی زدت
لفظ می علیه نحو می دانست قاعدهٔ اخری یه شروع ایدوب
بیورر دخی چون حال ماضیدن حکایه مراد ایلسك ماضی
اصلینك اوزرینه می لفظنی زیاده ایدرسن می دانست کبی
معناسی بیلوردی دیمك اولور بو اکر ماضی معلوم اولورسه
واکر مجهول اولورسه ماضینك فرعی اوزرینه می لفظنی زیاده
ایدرسن معلومك مثالی می دانست می دانستند می دانستی
می دانستید می دانستم می دانستیم کبی مجهولك مثالی دانسته
می شد دانسته می شدند دانسته می شدی دانسته می شدید
دانسته می شدم دانسته می شدیم کبی واذا اردت نفیه تزید
علیه النون المفتوحة فی المفرد وعلی الجزء الثانی فی المرکب
بتقلیب الالف یاء نحو نیاموخت ونرفت نکرد وسمی الجحد
المطلق بنه قاعدهٔ اخری یه شروع ایدوب بیورر دخی
چون ماضینك نفینی مراد ایتسك ماضی مفرد ده ماضینك

اوزرینه نون مفتوحه زیاده ایدرسن ومرکبده جزء ثانی اولان
ماضینک اوزرینه نون مفتوحه زیاده ایدرسن اول ماضینک
الفلری وار ایسه الفلری یایه قلب ایتمکلکه ملابس اولدیغی
حالده بناموخت وودرنک نکرد کبی وبوکا بجحد مطلق
دینیلور مفردک مثالی اولان بناموخت اموختن دن مشتق
اولوب لازم ومتعدی استعمال اولنور اوکرندی واوکرتمدی
لم یعرف ولم یعرف معناسنه مرکبک مثالی اولان درنک نکرد
اکلنمدی لم یمکث معناسنه در والضابطة للمجهول ان تجیٔ
بکلمة من باب شدن ملتبسةً بهیئة الباب الذی اردت
ان تجعله مبنیا للمفعول متأخرة عن اسم مفعول ذلک الباب
مثلا تقول فی مجهول المصدر دانسته شدن قواعد سابقه یه
فذلکه اولمق اوزره ایراد بیورلوب دیرکه دخی مطلقا مجهول
ایچون ضابطه وقاعده بودرکه مبنی للمفعول قیلمقلق مراد
ایلدیکک بابک هیئتنه ملابسه وملاصقه شدن
بابندن برکلمه یی کتورمکلککدر واول کلمه ذلک الباب
اسم مفعولندن متأخر در مثلا مصدرک مجهولنده دانسته
شدن دیرسون معناسی بیلنمش اولمق دیمکدر اولور معلوم
اولاکه مثلا مراد ایلدیکک بابک هیئت وصیغه سی اسم مفعول
اولان دانسته کبی درکه مصدرک مجهولی مراد اولندقده
شدن کلمه سنی اول اسم مفعول اولان دانسته صیغه سنه
ملابس ومقارن وملاصق کتورر دانسته شدن
دیرسون ماضینک مجهولنی مراد ایدر ایسک دانسته شد
دیرسون مضارعک مجهولنی مراد ایدر ایسک دانسته شود

دیرسون

دیرسون حاصلی مراد ایلدیکک بابک اسم مفعولنک آخرینه
مصدر کتورر ایسک مصدرک مجهولی اولور ماضی کتورر ایسک
ماضینک مجهولی اولور مضارع کتورر ایسک مضارعک
مجهولی اولور بوراده صحاح عجمدن منقوله امثله اخری دخی
تحریر ایلدیلر تکثیر سواددن خوف اولنوب ترک اولندی
باب المضارع شو مضارع ایچون بابدر مضارع لغتده
مشابهت معناسنه در آخرک اوزرینه تقدمنک وجهی
کندو عاملدر عامل معمولک اوزرینه مقدمدر واصطلاح
فارسیده وهو مشتق من المصدر بحذف نونه وجعل آخره
دالا ساکنة اصلیة او مقلوبة من التاء مع فتح ما قبل الدال
مضارع مصدردن مشتقدر مصدرک نونی حذف ایله
ومصدرک آخرینی دالنک ما قبلنک فتحه مقارن دال ساکنه
اصلیه یاخود تادن مقلوبه دال ساکنه قیلمق ایله در
معلوم بیورکه مضارعک بو تعریفی فاشتقاقه قولندن وعلم
انه اذا دخل الباء قولنه وارنجه قیود آتیه ایله تمام اولور و تحقیق
تعریفی بودرکه ان المضارع هو مشتق من المصدر بحذف نونه
وجعل آخره دالا ساکنة اصلیة او مقلوبة من الیاء مع فتح
ما قبل الدال بعد حذف الیاء والالف ان کانت کجرد من جریدن
واستد من استادن وبعد حذف الواو وتعویض الالف والیاء
منهما ان کانت کازماید من ازمودن وبعد تبدیل الخاء زاء ان کانت
کازمود من اموختن وبعد حذف السین المهملة او تبدیلها یاء
اویاء او هاء ان کانت مثل داند من دانستن وبیراید من بیراستن
وخواهد من خواستن وبعد تبدیل الشین المعجمة زاء ان کانت نحو

ابنازد من ابناشتن و بعد تبديل الفاء باء موحدة في بعض المواضع
ان كانت مثل تابد من تافتن و بعد زيادة الواو قبل الفاء في بعض
المواضع مثل شكوفد من شكفتن بو تعريفي حفظ ايله غايت فائده لودر
و بو تحقيق مثللي كلام قومده يوقدر فالاشتقاق اما من المصدر
الدالي او التائي پس مضارعك اشتقاقي يا مصدر دالي دندر
يا خود مصدر تائي دندر فالاشتقاقده اولان فا تفصيليه در
اما المشتق من الدالي فلا يخلو من ان يكون ما قبل الدال حرفا
من حروف يارنو قاعدهٔ مضارعك اما ايله تفصيلنه شروعدر
اما مصدر دالي دن مشتق اولان مضارعك دالنك ما قبلي يعني
مصدرينك دالنك ما قبلي يارنو حرفلرندن بر حرف اولمقدن
خالي اولماز ما قبل الدال ده اولان الف لام مضاف اليه دن
عوضدر ما قبل دال المصدر ديمكدر فان كان قبل الدال ياء
حذفت نحو جرد من جريدن پس اگر مصدرِ دالينك دالنك
ما قبلي يا اولسه مضارعده حذف اولنور جريدن مصدرندن
جرد كبي كه مصدرده اولان يا مضارعده حذف اولنمشدر
جريدن اوتلق رعي معناسنه اما آفريند من آفريدن و چيند
من چيدن و بيند من ديدن و گزيند من گزيدن المجهول فعلاه
مضارعا بتقديم نون المصدر على الدال سؤال مقدره جوابدر
مصدرك دالنك ما قبلنده اولان يا مضارعده حذف اولنور
سوزك قاعدهٔ مطرده دكلدر مثلا افريدن مصدرندن
افريندده يا حذف اولنمامشدر مع هذا قبل الدال يا اولسه
حذف اولنملي ايدي ديلدكده جوابه تصدي اولنوب ديركه
اما دالنك اوزرينه نون مصدرينك تقديمي ايله فعل مضارع

قبلنا

قبلنان افريدن دن افريند چيدن دن چيند ديدن دن بيند
گزيدن دن گزيند شواذدر بو ميله اولنجه يانك حذفي ده جائز
دكلدر خفي بيورلميه اشاغيده فشواذ قولي امانك جوابيدر
وشنود الخ قولي امانك مدخولنه معطوف اولوب فشواذ بوكا دخي
جواب اولور تقريرده كوسترلشدر افريند يرادر يخلق معناسنه
چيند دوشيرر و درر ديمكدر بيند كورر يري معناسنه
گزيند ضم كاف فارسيله اوزندلر يصطفي معناسنه در
وشنود من شنيدن بقلب الياء واوا بعد حذف النون
المصدري فشواذ سؤال مقدره جوابدر گويا بو دخي قاعدهٔ
سابقه يه مخالفدر زيرا شنودده واو يارنو حرفلرندندر
مضارعده حذف اولنملي ايدي ديلدكده شنيدن دن نون
مصدريي حذفدن صكره يايي واوه قلب ايله شنود
شاذدر ديو جواب ويردي شنود كسر معجمه و فتح نون
و واو ايله ايشيدر يسمع معناسنه وان كان ما قبل الدال
الفا حذفت ايضا نحو استد من استادن قاعدهٔ اخرى يه
شروعدر دخي مصدرك دالنك ما قبلي الف اولورسه ما قبلي
يا اولان كبي مضارعده حذف اولنور استادن دن استد كبي كه
مصدرنده اولان الف حذف اولنمشدر استادن طورمق
معناسنه استد طورر ديمك معناسنه در اما كشايد فمشتق
من كشودن لا كشادن او منه فمخالفة للقياس لدفع الالتباس
بكشد من كشتن سوال مقدره جوابدر اگر مصدرك دالنك
ما قبلي الف اولورسه مضارعده حذف اولنور استادن دن
استد كبي سوزك قاعدهٔ مطرده دكلدر كشايدده حذف

مشی ده مكث صح

اولنمامشدر دینلدکه جوابه تصدی ایلیوب دیرکه اما
کشاید کشودن مصدرندن مشتقدر کشادن مصدرندن
مشتق دکلدرکه حتی مضارعده اولان الف حذف اولنه
یاخود کشادن مصدرندن مشتقدر کشتن مصدرندن
مأخوذ اولان کشد مضارعنه التباسی دفعدن اوتوری
قیاسه مخالفتدر کشادن ضم کاف عربیله اچمق کشف
معناسنه کشودن بودخی اچمق کشف معناسنه کشاید اچر
بکشف معناسنه کشتن ضم کاف عربیله دپه لمك قتل معناسنه
کشد دپه لر یقتل معناسنه واما دهد من دادن فشاذ
سؤال مقدره جوابدر تقریری بودرکه قاعدهٔ سابقه لرده
مصدرك عیننده ن مضارع مشتق اولورایدی دینلدکده
اما دادن مصدرندن دهد شاذدر دیو جواب ویردی
دهد فتح دال ایله ویرر یعطی معناسنه دادن ویرمك
اعطا معناسنه در وقیل دهیدن لغة فیه فیحذف الیاء
فلا یکون شاذا دخی دهیدن مصدری دادن معناسنده
لغتدر دینلدی بو تقدیرجه مضارعده یا حذف اولنور
بو تقدیرجه دهد شاذ اولماز واما زاید من زادن بزیادة
الیا فشاذ وقیل زاییدن لغة فیه سؤال مقدره جوابدر تقریری
قاعدهٔ سابقه ده مصدرك دالندن اول واقع اولان الفی
حذف ایدوب و نون مصدری حذف ایدوب مضارع قیلدر
ایدی بوراده ایسه الف حذف اولنمادیغندن ماعدا دالدن
اول بریا زیاده اولندی دینلدکده اما زادن مصدرندن
یانك زیاده لکی ایله زاید شاذدر دیو جواب ویردی

وزاییدن مصدری زادن معناسنده لغتدر دینلدی بو تقدیرجه
زاید شاذ اولماز و قیاسه مخالف اولماز زاید طوغار وطوغرر
وزادن طوغمق وطوغرمق تولد معناسنه لازم ومتعدی
استعمال اولنور وان کان ما قبل الدال واوا حذفت وعوضت
عنها الالف والیاء معا نحو ازماید من ازمودن قاعدهٔ
اخری یه شروع در دخی مصدرك دالنك ما قبلی واو اولسه
اول واو حذف اولنور وکندودن الف ویا معا عوض اولنور
ازمودن مصدرندن ازماید کبی ازمودن صنمق تجربه
معناسنه ازماید صنار یجرب معناسنه در واما بود
من بودن فشاذ سؤال مقدره جوابدر تقریری دال مصدرنك
ما قبلی واو اولسه حذف اولنوب برینه الف ویا کتورلر ایدی
دینلدکده واما بود : بودن مصدرندن شاذدر دیو جواب
ویردی یعنی بویله سی شاذ فارسیده چوقدر بود ضم با موحده
وفتح واو سکون دال مهمله ایله اولور یکون معناسنه بودن
اولمق کون معناسنه وقیل للفرار من الالتباس بباید من بایستن
دخی بودن مشتق اولان بود کلمه سنك شذوذنك وجهندن
مضارعده سینك حذفیله بایستن دن مشتق اولان باید کلمه سنه
التباسدن فراردن اوتوری بودده دال مصدرنك ما قبلی
اولان واو حذف اولنوب برینه الف کتورلمدی بایستن محتاج الیه
معناسنه در وان کان ما قبل الدال راء او نونا فتحتهما نحو پرورد
من پروردن وراند من راندن قاعدهٔ اخری یه شروعدر
دخی مصدرك دالنك ما قبلی مضارعده را یاخود نون اولورایسه
اول را و نونی مضارعده مفتوح قیله رسن پروردن مصدرندن

فتحتهما

بَرْوَرَدْ كبی ورانْدَنْ مصدرندن راند كبی بَرْوَرْدَنْ بسلمك
تربيه معناسنه رانْدَنْ سورمك سوق معناسنه در
واَمّا فتح باءِ بَرَدْ من بُرْدَنْ فلئلا يلتبس بمضارع بُرِيدَنْ بُرَدْ
فلئلا يلتبس قولی دخی سؤال مقدره جوابدر اَمّا بُردن مصدرندن
بُرَدْ كلمه سنك باءِ موحده سنك فتحی يعنی مضارعنده ضمه دن
تبديل اولان فتحی بُريدن مضارعی اولان ضم باءِ موحده ايله
بُرَدْ كلمه سنه ملتبس اولمسون ايچوندر بُردن و بُريدن
ايكيسنده ضم بابرعربيله و بُريدنده رانك تشديد و تخفيفيله
كسمك قطع معناسنه در واَمّا مِيرَدْ من مُرْدَنْ بزيادة اليآء
وكسر الميم لاجلها فنادرٌ لاحكم له فنادر لاحكم له قولی دخی
سؤال مقدردن جوابدر اَمّا مُردن مصدرندن مِيرد يا زياده سيله
ويا اجليچون ميمك كسريله نادِردر نادرده معدوم كبيدر
اول نادر اولان ميرد ايچون حكم يوقدر يعنی قاعده تحتنده
داخلدر دبو حكم اولنماز مُردن اولمك موت معناسنه
واَمّا كُنَدْ من كردن فشاذٌ فشاذ قولی دخی سؤال مقدردن
جوابدر اَمّا كردن مصدرندن كند شاذدر كردن ايلمك
كند ضم كاف عربيله ايدر ديمكدر دخی بو رابطه نادر ايله شاذ
بيننده فرق نادر و قوعی قليل اولان شيدر لكن قياس اوزره
شاذ وجودی چوق اولان شيدر لكن قياسه مخالفدر واَمّا
آوَرَدْ من آوَرْدَنْ فجارٍ علی القياس وكثيرًا ما يقال آرَدْ بحذف الواو
اَمّا اوردن مصدرندن اورد مضارعی قياس اوزره جاريدر
و چوق كره واوك حذفيله آرَدْ دينلور اوردن كتورمك واَمّا
زَنَدْ من زَدَنْ و تَمَرْنَدْ من تَمَرْدَنْ بقلب مكان النون مكان الدال

وآيد

وآيَدْ من آمَدَنْ بقلب الميم ياءً و شَوَدْ من شُدَنْ بزياده الواو
فهی اربع كلمات مضارعها سماعی نوادرٌ لاحكم لها اَمّا زدندن
زند و تمردندن تمرند مكانِ نونی مكانِ داله قلب ايله
وآمدندن آيد ميمی يايه قلب ايله و ضم ايله شدندن
فتح ايله شود واوك زياده لكی ايله پس بونلردرت كلمه در
مضارعلری سماعی نادرلردر بونلر ايچون حكم يوقدر يعنی
قاعده تحتنده داخلدر دبو حكم اولنماز زدن اورمق
ضرب معناسنه تمردن ايسم اولمق معناسنه آمدن كلمك
شدن اولمق كينونت معناسنه در واَمّا المشتق من التاءِ
فلا يخلو من ان يكون ما قبل التاء حرفا من حروف خشنف
فتبدل التاء دالًا فی الكل اَمّا مصدر تاسندن مشتق اولان مضارعك
تاسنك ما قبلی خشنف حرفلرندن يعنی بو درت حرفدن اولمقدن
خالی اولماز بويله اولنجه بونك مجموعنده تا داله تبديل
اولنور اَمّا اذا كان ما قبل الدال المقلوبة من التاء خاءً فبقدل
زاءً نحو اَمُوزَدْ من اَمُوخْتَنْ اَمّا اموختن تادن مقلوبه اولان
دالك ما قبلی خشنف حرفلرندن خا اولسه زايه تبديل اولنور
اموختندن اموزد كبی اموختن اوكرنمك واوكرتمك
تعلّم و تعليم معناسنه وفتح الباء من بَزَدْ من بُخْتَنْ اكثرُ
واصحّ مع جوازِ الضم وفتح الباء مبتدا در اكثر خبريدر و بو
سؤالِ مقدره جوابدر تقريری مصدرك اولی مفتوح و مضموم
و مكسور اولدقده مضارعك دخی اولی مفتوح و مضموم و مكسور
اولمليدر دينلدكده قاعده ضمننده قاعده كونه جوابه تصدی
ايدوب بيورر كه بختندن مشتق اولان بزد كلمه سنك باسنك فتحی

ضمنك جوازیله بیله کلامده من جهة الاستعمال اکثر و اصح
یعنی قواعد فرسه موافق در ریختن پشمك طبخ معناسنه در واما
شناسد من شناختن وفروشد من فروختن وکسلد من
گسیختن فشواذ سؤال مقدر جوابدر تقریری مضارعده
تادن مقلوبه دالك ما قبلی خا اولورسه زایه تبدیل اولنور
قاعدهسی قاعدهٔ مطرده دکلدر دینلدکده جوابه تصدی ایدوب
دیرکه اما شناختندن شناسد خانی مضارعده سینه
قلب ایله و فروختندن فروشد خانی شینه قلب ایله و گسیختندن
کسلد خانی لامه قلب ایله قیاسدن خارج شاذلردر زیرا قیاس
اولسون مجموعنده خانی زایه قلب ایله شنازد فروزد کسزد اولملی
ایدی ومضارعده یانك اثبات وحذفی جائزدر کسلد و کسیلد
وکسیلند کبی وصیغهٔ امر ونهیده یانك حذفی واجبدر بکسل
مکسل کبی شناختن کسریله اکلمق فهم معناسنه فروختن
صاتمق بیع معناسنه گسیختن اوزمك واوزولمك در واما
اذا کان ما قبلها سینا مهملة فلها احوال ثلث حذفها وتبدیلها
یاء او هاء مثال الحذف نحو داند من دانستن ومثال التبدیل
نحو پیراید من پیراستن قاعدهٔ اخری یه شروعدر واما چون
تادن مقلوبه اولان دالك ما قبلی خشنفخ حرفلرندن سین
مهمله اولسه اول سین مهمله ایچون اوچ احوال واردر اولکیسی
اول سین مهملهنك حذفیدر ایکنجیسی اول سین مهملهنك یایه تبدیلیدر
اوچنجیسی هایه تبدیلیدر سینك حذفنك مثالی دانستندن داند کبی
و یایه تبدیلك مثالی پیراستندن پیراید کبی دانستن بیلمك
علم معناسنه پیراستن بزنمك تزیین معناسنه آراستن کبی

ویجوز

ویجوز زیادة الواو قبل الیاء بعد حذف السین اذا کان ما قبلها
مضموما قاعدهٔ سابقهیه دائر قاعدهیه شروع ایدوب بیورر
دخی سین مهملهنك حذفندنصکره یانك ما قبلنده بر واو زیادهسی
جائز اولور یعنی سین مهملهنك ما قبلی مضموم ایسه باشباع
الضمة حتی یحصل منها الواو وهو فی ثلث کلمات وهی جوید
من جستن وروید من رستن وشوید من شستن باشباع ده
اولان با زیادة الواو قولنه متعلقدر یعنی یانك ما قبلنده واو
زیاده لکن ضمهنك اشباعی ایله اولا که حتی اول ضمهدن واو
حاصل اوله اشباع ایله حاصل اولان واو یاخود زیادهٔ
واو اوچ کلمهٔ آتیه لرده موجوددر واول کلمهلر جستندن
جوید رستندن روید شستندن شوید در جستن ضم جیم
ایله طلب معناسنه رستن ضم را ایله بتمك نبت معناسنه
شستن ضم شین معجمه ایله یومق غسل معناسنه در ومثال
تبدیلها هاء نحو خواهد من خواستن مثال التبدیل هاء
اوزرینه عطف اولنور احوال ثلثدن اوچنجیسی سین مهملهنك
هایه تبدیلی ایدی اول سینك هایه تبدیلنك مثالی
خواستندن خواهد کبیدر که مصدرده اولان سین مهمله
مضارعده هایه تبدیل اولنمشدر خواستن دیلمك تمنی
معناسنه واما بندد من بستن فشاذ وقیل بندیدن لغة
فیه فیکون من قبیل حذف الیاء فلا یکون شاذا سؤال مقدر
جوابدر تقریری مصدرده اولان سین مهمله مضارعده
هایه تبدیل اولنور سوزك قاعدهٔ مطرده دکلدر دینلدکده
جوابه تصدی ایدوب بیورر واما بستندن بندد مضارعی

سینك داله تبدیلی و نونك دال اوزرینه تقدیمیله شاذدر
زیرا قیاسی مصدرده اولان سین مهمله مضارعده هایه قلب
اولنوب بنهد اولملی ایدی و بندیدن بستن معناسنده
لغتدر دینلدی بو تقدیرجه یایی حذف قیلندن اولوب
شاذ اولماز بستن بغلمق ربط معناسنه در واما پیوند
من پیوستن و نشیند من نشستن و درنشیند من
درنشستن و نویسد من نوستن و درخیزد من درخاستن
فشواذ بو دخی سؤال سابق کبی سؤال مقدره جوابدر واما
پیوستن دن پیوند و نشستن دن نشیند و درنشستن دن
درنشیند و نوستن دن نویسد و درخاستن دن درخیزد
شاذلردر پیوستن اتصال معناسنه نشستن اوتورمق
قعود معناسنه درنشستن رکوب معناسنه نوستن
یازمق کتب معناسنه درخاستن قالقمق قیام معناسنه
اما واو رسمیه ایله خواستن دیلمك اراده معناسنه در
واما اذا کان شینا معجمة فتبدل زاء نحو انبارد من انباشتن
واما اذا کان ماقبلها سینا مهملة اوزره معطوفدر اما تجوز
تا دن مقلوبه اولان دالك ماقبلی خشفش حرفلرندن
شین معجمه اولسه مضارعده زای معجمه یه تبدیل اولنور
انباشتن دن انبارد کبی اورتاق اولوردیمکدر انباز
اورتاق شریك معناسنه و نظیر و مثال معناسنه وزیادة
الالف فی اغارد من اغشتن خلاف القیاس وزیادة الالف
مبتدادر خلاف القیاس مبتدانك خبریدر بو القیاس یه مضافدر
و بو ده سؤال مقدره جوابدر آغشتن دن مأخوذ آغارده

الفك

الفك زیاده لکی خلاف قیاسدر قیاس اولان بودر که
مصدرده بولنان حروفدن زیاده مضارعده بولنمیه
بو نزم ایسه غین ایله زانك بیننه بر الف زیاده اولمشدر که
خلاف قیاسدر قیاس اولان حذفیدر اما کرد من کشتن
بفتح الکاف الفارسیة فشاذ وقیل کردیدن لغة فیه بل کثیر
الاستعمال سؤال مقدره جوابدر تقریری مصدرده شین
معجمه مضارعده زای معجمه یه قلب اولنور سوزك قاعدهء
مطرده دکلدر دینلدکده جوابه تصدی ایدوب بیورر اما
فتح کاف فارسیه ایله کشتن دن کرد شاذدر زیرا قیاس
اولان کرزد اولملی ایدی و کردیدن کشتن معناسنده لغتدر
بلکه کثیر الاستعمالدر دینلدی کشتن فتح کاف فارسی ایله
اولمق کون معناسنه واما کشد من کشتن بضم الکاف العربیة
ونوشد من نوشتن بالشین المعجمة او المهملة و سرشد من
سرشتن بکسر السین والراء المهملتین فشواذ سؤال مقدره
جوابدر تقریری مصدرده شین معجمه اولسه مضارعده
زایه قلب اولنور سوزك قاعدهء کلیه دکلدر دینلدکده جواب
ویررکه اما ضم کاف عربیه ایله کشتن دن کشد و شین معجمه
یاخود سین مهمله ایله نوشتن دن نوشد و کسر سین و کسر راء
مهملتین ایله سرشتن دن سرشد قیاسدن خارج شاذلردر
کشتن ضم عربی ایله اولدرمك قتل و اهلاك معناسنه نوشتن
یازمق کتب معناسنه نوستن فهم معناسنه سرشتن خمیر
وغیری نسنه‌یی یوغورمقدر واما اذا کان ما قبلها فاء فتبدل
باء موحدة نحو تابد من تافتن وقد جاء بافد من بافتن و تکافد

آغشتن تقطیع معناسنه ص

من شكافتن وشكفد من شكفتن بضم الشين المعجمه فعلى الوصل بتحريك الفاء في الحل وجاء شكوفد بزيادة الواو واما اذا كان ما قبلها فاء قولي واما اذا كان شينا معجمة اوزرينه عطف اولنور دخى چون تادن مقلوبه اولان دال ماقبلى فا اولسه باء موحده يه تبديل اولنور تافتن دن تابد كبى باره لرديمك در وسفتن دن سبد بونك كبيدر و تحقيق ندرت وشذوذ اوزره بافتن دن بافد وشكافتن دن شكافد وضم شين معجمه ايله شكفتن دن شكفد كلدى پس اصله كوره يعنى مصدرلرينه كوره جميعسنده فانك تحريكى ايله در وواو زياده سيله شكوفد كلدى بافتن نسج معناسنه شكافتن يارمق انشقاق معناسنه شكفتن اچمق فتح معناسنه واما كويد من كفتن ورود من رفتن بفتح الراء وخفتد من خفتن وكيرد من كرفتن وبزبرد من بزبرفتن فشواذ منشأ سؤال مصدرده اولان باء موحده يه تبديل اولنديغيدر جواب بودركه اما كفتن دن كويد وفتح را ايله رفتن دن رود وخفتن دن خفتد وكرفتن دن كيرد وبزبرفتن بزبرد شاذلردر كفتن ضم كاف فارسى ايله سويلمك تكلم معناسنه رفتن فتح راء مهمله ايله كتمك ذهاب معناسنه خفتن ضم خاء معجمه ايله اويومق نوم معناسنه كرفتن كسر كاف فارسى ايله طوتمق اخذ معناسنه بزبرفتن فتح باء فارسى ايله قبول معناسنه اعلم انه اذا دخل الباء على المضارع خلص للاستقبال واذا دخل لفظ مى خلص للحال نحو بدانند ومى دانند وهذه الباء مكسورة اذا كان اوله مضموما او باء او ميما كما سبق في المصدر

هذا في المفرد واما في المركب فتدخل على الجزء الثانى نحو دراغوش بكند وميكند وقد يسكن ما بعد الباء لرعاية الوزن مثل بشناسد وبكذرد سكا معلوم اوله كه تحقيق شان چون مضارع اوزرينه باء موحده داخل اولسه استقباله خالص اولور عربيده سين وسوف كبى وچون مى لفظى داخل اولسه حاله خالص اولور عربيده لام كبى بداند كبى كلجكده بيلور ديمكدر سيعلم سوف يعلم معناسنه ومى داند كبى شمديكى حالده بيلور ديمكدر ليعلم معناسنه وشو با مكسوردر چون مضارعك اولى مضموم ياخود با ياخود ميم اولسه نته كيم مصدرده سبق ايتدى بو بانك مضارعه دخولى مضارع مفردده در اما مضارع مركبده جزء ثانى اوزرينه داخل اولور دراغوش بكند وميكند كبى يعنى كلجكده يا شمديكى حالده قوجقه آلور ديمكدر وكاهيجه وزن شعره رعايتدن اوترى بانك ما بعدى ساكن قيلنور بشناسد وبكذرد كبى كه اصلنده شين مكسور وكاف مضموم ايدى بشناسد كلجكده اكلر سيفهم معناسنه بكذرد كلجكده كچر سيمضى معناسنه وستانند دن مأخوذ بستانده بونك كبيدر سيأخذ معناسنه وستانند ستان معناسنه در وستان امر اولور ونهى ستان در وبوراده صحاح عجمدن نقل اولنان قواعد بو رساله ده محللرنده مسطور اولديغندن تكرار اولمسون ايچون ترك اولندى

باب

باقى الافعال والاسماء شو باب ماضى ومضارعك غيرى افعالده ومصدرك غيرى اسماده اولجيدر مصنف سابقده كوردكى كبى بونلرك هر برى ايچون مستقل باب كتورمديكى

قوله فعلى الاصل اى الاولى ان يعول على الاصل بلا فاء منه

واما كويد من كفتن فبمعنى الفرع والضرب منه

هذا

سابقه نسبتله قلندن اولور دیر لکن بو افعال واسمادن
هر برینك اوزرینه ناظر آخردن امتیاز ایتسون ایچون فصل
کتب ونحو یو ایلدی فصل نفی الحال والاستقبال مضارع
دخل علیه النون المفتوحة فتقلب الفات الاوائل یاء
نحو نمی دانذ ونیاموزذ ودرنك نمی کند ونکند نفی الحال
والاستقبال معرّف مبتدادر وتعریف خبری مضارع الخ تولیدر
وقس علیه الباقی بونلرك ماضی اوزرینه تقدیمی مضارع
اولدقلری ایچوندر اوقدر واردکه اوزلرینه نون نافیه
زیاده قیلندی وبو تعریفده اولی اولان معرفه مطابقت
ایچون وهما مضارعان دخل علیهما الخ دیمك ایدی اوقدر وار
مصنف علی سبیل الانفراد مراد ایتمش اوله یعنی شو فصلدر
نفی حال ونفی استقبالدن هر بری شول مضارعدرکه اوزرینه
نون مفتوحه داخل اولور اوقدر واردکه نفی استقبالدن
امتیاز ایچون نونه می اوزرینه داخل اولور بو تقدیرجه
اوللرنده اولان الفلر یایه قلب اولنور نمی دانذ ونیاموزذ
ودرنك نمی کند ونکند کبی بو درت مثله نون مفتوحه داخل
اولان مضارعلره مثاللردر اما اوائلنده الف اولوب یایه
تبدیل اولنان انجق نیاموزذ مثالیدر زیرا اصلی مدّ همزه ایله
آموزذ ایدی وبو درت مثالدن ایکیسی نفی حال ونفی استقبالك
مفردلری وایکیسی مرکبلری ایچون ایراد اولنمشدر نمی دانذ
شمدیکی حالده بیلمز نیاموزذ کلجکده اوکرنمز درنك نمی کند
شمدیکی حالده آغر ایلمز ودرنك نکند کلجکده آغر ایلمز دیمکدر
خفی اولمیه معلوم نفی حال می زیاده سیله اولور نمی کند

نفی حالده

نمی کنند نمی کنی نمی کنید نمی کنم نمی کنیم کبی ومجهولی اسم مفعولدن
صکره شود زیاده سیله اولور کرده نمی شود کرده نمی شوند
الخ کبی معلوم نفی استقبال اوّلنه نون زیاده سیله اولور نکند
نکنند الخ کبی ومجهولی اسم مفعولدن صکره شود زیاده سیله
اولور کرده نشود کرده نشوند الخ کبی فصل تأکید نفی الحال
والاستقبال مضارع اذا دخل علیه لفظ هرآینه تقول
هرآینه نمی دانذ وهرآینه نداند شو فصلدر تأکید نفی حال
ونفی استقبالدن هر بری شول مضارعدرکه فقط اوزرینه
هرآینه لفظی داخل اولسه هرآینه نمی داند وهرآینه نداند
دیرسون البته شمدیکی حالده بیلمز البته کلجکده بیلمز دیمکدر
بونلرك معلوم ومجهولی نفی حال ونفی استقبالك معلوم
ومجهولی کبی اولوب فقط هرآینه لفظی زیاده قیلنور فصل
امر الغائب صیغة المضارع بعینه لکن یفرق بینهما بالقرائن
نحو نداند شول فصلدر امر غائب بعینه صیغهٔ مضارعدر
لکن مضارع ایله امرك بینلری قرائن ایله فرق اولنور بداند
کبی بیلسون دیمکدر بیلعلم معناسنه ویجئ ایضا بزیادة الالف
قبل دال المضارع ککناذ یستعمل فی الدعا دخی انفاکن کبی
امر غائب مضارعك دالنك ماقبلنه بر الف زیاده سیله
کلور کناذ کبی دعاده استعمال اولنور ایلسون دیمکدر بود
صیغهٔ مضارعك عینیدر قرائن ایله فرق اولنور وبودن
مشتق بوددن باذ کبی اولسون دیمکدر لیکن معناسنه ریح
معناسنه ده کلور ویجئ ایضا علی صیغة امر الحاضر بزیادة
لفظ کو نحو کو بدان وبدان کو وبالزیاده علی صیغة المضارع

وفی بعض النسخ وهو غیر مستعمل
الا فی الدعاء وفی صحاح العجم وهو
لا یستعمل الا نادرا

کو بکمند لکن نادر و قد یجی باید کر علی المضارع نحو باید که
بدانند دخی آنفا کچن کبی امر غائب مر حاضرك صیغه سی اوزرینه
یعنی اولنه کو لفظی زیاده ایله یاخود آخرینه الحاق ایله کلور
کو بدان و بدانکو کبی بیلسون دیمکدر امر غائب صیغه سی
مضارع اوزرینه کو لفظی زیاده ایله کلور کو بکند کبی
لکن بو نادردر و قلیلدر ایتسون دیمکدر لیفعل معناسنه
و کاهیجه امر غائب باید کر لفظی مضارع اوزرینه زیاده ایله
کلور باید کر بدانند کبی بیلسونلر دیمکدر بعضیلر بو ادانلرین
معنالری بوراده متحدمدر و بعضیلری دکلدر دیمشلر سروری
مرحوم کو ضم کاف عربی ایله کلمهٔ استفهامدر فهی دیمکدر دیمش
باید کر کسر کاف عربیله در و امر غائب و حاضرك معلوم و مجهوللری
سبقدن منفهم و معلومدر فصل نهی الغائب صیغة امر الغائب
اذا دخل علیه المیم المفتوحة وفی بعض المواضع نون مفتوحة
نحو مداند و نداند و مکناد و کو مداند و مداندکو و باید کر نداند
شو فصلدر نهی غائب بعینه صیغهٔ امر غائبدر انجق امر
غائبك اوزرینه یا بعضیسنه میم مفتوحه و بعض
موضعلرده نون مفتوحه داخل اولسه مداند و نداند
و مکناد و کو مداند و مداندکو و باید کر نداند کبی مکنادك
معناسی ایلمسون دیمکدر لا یفعل معناسنه امثلهٔ سائره نك
معنالری بیلمسون دیمکدر لا یعلم معناسنه خفی بیورلمیه
مداند اوزرینه میم مفتوحه داخل اولهرق مثالدر نداند اوزرینه
نون مفتوحه داخل اولهرق مثالدر مکناد نون و دال میاننه
الف داخل اولهرق مثالدر کو مداند اوزرینه کو داخل اولهرق مثالدر

مداندکو

مداندکو آخرینه کو لاحق اولانه مثالدر باید کر نداند اوزرینه
باید کر داخل اولانه مثالدر و نهی غائبك مجهولی کرده مشود کو
مشوند کرده مشوم کرده مشویم کبی اولنه بر میم زیاده سیله و
امرك مجهولنده زیاده اولانی زیاده ایله در و مشودده واو ایله
دالك بیننه الف زیاده سیده جائزدر و مشود بر بنیه نون ایله
نشود ده جائزدر بو حینده نفی استقبال ایله فرقی بحسب القرائن
اولور فصل امر الحاضر صیغة المضارع بحذف الدال من آخره
واسکان ما قبلها و تدخل علیه الباء و المی علی وفق ما سبق
نحو بدان و بجوی و ببخش و بمال و میدان و باور میکن و بکن
شو فصلدر امر حاضر بعینه صیغهٔ مضارعدر مضارعك
آخرندن دالی حذف و دالك ما قبلنی اسکان ایله و بکی شینك
وفقی اوزره امر حاضرك اوزرینه با و می داخل اولور لکن شبدن
مراد باانك مفرده اولنه مرکبده جزء ثانی اوزرینه دخولی
و بانك مضموم اولمسی واو اثلنده اولان الفلر یایه قلب اولنمسیدر
بدان و بجوی و ببخش و بمال و میدان و باور میکن و بکن کبی
بدان بیل بجوی ایسته اطلب معناسنه ببخش بخشله اعط
معناسنه بمال سور ادلك معناسنه میدان بیل اعلم معناسنه
باور میکن و بکن یعنی باور بکن ایکیسده مرکبه مثالدر ایکیسده
اینان صدق معناسنه در لکن یالکز باور اسم مصدردر اینانمق
دیمکدر مصدری باورندن در اینانمق دیمکدر و یالکز میکن و بکن
اشله افعل معناسنه در بعضلر باور میکن طوغری سویله راست
کو معناسنه دردیمش ویجوز اسقاط الیاء من آخر الامر اذا کان
ما قبلها الفا او واوا نحو بیا فی بیای و بجو فی بجوی دخی امر حاضرك

اعلم معناسنه صح

اخرندن یاسی اسقاط جائز اولور اکر اول یانك ما قبلی الف
یاخود واو اولور ایسه بیای ده بیا کبی بجوی ده بجو کبی بیا و بیای
کل تعال معناسنه بجو و بجوی طلب ایله دیمکدر خفی بیورلمیه
امر حاضرك معلومی بجن بکیند کبیدر و بونك جمیله مضارعك
جمعنك فرقی بحسب القرائندر و مجهولی اسم مفعولك اخرینه
شدن دن مشتق اولدنی الحاق ایله اولور کرده شود کرده شوند
کرده شوم کرده شویم کبی و استقباله خاص قیلمق ایچون اول
مضارعه داخل اولان یا اول امر و نهیه ده داخل اولور
فصل نهی الحاضر صیغة امر الحاضر بزیادة المیم المفتوحة فی اوله
نحو مدان و دِرنگ مکن و میا شول فصلدر نهی حاضر بعینه صیغهٔ
امر حاضردر اولنه میم مفتوحه زیاده سیله مدان و درنك
مکن و میا کبی درنك مکن مرکبه مثالدر مدان بیلمه لا تعلم معناسنه
و درنك مکن الکلمة لا تفعل المکث معناسنه و میا کلمه لا تجیء
معناسنه نهی حاضرك معلومی مکن مکنید کبیدر و مجهولی امرك
اوزرینه میم ناهیه زیاده سیله کرده مشو کرده مشوید کرده مشوم
کرده مشویم کبیدر مصنف انواع افعالك احوالنی بیاندن فارغ
اولوب اسمانك احوالنی بیانه شروع ایدوب دیر فصل اسم الفاعل
صیغة المضارع زیدت قبل داله نون ساکنة و بعد الدال هاء
غیر ملفوظة نحو داننده شو فصلدر اسم فاعل بعینه صیغهٔ
مضارعدرکه مضارعك دالنك اولنده نون ساکنه و دالنك
صکره فتحهٔ داله دلالت ایتسون ایچون هاء غیر ملفوظه
زیاده قیلندی داننده کبی بیلیجی عالم معناسنه هاء غیر ملفوظه
کتابتده ثابته تلفظده غیر ثابته دیمکدر و بو ها اسماء مرکبه
صونره

معنای نسبتی افاده ایدر بك ساله و غیری کبی تفصیلی حرف هاده
کلسه کرکدر و تدخل علیه الباء و می فتدل علی الاستقبال والحال
بقرینة دالة علیه بجوینده و بخشنده و بماننده و میراننده
دخی اسم فاعلك اوزرینه با و می داخل اولور پس بو ایله اولدن
صیغهٔ اسم فاعل با ایله استقباله و می ایله حاله دلالت ایدر
احد امرینك اوزرینه قرینهٔ داله ایله دلالت ایدر بجوینده
کبی کلجکده طلب ایدیجی طالب معناسنه دخی بخشنده کبی کلجکده
بغشلیجی واهب معناسنه دخی بماننده کبی کلجکده بکزیجی مشابه
معناسنه بعض نسخده بماننده واقع اولمشدر فادك معناسنه
مصنفك بو اوج مثالی ایرادندن غرضی کلمه نك اولی مضموم و یا
و میم اولسه بالرد نحی مضموم اوقوندیغنی بیاندر و بیراننده کبی
شمدیکی حالده سوریجی سائق معناسنه راندن دن مشتقدر
اعلم ان الضمیر کما یضمر فی اسم الفاعل فی العربی یضمر فی الفارسی
فیضمر فی داننده مدلول هو هی انت انت و انا و فی جمعه داننده کان
مدلولها هما و هم و هن انتما انتم انتن نحن معلومك اولسونکه
تحقیق ضمیر عربی اولان اسم فاعلده کزلندیکی کبی فارسیده
دخی کزلنور تفصیلی داننده ده هو هی انت انت و انا ضمیرلرینك
مدلولی مضمر اولور و داننده نك تثنیه و جمعی اولان داننده کان
هما هم هن انتما انتم انتن نحن ضمیرلرینك مدلولی مضمر اولور
یعنی بو ضمائرك مدلوللری یعنی فارسیده دال اولدیغی ضمائر
دیمکدر شین و غیری کبی و بو ضمائر فارسیه قریبا کلور
کذلك فی المفعول فارسی اسم فاعلینك مفردنده هو هی انت
انت انا ضمیرلرینك مدلولی کزلندیکی کبی و تثنیه و جمعنده

هما هم هن انتما انتم نحن ضميرلرينك مدلولى مضمر اولديغى كبى
اسم مفعولك مفرد وتثنيه وجمعنده ده مضمر اولور وعلامة
جمع الفاعل والمفعول الحاق لفظ گان بالكاف الفارسية
نحو دانند گان ودانسته گان دخى اسم فاعلك جمعنك واسم
مفعولك جمعنك علامتى كاف فارسيه ايله اولان گان لفظنى
برينك آخرينه الحاقدر دانندگان كبى بيلجيلر عالمون معناسنه
ودانسته گان كبى بيلنمشلر معلومون معناسنه اما مبالغة
اسم فاعل ماضى وامر واسمك آخرينه لفظ كارك اتصاليله
اولور افريدكار وامرزكار كبى والف ونون ايله جمعلنور افريد
كاران كبى اعلم ان الالفاظ الفارسية من الاسماء والافعال
ساكنة الاواخر الا ما نذر والمتحرك مفتوح لاغير مثل اسم الفاعل
والمفعول الا لفظ كه لذى العقل وچه لغيره سكا معلوم اولسونكه
تحقيقا اسما وافعالدن الفاظ فارسيه نك آخرلرى ساكندر
اوقدر واركه ساكن اولميان نادر اولدى هيچ متحرك بو قيددر
ديلدكده ومتحرك مفتوحدر غيرى كلدر اسم فاعل واسم مفعول
شللى دانند ودانسته لفظلرنده دالك فتحه لرى كبى وآخرلرنده
اولان ها ما قبلنك فتحه سنه دلالت ايتسون ايچوندر اوقدر واركه
عقل صاحبى ايچون كه وعقل صاحبنك غيرى ايچون چه لفظى
مكسوردر ديو جواب ويردى كه كسر كاف عربيه وهاء رسميه
ايله اسم واداة استعمال اولنور اما اسم استعمال اولندقده
ذوى العقولك ذاتنه دلالت ايدر هركه جويد كبى كل من يطلب
معناسنه واما اداة استعمال اولندقده امرينك بينلرنده ارتباط
ايچون كلور صفت ايله موصوف بينلرنده تعلق كبى اما هاء اصليه ايله

اولانكه صغير معناسنه در وچه كسر جيم فارسى وهاء
علامت ايله ذوى العقولك غيرى اولان ذاته دلالت ايدر
چه خبر كبى وهاسى تلفظ اولنمازكه كبى بونلرك تفصيلى استفهام
فصلنده كلسه كركدر الصفة المشبهة صيغة امر الحاضر بزيادة
الالف فى آخره مثل دانا وشناسا ومع النون مثل گويان وخندان
صفت مشبهه بعينه صيغه امر حاضردر اول امر حاضرك
آخرينه بر الف زياده سيله دانا وشناسا كبى بيليجى وكليجى
ديمكدر عالم وفاهم معنالرينه امر حاضرك آخرينه نون ايله
بيله الف زياده سيله گويان وخندان كبى سويليجى وكوليجى
ديمكدر متكلم وضاحك معنالرينه وفى غير المشتق بزيادة
گر وبان ووان نحو كفشگر وباغبان وسگوان دخى صفت
مشبهه مشتقك غيرسنده گر وبان ووان زياده سيله در
كفشگر وباغبان وسگوان كبى باشمقجى باغجى وكوپكجى ديمكدر
گر كاف فارسيله بوزاده اداندر فاعليته دلالت ايدر اداة
شرطده اولور حرب معناسنه ده كلور اما كاف عربيله مراد
معناسنه در واصم اولانده دينلور وبان دخى فاعليته دلالت
ايدر اداندر بان عربيده بر نوع شجردر ومنها الوصف
التركيبى فانه صيغة امر الحاضر المركب مع المفعول المقدم مثل
فرمان بردار ودلبر ودوربين دخى وصف تركيبى صفت
مشبهه دندر پس معلوم مقدم ايله مركب اولان صيغه امر حاضر
وصف تركيبى دندر فرمان بردار ودلبر ودوربين كبى كه
بويرق طوتيجى وكوكل چكيجى واوزاق كوريجى ديمكدر اصلنده
بردار فرمان وبر دل وبين دور ايدى فرمانى طوتيجى كوكلى الت

اوزانی کوردیمك ایدی شمدی امرلرك مفعوللری اوزرینه
تقدیم اولندی حتی بو رملیه بردار داشتن دن امردر وبربرد
امردر وبین دیدن دن امردر وبرعلی وصدر ومیوه وعند
ونصب معنالرینه ده کلور وتحسین لفظ ایچون زائده استعمال
اولنور وقیل اصله اسم الفاعل المضاف الی المفعول مثل بردارنده
فرمان وحذفت علامة اسم الفاعل اعنی لفظ نده ثم أخر
عن المفعول وهو اوفق معنی من الاول والاول ایسر ضبطا
دخی بو وصف ترکیبی نك اصلی مفعولنه مضاف واسم فاعل علامتی که
لفظ نده یی مراد ایدرم حذف اولندی کویا مفعوله اضافت ایله
اسم فاعل علامتی حذف اولندی عربی ده نون حذف اولندیغی کبی
صکره اسم فاعل مفعولندن تاخیر اولندی وصف ترکیبی نك
اصلی بویله اولمسی من جهة المعنی مفعول مقدمی ایله مرکب اولان
امرحاضرك وصف ترکیبی اولمسندن اوفقدر یعنی طبعه
زیاده اویغندر اسم مسماسنه موافقدر اول توری اما مفعول
مقدمی ایله مرکب امرحاضرك وصف ترکیبی سی من جهة
الضبط ایسردر یعنی زیاده آسان دردیمکدر زیرا بدیهیدر
اعلال له محتاج دکلدر بلکه مجرد تقدیم ایله در بو اولکندن
ایسردر ومنه المعطوف علیه والمعطوف مثل خوناب اصله
خون وآب حذفت العطف وجعلت کلمة واحدة دخی معطوف
علیه ومعطوف وصف ترکیبی دندر خوناب کبی که اصلی خون
وآب در حرف عطف حذف اولندی وکلمهٔ واحده قیلندی
فائی صودیمکدر ومنه المضاف الیه المقدم علی المضاف
وهو فی الفرس شایع مثل دولتخانه وپادشاه عالم پناه

اسم فاعلدر بردارنده فرمان کبی
صح

وشهنشاه اصلها خانهٔ دولت وپادشاه پناه عالم وشاه شاهان
دخی مضاف اوزرینه اولان مقدم مضاف الیه وصف ترکیبی
دندر وبو دخی فرسده شایعدر دولتخانه وپادشاه عالم
پناه وشهنشاه کبی که بونلرك اصلی خانهٔ دولت وپادشاه
پناه عالم وشاه شهاندر مضاف الیهلری مضاف اوزرینه تقدیم
اولنوب استعمال اولندیلر فرسده دخی شیوع وشهرتی بو وجهلهدر
پناه بناهیدندر مأخوذدر صغنمق التجا معناسنه شاه شهان
سلطان عظیم معناسنه میرمیران ده بونك کبیدر پادشاه
لفظنك تفصیلی قریبا کلور فصل اسم المفعول صیغة الماضی
بفتح آخره وکتب الهاء الغیر الملفوظة فما قبل الهاء اما دال
او تاء مفتوحتان شو فصلدر اسم مفعول بعینه صیغهٔ
ماضیدر ماضینك آخرینك فتحی وتلفظ اولنمیان هانك
یازلسیله در پس هانك ما قبلی یا دال یاخود تاء مفتوحتاندر
شده داسته کبی اولمش وبیلنمش دیمکدر بعض نسخهلرده اسم
مفعولك تعریفی وهو صیغة المصدر بحذف نونه فقط
وزیدت بعد الدال والتاء هاء غیر ملفوظة نحو فرموده ونوشته
واقع اولمشدر اکیسی ده صحیحدر لکن انسب اولان اخیردر واوزرینه
یاوبی داخل اولور وجمعنده کان لفظی زیاده اولنور فصل
اسم الزمان والمکان کلمة فی آخرها لفظ کاه نحو دانستن کاه
وبارکاه وادام کاه وچراکاه وسحرکاه اوکان فی اولها لفظ
هنکام للزمان وجای وستان نحو هنکام دانستن وکلستان
شو فصلدر اسم زمان واسم مکان بر کلمهدر که آخرنده کاف
عجمیله کاه لفظی واردر وکاه ایکسنك داتیدر وبو برقاج

معنا یه دخی کلور وقت وسریر ومسند وبونه معنالرینه
اما کاف عربیله صمات تبن معنا سنه والفنك حذ فی ده جائزدر
دانستن گاه وبارگاه وچراگاه وسحرگاه کبی دانستن گاه بیلمك
زمانی ومکانی موضع العلم وزمان العلم معنا سنه دانستن گاه ده
مصدرك تقدیمی وصف ترکیبی قبیلندندر دیدیلر بارگاه کمال
پاشازاده مرحوم دقایق الحقایقده بار لفظی فارسیده اجازت
معنا سنه در اجازت ویردی دیجك بار داد عجم بار داد دیرلر
وپادشاهلر ارباب حاجاته عرضحال ایتمکه اجازت ویردیکی
یره دخی فارسیده بارگاه دیرلر دیمش بوراده اولدیغی کبی
ارام گاه ایلنمك مکانی موضع القرار معنا سنه چراگاه اوتلدق
محل موضع کثر فیه الحشیش والنباتات معنا سنه سحرگاه سحر وقتی
دیمکدر بونلر مشتقات وجوامده مثاللردر اسم مکان جوامددن
زار لفظیله ده کلور لاله زار وسبزه زار کبی ودان لفظیله ده
اولور قلمدان وخامدان کبی یاخود اسم زمان واسم مکان
بر کلمه درکه اولنده زمان ایچون هنگام لفظی اوله مکان ایچون
جای وستان لفظلری اوله هنگام دانستن کبی بیلمك زمانی
دیمکدر جای دانستن بیلمك یری دیمکدر گلستان گللك دیمکدر
مکان افاده ایدر گلستان علم کبی اولدیغندن ستان لفظی
تاخیر اولنمشدر وستان کسر سین ایله مکان افاده ایتدیکی
کبی کثرت ده افاده ایدر انلر کوهستان کبی جبلی چوق اولان
موضع وگلستان کبی گلی چوق اولان موضع وعربستان وعجمستان
وغیرلری کبی وستان منفرد استعمال اولنورسه اخذ معنا سنه
اوله ستاندن امر اولور وقیل اذا زیدت الیاء بعد نون المصدر

یکون مناطا لاسم الزمان والمکان مثل خواندنی وقت
ونمودندی جای مناط فتح میم ایله محل معنا سنه درود بنلدیکه
یجن نون مصدر ید نصکره یا زیاده قیلنسه اسم زمان واسم
مکان ایچون مناط ومحل اولور خواندنی وقت ونمودندی
جای کبی اولکی زمانه مثالدر عربیده وقت القراءه معنا سنه
خواندنی واو رسمیه ایله درایکنجی مکانه مثالدر فصل
اسم الالة کلمة یضاف الیها لفظة آلة نحو الت دانستن
شو فصلدر اسم الت بر کلمه درکه اول کلمه یه الت لفظی مضاف
اولور الت دانستن کبی بیلمکه الت دیمکدر والت خوردن
کبی یاخود هر آلت مخصوصه نك اسمی ذکر ایله اولور قلم تراش
وغیری کبی فصل بناء المرة والنوع مصدران یترکبان مع
ما یفید المرة والنوع مثل یکبار دانستن ودیکرگونه دانستن
شو فصلدر بناء مره وبناء نوع ایکی مصدردر مره ونوعی
افاده ایدر شئ ایله ترکب ایدرلر یکبار دانستن کبی بر کره
بیلمك دیمکدر ودیکرگونه دانستن بشقه کونه بیلمك دیمکدر
دیکر دخی وغیر ووقت عصر معنالرینه کلور واداة نوع ده
اولور ترکبده درلو دیمکدر فصل اسم التصغیر کلمة فی اخرها
کاف عربیة ساکنة نحو پسرك ودخترك وان کان اخرها
هاء غیر ملفوظة تقلب یاء نحو دانندیك وخواجیك
وقد تقلب کافا عربیة نحو داننده کك وخواجکك وقد یکون
جیما فارسیة مفتوحة وهاء غیر ملفوظة نحو غلامچه ودیکچه
شو فصلدر اسم تصغیر بر کلمه درکه آخرنده کاف عربیة
ساکنه واردر پسرك ودخترك ده اولان کافلر کبی وغلامچه

وقوجغز دیمکدر عربیده غلیمة وبکرة معناسنه واکر اول
کلمه نك آخری تلفظ اولنماز ها اولورسه یا یه قلب اولنور
داننديك وخواجيك ده اولان یا کبی واول ها کاهیجه کاف
عربیه یه قلب اولنور داننده کك وخواجکك ده اولان کاف کبی
واسم تصغیر جیم فارسیة مفتوحه وهاء غیر ملفوظه ایله بیله
اولور غلامچه ودیوانچه ده اولان چه کبی اوغلانجق ودیوانچق
دیمکدر وهاء ده اولان واو مع معناسنه در چه فتح جیم فارسی
وهاء علامت ایله تصغیری مراد اولنان کلمه نك آخرینه لاحق
اولان حرف تصغیردر فتح جیم ایله قولمز کسر جیم ایله حرف استفهام
اولان چه دن احتراز ایچوندر وهاء علامت ایله قولمز هاء اصلی
ایله اولوب بئر معناسنه اولان چاه دن مخفف چه دن
احتراز ایچوندر فصل اسم المنسوب کلمة فی آخرها یاء ساکنة
نحو دانستنی وشیرازی او فی آخرها لفظ ناك او مند او ور
او بان نحو هوشناك وخطرمند وهنرور وستربان شو فصلده
اسم منسوب بر کلمه درکه آخرنده یاء ساکنه واردر دانستنی
وشیرازی ده اولان یالر کبی بیلمکه منسوب شیرازه منسوب
دیمکدر وبو یالر عربینك خلافنه مخففه در فافهم یاخود
اسم منسوب بر کلمه درکه آخرنده ناك یاخود مند یاخود
ور یاخود بان لفظی اوله کلمة او تنویع ایچوندر شك
وتشکیك ایچون دکلدر هوشناك وخطرمند وهنرور وستربان
کبی عقللی خطرلو هنرلو ده جی دیمکدر که هر برنده نسبت
ملاحظه اولنور اما بان ادات فاعله اولورنه کیم صفت
مشبهه بحثنده مرور ایتدی ومن اداة النسبة کلمة سا مثل عنبرسا

ومشکسا

ومشکسا وقیل هی من اداة التشبیه وقد یکون امرا من ساویدن
او سابیدن کان اصله ساو او سای کلاهما بالترکی ازمك
دخی کلمهٔ سا ادات نسبتدندر عنبرسا ومشکساده اولان
سالر کبی عنبره ومشکه منسوب دیمکدر وبو سا کلمه سی
ادات تشبیه دندر دینلدی وکاهیجه ساویدن یاخود
ساییدن دن امر اولور اصلی ساو یاخود سای ایدی ایکیسیده
ترکیده ازمك در سلّم اللسان ده دیمشکه اسم منسوب ایچون
صیغ مخصوصه اولمدیغندن نسبتی مراد اولنان کلمه نك
آخرینه یاء نسبتی الحاق ایله اولور بغدادی کبی جمعی بغدادیلر
کلور فصل اسم التفضیل کلمة فی آخرها لفظ تر مثل دانسته
تر ودانسته تر شو فصلده اسم تفضیل بر کلمه درکه آخرنده
ادات تفضیل اولان تر لفظی واردر داننده تر ودانسته تر
اولان تر لفظی کبی زیاده بیلیجی اعلم معناسنه وزیاده بیلنمش
معلوم بر زیاده معناسنه وتر مشتق وجامده لاحق اولور
وبونلر مفرده مثاللردر اما جمعده داننده تران ودانسته تران
دیرلر فصل فعل التعجب کلمة زیدت فی اولها زهی او چه
عجب او آیا او ایا نحو زهی دانست وچه عجب دانست
وزهی دانست وچه عجب دانستن وزهی داننده وچه عجب
داننده وآیا دانست وایا دانست شو فصلده فعل تعجب
بر کلمه درکه اولنه زهی یاخود چه عجب یاخود مد ایله آیا یاخود قصر ایله ایا
زیاده قلنمز زهی تعجب وتحسین معناسنه وکاهیجه هانك
حذفیله استعمال اولنور لکن چوق معناسنه اولان زیستن دن
امر ملتبس اولمغین قرائن ایله فرق اولنور واول کلمه مصنفك

امثله سنه نظر ایله ماضی ومصدر واسم فاعلدن اعمدر
زهی دانست کبی نه عجب بیلدی دیمکدر وچه عجب دانست کبی
نه عجب بیلدی دیمکدر وزهی دانستن وچه عجب دانستن کبی
وزهی داننده وچه عجب داننده کبی وآیا دانست وآیا دانستن
کبی معنالری نه عجب بیلمك ونه عجب بیلجی ونه عجب بیلدی
دیمکدر بونلر زهی وچه عجب کبی مصدر واسم فاعلده
داخل اولورلر مصنفك ایرادی اکتفا قبیلندندر وفعل تعجب
ایچون لفظ مخصوص اولیوب بلکه تعجبی افاده ایدن شی
اولدیغه جمعنه شامل اولسون ایچون صیغ متفرقه ایله
مثال کتوردی مصنف افعال واسماء احواللرینك معانیسنی
بیاندن فارغ ومعانی حروف احوالنه شروع ایدوب دیدی
باب حروف المعانی شو باب حروف معانینك بیانندهدر
اولیجیدر اکر مصنف باب معانی الحروف دیبیدی احسن
اولور ایدی **الهمزة تجیٔ للتنبیه نحو**

ای جرم راکو کنی ظلم وجور | **کند لاجرم مرترا جور دور**

همزه تنبیه ایچون کلور بیتك اولنده اولان مدلول همزه کبی
دوردن مراد دور فلك درو بوندنده مراد فلکك ایچنده
اولاندندر ودور کند فعلنك فاعلیدر معنای بیت سکا تنبیه
اولسون اکر ظالم اولوب بی جرمه جور وظلم ایدر ایسك
البته تحقیق سکا دور زمان یعنی ایچنده اولاننده جور
ایدر دیمکدر وبو بیتك وزنی بحر متقارب مقصوردن فعولن
فعولن فعولن فعول دقائق حلبی لغتنده بولندیغنه کوره
لطیفی نام شاعردر ردیفی همزه وحدت ایچون کلور بیند عطارده

بیتنه

بیتنه کادش کفایت ساخته واضافت ایچون کلور زهرهٔ
جون وجراده اولدیغی کبی وکاهیجه ادات استفهام اولور
الف الساکن تجیٔ للنداء مثل خدایا وللتوسل بین المرکبات
— مثل سرایا صح
ونحو سراسر ودستادست وللزیادة مثل کفتا وقد یکون زائدا
فی قوافی الاشعار الف ساکن ندا ایچون کلور اسمك اخرینه لاحق
اولسه خدایا کبی یعنی خدا یا لفظنك اخرنده اولدیغی الف ساکن
کبی یا الله دیمکدر والف ساکن مرکبات بیننده توسل ایچون
کلور سراپا مثللی وسراسر ودستادست کبیده اولان الف ساکن کبی
اولکنده سرایله پای بربرینه ارتباط وتوسل دیمکدر ایکنجیده
سرایله سری بری برینه ارتباط وتوسل ایدوب باش باشه
— ایدوب باش ایاغه مرتبط درصح
مرتبط دردیمکدر اما استعمال عجمده بشدن بشه دیمکدر و
اوچنجیده ایکی دست لفظی بری برینه ارتباط وتوسل ایدوب
ال اله مرتبط دردیمکدر اما استعمال عجمده ال اله قول قوله دیمکدر
والف ساکن زیاده ایچون کلور کفتا کبی زیاده دیدی وکلام مده
کثرت ایتدی دیمکدر وکاهیجه الف ساکن اشعارك قافیه لرنده
زائد اولور **ویزید الالف الممدودة فی اوائل المصادر والافعال**
للتنبیه مثل آوا ریدن او آوارید والامر من آمدن الف ممدوده
مثل بازاو اوائل مصادره واوائل افعاله تنبیه ایچون
الف ممدوده زیاده اولور یاخود زیاده قیلنور بو معنا بر نسخه
کوره در آوارید کبی اواریدن حرف معناسنه وامدن دن
صیغهٔ امر الف ممدوده بازا کبی کیرو کل دیمکدر والامر مبتدادر
خبری الف ممدوده در **والغالب فی الامر الفارسی ان تزاد فی**
اوله باء نحو بدان وان زید فی اول امر آمدن تقلب الهمزة یاء

مصراعنك اولدیغی کبی
صح

فیقال بیا ومن وهم ان اصل بیا آی نفعل القلب المکانی
بین الالف والهمزة فصار بیا فقد وهم لانه یلزم حذف
الالف مع القلب المکانی وهو تکلف مبتدع من عند نفسه
بل الحق ان اصل بیا آی فحذفت الیاء فصار آ فقلبت الهمزة
یاءً فصار بیا کما فی آموختن و بیاموختن دخی فارسینك
امرنده غالب اولدن سنك اول امرك اولنه باءِ عربیهٔ
مکسوره زیاده ایلمکدر بدآن کبی بیل دیمکدر وباءِ موحده نك
امرك اولنه دخولی فارسیده شایعدر واکر آمدن سنك کلمه
امرینك اولنه با زیاده قیلنورسه همزه سی یایه قلب اولنور
بیاد بیلورکه اصلی آ اولوب اولنه باءِ موحده کتوردکده
همزه یایه قلب اولندی و بیانك تحقیق اصلی آی در الف ایله
همزه بیننده قلب مکانی اشلندی ده بیا اولدی دیو ظن ایدن
کسنه تحقیق وهم ایتدی زیرا تحقیق شان قلب مکانی ایله
بیله الفك حذفی لازم کلور بو حذف ایسه اول کسنه نك
کندندن اختراع اولنمش تکلفدر بلکه حق اولدن تحقیق
بیانك اصلی آی در پس یا حذف اولندی آ اولدی صکره
همزه یایه قلب اولندی بیا اولدی نته کیم آموختن وبیاموختن
بویله اولدی خفی بیورلمیه وا هم دن مراد شعوریدر فرهنکه
مراجعت بیوریله وحروف النداء فی الفارسی حرفان الاول
ای والثانی آ دخی فارسیده حروف ندا ایکی حرفدر اولکیسی کسر
همزه ایله ای در ایکنجیسی مد ایله آ در وحرف التعجب حرفان
وهما آیا وایا وآسمان وهما زهی وجه عجب دخی حرف تعجب
ایکی حرفدر اول ایکی حرف آیا وایا در یعنی بری مد ایله آیا

وبری قصر ایله ایا در معنالری نه عجب وعجبا دیمکدر وایکی
اسم در اول ایکی اسم زهی وجه عجب در زهی دانست وجه عجب
دانست کبی نه عجب بیلدی دیمکدر والباء المفتوحة تجیٔ
للالصاق مثل شعر عاشق که شد که یار بحالش نظر نکرد
ای خواجه درد نیست وکرنه طبیب هست
دخی باءِ مفتوحه الصاق ایچون کلور بیتك ایچنده بحالش
کلمه سنك باسی کبی معنای بیت عاشق کیم اولدی که محبوب
حالنه ملاصق نظر ایلمیه یعنی التفات ومرحمت ایدوب
علاج ایلمیه ای خواجه درد یوق یوخسه طبیب واردر
دیمکدر بو بیت حافظ مرحومك دیوانندندر وزنی بحر
مضارع اخرب مکفوف مقصوردن مفعول فاعلات مفاعیل
فاعلان در وللمصاحبة مثل بهست ونیست مرنجان ضمیر را
دخی باءِ مفتوحه مصاحبت ایچون کلور بهست ده اولان
با کبی معنای مصرع وآره ویوغه مصاحب اولدیغك حالده
ضمیری رنجیده ایلمه دیمکدر یعنی کمسه نك قلبنی محزون
قیلمه زیرا نظرکاه حقدر نته کیم دینلدی دل بدست آور که
حج اکبرست از هزاران کعبه یك دل بهترست دل نظرکاه
جلیل اکبرست رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بیوردی ان الله
لا ینظر الی صورکم ولا الی اعمالکم بل ینظر الی قلوبکم ونیاتکم
وبو مصرع حافظ مرحومك تا غزلیاتندندر وزنی بحر مجتث
مخبون مقصوردن فعلاتن مفاعلن فعلات در وللقسم
مثل بخدای وللظرفیة مثل کس بدو دست نکرد ظرفی بنشست
از غایت دخی باءِ مفتوحه قسم ایچون کلور بخدای ده اولان

اولمقدر صح

کعبه بنیاد خلیل آذرست صح

وبری

باكبى بالله معنا سنه اللهه قسم ايدرم ديمكدر معلوم بيوريلديكه
خداى لفظى الله تعالى يه علم خاص در غيرى يه اطلاقى جائز دكلدر
مكر معناى تركيبى مراد اولنه خوداى معنا سنه كندى كلجى
ديمكدر وظرفيت ايچون كلور مصرع بدور ده اولان باكبى معناى
مصرع اى محبوب سنك نركسه مشابه چشمنك دورنده
يعنى زماننده برطرف ونظرعا فتدن بغلدى يعنى كوز
يوموب راحت ولكدى بو مصرع حافظ مرحومك
الف غزليا تندن در وزنى بحر رمل مثمن مقصوردن درت
كرّه فاعلاتن در ولتحسين اللفظ مثل بدر بادر
منافع بى شمار است وبشكر اندرش دخى باء مفتوحه
زائده اولوب مجرد تحسين لفظ ايچون كلور بدرياده
وبشكر اندرش ده اولان بالركبى سؤال اولنورسه معنا وير
ظرفيت معناسى وبريلور درمنافع ده اولان در معناده
دريانك اوزرنده ملاحظه اولنور وبشكر اندرش ده
اندر شكرك اوزرنه ملاحظه اولنور معناى مصرع دريا ده
منافع بى شماردر ديمكدر بو مصرع كلستانك باب اولنده در
آخرى اكر خواهى سلامت دركنار است در يعنى اكر غرق واخذ
سلامت وخلاص استرسن كنارده در يعنى دريانك خارجنده
اولديرا تهلكه در تهلكه يه نفسكى القا ايلمه كا هيجه باسببيت
ايچون كلور والمكسورة تدخل على المشتقات وهى للاستقبال
اذا دخلت على المضارع مثل بداند وللتاكيد اذا دخلت
على غيره مثل بدانستن وبدانست وبداننده والمكسورة
المفتوحة اوزرنه معطوفدر وموصوفى محذوفدر

يعنى

يعنى باء موحدۀ مكسوره مشتقات اوزرنه داخله اولور
واول با فى مضارع اوزرنه داخله اولسه استقبال ايچوندر
بداند كبى كلجكده بيلور ديمكدر واول با مضارعك غيريسى اوزرنه
داخله اولسه تاكيد ايچوندر بدانستن وبدانست وبداننده
اولان بالركبى غيريدن مراد مصدر وماضى واسم فاعل وغيريلريدر وامثلۀ مذكوره اوچنكدر صح
والمضمومة فيما كان اوله مضموما او باء او ميما مثل بخورد وبپرورد
وبمكيد على ما سبق والمضمومة المكسورة اوزرنه عطف اولنور
بو دخى موصوف محذوفك صفتيدر يعنى باء مضمومه اولى
مضموم ياخود با ياخود ميم اولان لفظده اولور لف ونشر مرتب
اوزره هر برينه مثال بخورد وبپرورد وبمكيد كبى مصدرده
سبقت ايدن شى اوزره يعنى بونلرك عينى كذران ايلدى ديمكدر
معلوم بيوريلديكه فاو واو لغت فرسده مواضع كثيره ده بينلرنده
مخرجده منا سبتلرندن اوتورى مقام باده استعمال اولنورلر
جبه ده خفه پيروزه ده فيروزه اب ده آو شيبه ده شيوم كبى
التاء علامة للخطاب مثل عمرت وجمعه تان مثل عمرتان
واذا دخلت التاء فى مثل تا يقال تات بمعنى اليك تا خطابك
علامتى در عمرت ده اولان تا كبى سنك عمرك ديمكدر بو تانك
جمعى تان در عمرتان ده اولان تان كبى سزك عمرلريكز
ديمكدر وكاهيجه الف ونون ايله جمعلنور تنان كبى يا الف
وواو ايله جمعلنور توان كبى وتحتى تا لفظ تا يه داخل يعنى
لاحق اولسه تات دينلور اليك معنا سنه تا الى وقتك كبى
مجموعنك معناسى سكا ديمكدر ويجى بعد الواو الساكن مثل
كيسوت ويجوزان بفتح الواو ومثل ابروت ويزاد التاء بعد الياء

المصدریة مثل راستیت وبعد هاء العلامة تزاد همزة
مفتوحة مثل بنده ات ودانده ات وقد یحذف الهاء والهمزة
مثل بندت فی بنده ات دخی تا واو ساکندن صکره کلور کیسوت ده
اولدیغی کبی سنك کاکلك دیمکدر و واو مفتوح قیلمق جائز اولور
ابروت کبی ویاء مصدریدن صکره تا زیاده اولنور راستیت ده
اولدیغی کبی سنك طوغریلغك دیمکدر وبو راستیت مثللوده
ایکی وجه جائزدر بری یاء مصدرینك فتحی وبری سکونی
وتا هاء علامتدن صکره اولسه تانك اوزرینه همزه مفتوحه
زیاده اولنور بنده ات ودانده ات ده اولان همزه لر کبی سنك
قوللك وسنك بیلیجیلکك دیمکدر وکاهیجه ها وهمزه ضرورت
شعر ایچون حذف اولنور بنده ات ده بندت کبی واکر تا اخری
حروف مددن الف اولان کلمه یه لاحق اولورسه ایکی وجه
جائزدر بری تانك ما قبلی اولان الف البته ساکن قرأت
اولنور وبری الفدن صکره یا زیاده قیلنوب مفتوح قرأت
اولنور اشنات واشنایت کبی الزاء بمعنی من وعن وهی مکسورة
اذا کان ما بعده حرف صحیح او حرف علة متحرك مثل زمن
وزیزدان زا عربیده من وعن معناسنه در وکذا بو زانك
ما بعدی حرف صحیح یاخود حرف علت متحرك اولسه مکسوره در
زمن وزیزدان ده اولان زالر کبی که زالرك ما بعدلری
میم ویادر معنالری بندن وتکریدن دیمکدر عربیده
منی ومن الله معناسنه در لکن یزدان خالق معناسنه
اولمغله من الخالق معناسنه اولور وبو زمن لفظنك
اصلی ازمن ایدی همزه تخفیف ایچون حذف اولنوب تحریك

ساکنه

ساکن ده اصل اولان کسره ایله زا حرکه لندی واذا کان ما بعده
حرف علة ساکنة فیکون مفتوحة ان کان قبل الالف مثل
زانکه ترا بر من مسکین نظر است آن نادم از آفتاب مشهور تر است
دخی کذا بو زانك ما بعدی حرف علت ساکنه اولسه اول زا
مفتوحه اولور اکر اول زا الفدن اول اولسه بیتك اولنده
اولدیغی زا کبی بو بیت اوائل کلستاننده در لغت بیت زانکه فتح کاف
فارسی وسکون ها ایله زانکاه دن مقصوردر ازان وقت
معناسنه ترا لفظی ضم تا و واو رسمی وعلامت مفعول اولدن
زاده مرکبدر مرکب اولدیغی وقت واو حذف اولندی بر من
وزن ایچون کسر نون ایله در آنادم اثر کلمه سنك جمعیدر
ومیم متکلم وحده ایچوندر تر ادات تفضیل در وزنی بحر هزج
اخرب مقبوضدن مفعول فاعلن مفاعیلن فاع در معنای بیت
اول وقتدن بروکه سنك بن فقیره اوزرینه نظرك واردر بنم
آنادم آفتابدن زیاده مشهوردر دیمکدر ومضمومة اذا کان
قبل الواو الساکنة مثل ازوست ومضمومه مکسوره اوزرینه
معطوفدر وزا مضمومه در کذا واو ساکنه دن اول اولسه
ازوست ده اولان زا کبی آندن دردیمکدر ومکسورة اذا کان
قبل الیاء الساکنة مثل ازین ومکسورة مضمومة اوزرینه معطوفدر
وزا مکسوره در کذا یاء ساکنه دن اول اولسه ازین ده اولان
زا کبی بوندن دیمکدر وبو زانك کذا ما قبلنده شیء آخر اولسه
ساکن اولور کز کبی اصلی که از ایدی تخفیف ایچون همزه وصل
حذف اولندی وتخفیف ایچون که دن هاء علامت ده حذف
اولنوب کاف همزه نك حرکه سی اولان فتحه ایله حرکه لنوب

کژ اولدی وکژ کاف وزاء عربیه لر ایله اولورسه ارشون
ذراع معناسنه اولور وکاف فارسیله اولورسه بیلغون
دیدکلرینه اطلاق اولنور وکاف وزاء فارسیه لر ایله اولورسه
معوج معناسنه اولور وعقربه کژدم دینلور معوج الذنب
اولدیغندن الشین ضمیر غائب فاحکامه اذا دخل علی الاسم
او الفعل مثل احکام التاء علی التفصیل المذکور مثل عمرش
ودیدمش وتاش وعصاش وابرویش وکیسوش وکیسویش
وراستیش وبنده اش وبندش علی الضرورة شین ضمیر
غائب درپس بونک احکامی تحقیق اسمک یاخود فعلک اوزرینه
داخل اولسه تفصیل مذکور اوزره تانک احکامی کبیدر عمرش
ودیدمش ده اولان شینلر کبی که بری اسمه وبری فعله داخل
وغائب ایچون اولوب انک عمری وانی کوردم دیمک اولور
وتاش ده اولان شین کبی عربیده الیه معناسنه ترکیده
اکا دیمکدر وتاش شریک معناسنه ده کلور خواجه تاش
وسبقتاش کبی وعصایش کبی انک عصاسی دیمکدر وابرویش کبی
انک ابروسی دیمکدر ویانک حذفیله ده دینلور وکیسوش
وکیسویش کبی انک کیسوسی دیمکدر باء مفتوحه زیاده سیله در
وراستییش کبی یاء مصدریه دن صکره یا زیاده سیله
انک استقامتی یعنی طوغریلغی دیمکدر وبنده اش کبی هاء علامت
وهمزه مفتوحه ایله انک عبدی یعنی قولی دیمکدر وبندش ده
شین کبی که ضرورت شعر اوزرینه بندهنک هاسی وشینک
الفی معا حذف اولنمشدر وقد یکون علامة المصدر مثل
دانش فیکون ما قبل الشین مکسورا ابدا ویکون ما قبل الضمیر

مفتوحا

مفتوحا ابدا ان لم یکن بعد حرف علة ساکنة مثل ابروش
وکیسوش لا لضرورة الشعر فیکون ساکنا مثل وقت خرمنش
خوشه باید چید وکاهیجه شین علامت مصدر اولور اگر
امرک اخرینه داخل اولورسه دانش کبی سید علی زاده روش
وپرورش وافرینش ده بونک کبیدر دیدی وبو تقدیرجه
بو شینلرک ما قبلی دائما مکسور وشین ضمیرک ما قبلی دائما مفتوح
اولور اگر حرف علت ساکنه دن صکره اولمازسه حرف علت
ساکنه نک مثالی ابروش وکیسوش کبی بونلر سکون واو ایله
منفی یه مثالدر وقدر وارکه ضمیرک ما قبلی حرف صحیح بیله
اولوراسه ضرورت شعر ایچون ما قبلی ساکن اولور خرمنش ده
ضمیرک ما قبلنده اولان نون کبی یاخود شینک ما قبلی الف اولورسه
بنه ساکن اولور بایداش کبی لغت مصرع چید چیدن معناسنه در
مصرع اولی صدر گلستانده هرکه مزروع خود بخورد خوید در
خوید اصلنده بید وزننی اوزره واو رسمیه ایله یازیلور لکن واو
خویش کبی قرائت اولنماز وزنی فاعلاتن مفاعلن فعلن در
معنای مصراعین هرکمه که اکینی یدی اولکه یه خرمن وقتی
بشق دوشرمک کرکدر وکاهیجه شین وزن شعر ایچون
زائد اولور وبو ضمیر الف ونون ایله جمعلنور الکاف العربی
علامة التصغیر بفتح ما قبله مثل جانک وان کان ما قبلها
لعلامة الفتحة تقلب الهاء یاء مثل خواجیک وبندیک
ویجوز ان تقلب کافا عربیة مثل خواجکاک وبندکاک
کاف عربی ما قبلنک فتحی ایله علامت تصغیردر جانک ده
اولان کاف کبی که ما قبلنده اولان نون مفتوحدر واگر کاف

عربیتك ما قبلی علامت فتحه ایچون ها اولسه اول ها یایه
قلب اولنور خواجیك و بندیك ده اولان یا کبی و اول ها کافه
عربیه یه قلب اولنمق جائز اولور خواجکك و بندکك ده اولان
کاف کبی بونلرده دخی کافك ما قبللری مفتوح اولور اسم
تصغیرده مرور ایتدیکنه کوره اما اولنده همزه اولان زوائد
اولنده متصله اولان کاف تخفیف ایچون وصل ایله همزه محذوفه
حرکتی سیله متحرکه دردهاء علامت ایله اولانکه کبی همزه تخفیف
ایچون حذف اولنور کش کبی اصلی که اش ایدی وکاهیجه که
ربط معناسنه کلور وفرح اوزره بوریکی مجوبه ده اطلاق
اولنور وکان کبی اصلی که ان ایدی تخفیف اولنوب کان اولدی
کان معدننده اطلاق اولنور وکو کبی اصلی که او ایدی کو کاف
فارسیله اولورسه کفتندن امر اولور وکو کاف عربیله اولورسه
قبی معناسنه اولور خفی بیورلمیه کاف فارسی جمعی اتخاذ
ایچون الف نونك لحوقنه و یاء مصدرینك لحوقنه و نسبت ایچون
بعض اسمانك اخرینه یا و نونك لحوقنه توسل دن اوتوری
آخرنده ها علامت اولان هم کلمه نك اخرینه لاحقه اولور عکسی
کبی عملود بمکدر کذا فی سلم اللسان المیم ان زاد علی الاخر یکون
ضمیر المتکلم مثل جانم ودانستم واذا زاد علی الاول یکون علامة النهی
مثل مدان میم اکر کلمه نك اخرینه زیاده اولسه ضمیر متکلم وحده
اولور جانم ودانستم ده اولان میم لر کبی بنم جانم وبن بیلدم دیمکدر
واکر ما قبلنده بر یاء ساکنه کتورسه اول یانك ما قبلی مکسور اولدق
ضمیر متکلم مع الغیر اولور دانیم وخوانیم کبی وکاهیجه قرینه سابقه
سببیله حذف اولنور بیت سفر کزیدم وشکست عهد قربی را

نکو

نکو بعلت بینم جمال سلمی را بشکستم تقدیر نده در وبچون میم
اوله زیاده اولسه نهیك علامتی اولور ودائما مفتوح اولور
مدخولنده اولان وصفی نفی ایدر مدان ده اولان میم کبی
بیله دیمکدر معلوم بیوریلدوکه میم ساکنه اسمانك اخرینه
متصله اولسه مضاف الیه معناسنه ضمیر مجرور اولور
جانم ودلم کبی وکاهیجه ضمیر منصوب اولور شیخ سعدی نك
صدر کلستاننده بوی کلم تولی کبی که تقدیری بوی کل مرا دیمکدر
وبچون فعلك اخرینه متصله اولسه ضمیر مرفوع اولور فاعلیت
معناسنه دانم کبی وبو مفعولیت معناسنده اولور وبو میم
مادامکه مفرددر متکلم وحده ضمیری اولور وما قبلنده یا
کتورسه متکلم مع غیره اولور وبو میم من دن مختصره ولقده
بعید دکلدر وبونك حرف مد وهاء علامت منصکره اولان
احکامی تاء خطابك احکامی کبیدر وکاهیجه ترکیجه معناسنه
ادات استعمال اولنور دوم وسوم کبی ثانی وثالث معناسنه
وبو حینده دائما ما قبلی مضموم اولور میم ساکنه اخر اسمایه
متصله اولسه دیوب ساکنه ایله قیدلدیغمزك وجهی بودرکه
بچون مفتوحه اولوب اول مضارعده اولسه مضارع نهی حاضر
ونهی غائب قیلور مدان ومداند کبی کذا فی سلم اللسان النون
ان زاد علی آخر الماضی یکون علامة المصدر مثل دانستن وان زاد
علی الاول یکون علامة للنفی مثل ندانست ونداند وقد یزاد
علیه الواو فیدخل المشتق وغیره فیکون وصفا ترکیبیا مثل نادان
ونامرد نون اکر ماضینك آخرینه زیاده اولور ایسه مصدرك
علامتی اولور دانستن ده اولان نون کبی واکر اوله زیاده اولورسه

نفی ایچون علامت یاخود نفینک علامتی اولور ندانست وندا
ده اولان نونلر کبی آوتکی ماضی منفیه مثالدر ایکنجی مضارع منفیه
وکاهیجه بو نونه بر الف زیاده اولنور مشتق ومشتقك غیرینه
داخل اولور بو تقدیرجه وصف ترکیبی اولور نادان ونامرد ده
اولان نالر کبی جاهل ومرد دکل دیمکدر نادان مشتقه مثال
نامرد غیر مشتقه مثالدر معلوم بیوریله که فارسیده نون
کاهیجه نفس کلمه دن اولور نوشت ونخست کبی وحرف نفی ده
اولور اول کلمه یه داخل اولور وبو نون ایله حکمك نفیی قصد
اولنسه متصل یازیلور افعال واسما واسم فاعل واسم مفعول ده
اولدیغی کبی واکر حکمك نفیی قصد اولنمیوب ذات وذاته متعلقه
صفاتك نفیی قصد اولنورسه آخرنده هاء علامت ایله منفصل
یازیلور جوامد واسماء مصادر واسم زمان واسم مکانده
وغیریلرنده اولدیغی کبی زید آمدنه عمرو وکاهیجه نه لفظی
یالکزجه ذکر اولنور مثلا سکا امرقند نی بی اشتد کمی دینلسه
سنك جوابنده نه دیرسن ونونك آخرینه الف لاحق اولور مصنفك
دیدیکی کبی وکاهیجه نونك آخرینه یا لاحق اولوب مکسور قیلنور
نی کبی وکاهیجه آخرینه است رابطه سی لاحق اولور نیست کبی
وبونك کبی مابعدنده یا اولان محلك هر برنده نونك کسری
جائز اولور نیامد کبی وکاهیجه نون کندنك ماقبلنده فقط الفه
مقارن اولور یاکاف ایله الفه مقارن اولور یا جمع ایچون
یادن صکره الفه مقارن اولور جانوران وکشتکان وادمیان
کبی بونلر کتب فارسیه دن منتخبدر الواو وهو حرف غیر ملفوظة
للاکتفاء بضمة ما قبلها الا اذا کان بعد حرف مد فتضم الواو

مثل

مثل پارسا ورند وصوفی وظریف وابرو وچشم واو ماقبلنك
ضمه سیله اکتفادن اوتوری تلفظ اولنماز حرفدر آوقدر
وارکه بحن واو حرف مددن صکره اولسه اول زمان واو مضموم
قیلنور پارسا ورند وصوفی وظریف وابرو وچشم ده اولان
واولر کبی که مضموم لردر زیرا الف ساکن ویاء ساکن وواو ساکن
حرکه قبول ایتمزلر آوتکی بعد الالف واو مضمومه یه مثالدر ایکنجی
بعد الیاء واو مضمومه یه مثالدر اوچنجی واودن صکره واو مضمومه یه
مثالدر وقد یفتح الواو للضرورة وعند اهل الخراسان قد یکون
الواو الساکنة علامة التصغیر مثل پسر وبمعنی پسرك وقد یزاد
للاشباع وکاهیجه واو ضرورت شعر ایچون مفتوح قیلنور
وکاهیجه واو ساکنه اهل خراسانك قتنده علامت تصغیر
اولور پسرو ده اولان واو ساکنه کبی پسرك معناسنه اوغلجق
دیمکدر وواو مجرد اشباع ایچون زیاده اولنور وشمع بندنترچنده
دیدیکه واو عطف ایچون کلور وکاهیجه حال ایچون کلور تونکو
کاری وما بد کرده ایم ده اولدیغی کبی معلوم بیوریله که واو غیرینه
حرف عطفدر فارسیه ده بونك کبیدر وتراکیب فارسیه ده
قاعده بودرکه لفظدن واو عاطفه حذف اولنوب اوزرینه
دلالت ایتسون ایچون تلفظده معطوف علیهك آخری مضموم قیلنور
وضمه دلالت ایتسون ایچون خطدن حذف اولنماز وبو واو الف
ویادن صکره واقع اولمازسه اولور اما صکره واقع اولورسه
ضمه ایله حرکه لنوب تلفظ اولنور آشنا وبیگانه کبی وکاهیجه
ضرورت وزن ایچون معطوف علیهك آخری اشباع ضمه ایله تلفظ
اولنور وکاهیجه خاء مفتوحه ومکسوره دن روم ده علامت

واشارتدن اوتوری واو یازیلور و بو فارسیده اکثردر و بونك
اصلا تلفظده دخلی یوقدر خواست و استخوان و غیریلری کبی
وکاهیجه اولفظدن مخفف ضمیر غائب اولور کو کبی که همزه حذف
و حرکه سی ما قبلنه نقل اولنمشدر و هر کلمه که آخری واو اوله
اکا یاء الحاقی جائزدر روی و توی کبی کذا فی سلم اللسان الهاء
قد یکون للنسبة واللیاقة مثل سوهمه کاره اوست شاهانه هاکاهیجه
نسبت و لیاقت ایچون اولور شاهانه لفظنك آخرنده اولان ها
کبی معنای مصرعدر کلی انك کاری پادشاهلره منسوبدر
ولایقدر دیمکدر والبیان المقدار والقدر مثل یك ساله
وچندمرده حلوجست قدر فتح قاف و سکون دال ایله مرتبه
معناسنه بعضلر فتح دال ایله ضبط ایدوب مقدار معناسنه در
و بوکا قرینه لفظ چنددر زیرا چند کم استفهام معناسنه
عدددن سؤالدر ترکیده نچه دیمکدر یعنی کم رجل من الحلاج
دیمك اولور دیمش واکر حلاج ایله اولیاء اللهدن اولان
شیخ منصور حلاج مراد اولنورسه مرده ده اولان ها البته
مرتبهٔ عالیه معناسنه اولور دخی کاهیجه ها مقدار و قدری
بیان ایچون اولور یك ساله نك آخرنده اولان ها کبی
بر سنه مقداری دیمکدر مقداره مثالدر و چندمرده حلاجست ده
اولان ها کبی قاج مقدار کشنه حلاجدر یاخود قاج مرتبهٔ
عالیه صاحبی کشنه شیخ منصور حلاج دردیمکدر اولکی معنا
ها مقداری بیان ایچون اولدیغنه کوره در ایکنجی معنا قدر
و مرتبه یی بیان ایچون اولدیغنه کوره در پس مثال اولکی
معنایه کوره تکرار اولور وقد یکون علامة لفتحة ما قبلها

مثل

مثل دانندە و خواجه و هو غیر ملفوظة فلا یکون من حروف
المعانی بل لا یکون من حروف المبانی دخی ها کاهیجه ما قبلنك
فتحه سنی محافظه ایچون علامت اولور داننده و خواجه ده
اولان هالر کبی و بو ها تلفظ اولنوردکلدر پس بو تقدیرجه
بو ها حروف معانیدن اولمازبلکه حروف مبانیدن دخی اولمز
معلوم اولسون بیورلدوکه هاء رسمیه آخر افعاله لاحق اولدیغی وقتده
مجرد ما قبلنك فتحه سی ایچون کلور و آخر ماضی یه لاحق اولسه
اسم مفعول اولور دانسته کبی و آخر مضارعه لاحق اولسه
اسم فاعل اولور داننده کبی و آخر اسمایه لاحق اولسه مجرد
محافظهٔ حرکه ایچون اولور زنده و مرده کبی و اضافت و توصیف
حالتنده صورتاً ها یازیلوب یا قرائت اولنور واو زرینه همزه
یازیلور و اضافت ایچون کسره ایله متحرك اولور و اثبات همزه
لازم کلمسون ایچون ضرورت و زنده کسره ایله متحرك قیلنماز
پس بونك طریقی بودرکه بر وجه ایله تلفظ اولنورکه نه ها
صراحة و نه همزه صراحة تلفظ اولنور و آخرنده ها اولان
اسمی جمع قیلمق مراد ایتسه لر یاخود جمع ایچون الف و نون نك
لحوقنده یاخود یاء مصدریه نك لحوقنده توسل ایچون آخرینه
کاف عجمی الحاق ایلسه لر کندنلره استغنادن اوتوری
بو هالر حذف اولنور فرشتکان و زندکی کبی و بو اسمده تصغیر
مراد اولنسه بو ها یا یایه قلب اولنور کنندیك کبی یاخود
کافه قلب اولنور کنندك کبی مرورا ایندیکی اوزره معلوم
بیورلدوکه هر کلمه عربیه که آخرنده هاء تانیث اولوب فارسیه
استعمال اولنسه بو قبیلدن اولور خمره و غمزه کبی یاخود تاء

اصلی کبی ممدوده یازیلور سه دولت وسعادت کبی وبوها
عدده دلالت ایدن مفتوحة الآخر اسماء مرکبه ایله بیله اولورسه
معنای اخری افاده ایدر ریکساله ودوساله کبی نته کم مرور
ایتدی وکاهیجه ها دنصکره اولان الف هاء الف ایله جمع
اولاننده مقارنت ایدر زنمیها کبی الیاء قد یکون للمصدر
مثل سروری وللخطاب مثل نوی وللوحدة مثل پادشاهی
وللنسبة مثل رومی وللحکایة حال الماضی مثل دانستی وقد یکون
للوصل مثل یارسایی وقد یکون للمجرد الاتصال والربط فی
آخر الادات وللمجرد الاشباع یا یعنی ما قبلی مکسور اولان یا مفرده
کاهیجه مصدر ایچون اولور سروری ده اولان یا کبی اولوتدیمکدر
ومردی کبی رجولیت معناسنه بونلر یالکز ساکن الآخر اولانه
مثالدر اما کاف فارسیله بیله متحرک الآخر اولانه مثال زنکی
کبیدر حیوتیت معناسنه وبو یا اضافت وتوصیف حالتنده
مکسور قیلنور خوبی نکار ودلنوازی دوست کبی وکاهیجه
خطاب ایچون اولور نوی ده اولان یا کبی سنسن دیمکدر
آواخر فعلده اولان ضمیر خطابدر بونک کبیدر زدی کبی
ضربت معناسنه وزنی کبی بیضرب الدن معناسنه وکاهیجه
وحدت ایچون اولور پادشاهی ده اولان یا کبی شاهدن بر پادشاه
دیمکدر وکاهیجه یا خطاب ایچون اولدقده وحدتی متضمن
اولور سعدی نک ای کریمی که از خزانهٔ غیب قولنده اولدیغی کبی کم
سن بر کریم سنکه دیمکدر وکاهیجه نسبت ایچون اولور رومی ده
اولان یا کبی رومه منسوب دیمکدر وشیرازی کبی وبو عربیه ده
استعمال اولنور مکی ومدنی کبی وکاهیجه حکایت حال ماضی ایچون

تضرب معناسنه ومحاذی کبی
صح

اولور

اولور دانستی ده اولان یا کبی بیلدککی ایدی یاخود بیلدی ایدک
دیمکدر وکاهیجه وصل ایچون اولور پارسایی ده اولان یا کبی
صوفی لغه اولان شان یعنی صلاح ایله موصوف کسنه دیمکدر
وکاهیجه مبالغه ایچون نده کلور احمری کبی کم وصف حمرته شدت
قصد اولندقده دینلور کرکند اهنات ظلمی پادشاه قولنده اولدیغی
کبی وکاهیجه ادات آخرنده مجرد اتصال وارتباط ایچون اولور استی
واندی کبی ومجرد اشباع ایچون اولور وترنم ایچون اولور وبو جمیع
لسانده بولنور وکاهیجه تعظیم ایچون اولور شیخ عطارک آن
خداوندی قولنده اولدیغی کبی وکاهیجه تحقیر ایچون اولور سوزی
اوخصی که قولنده اولدیغی کبی وکاهیجه تنکیر ایچون اولور تکاری قولنده
اولدیغی کبی معلوم بیوریله که اخری هاء رسمیه اولان هر کلمه نک
تصغیرنده اولان هاء رسمیه یایه قلب اولنور هابحثنده مرور
ایتدی وکاهیجه جمع ایچون اولان الف ونونه مقارن اولور
آدمیان کبی ویالکز نونه مقارن اولوب تثنیه افاده ایدر
لب شیرین کبی ونون وکافه مقارن اولوب نسبت افاده ایدر
غمکین کبی ویاکن الف یا واو ممدوده دن صکره واقع اولسه
قیاس مطرد اوله رق حذفی جائزدر خدای خدا وهمای هما وبوی بو
وموی مو وغیریلری کبی تفصیلی مراد ایدن کمال پاشا زاده حضرتلرینک
یاییه رساله سنه مراجعت ایلیه اعلم ان لفظ است علامة کون
الکلمة خبرا وجمعه انه اذا کان آخر الکلمة مفتوحا یجب
اثبات الفه فی الخط ولا یلزم فی التلفظ مثل دانا است
واذا کان ساکنا یجب حذفه فی الخط والتلفظ مثل قربست
سکا معلوم اولا که تحقیق است لفظی کلمه نک خبر اولمقلغنک

اصلی کبی ممدوده یازیلور سه دولت وسعادت کبی وبوها
عدده دلالت ایدن مفتوحة الاخر اسماء مرکبه ایله بیله اولورسه
معنای اخری افاده ایدر یکساله ودوساله کبی نتکم مرور
ایتدی وکاهیجه هادن صکره اولان الف هاء الف ایله جمع
اولندده مقارنت ایدر زمینها کبی الیاء قد یکون للمصدر
مثل سروری وللخطاب مثل نوی وللوحدة مثل پادشاهی
وللنسبة مثل رومی وحکایة حال الماضی مثل دانستی وقد یکون
للوصل مثل پارسایی وقد یکون لمجرد الاتصال والربط فی
آخر الادات ولمجرد الاشباع یا یعنی ما قبلی مکسور اولان یا مفرده
کاهیجه مصدر ایچون اولور سروری ده اولان یا کبی اولولقدر
ومردی کبی رجولیت معناسنه بونلر یالکز ساکن الاخر اولانه
مثالدر اما کاف فارسیله بیله متحرک الاخر اولانه مثال زندکی
کبیدر حیوتیت معناسنه وبو یا اضافت وتوصیف حالتنده
مکسور قیلنور خوبی نکار ودلنوازی دوست کبی وکاهیجه
خطاب ایچون اولور نوی ده اولان یا کبی سنسن دیمکدر
اواخر فعلده اولان ضمیر خطابدر بونک کبیدر زدی کبی
ضربت معناسنه وزنی کبی بیضرب الان معناسنه وکاهیجه
وحدت ایچون اولور پادشاهی ده اولان یا کبی شاهان برپادشاه
دیمکدر وکاهیجه یا خطاب ایچون اولدقده وحدتی متضمن
اولور سعدی نک ای کریمی که از خزانهٔ غیب قولنده اولدیغی کبی که
سن بر کریم سنکه دیمکدر وکاهیجه نسبت ایچون اولور رومی ده
اولان یا کبی رومه منسوب دیمکدر وشیرازی کبی وبو عربیه ده
استعمال اولنور مکی ومدنی کبی وکاهیجه حکایت حال ماضی ایچون

تضرب معناسنه ومحا[..]ى كبى
صح

اولور

اولور دانستی ده اولان یا کبی بیلدکی ایدی یاخود بیلدی ایدک
دیمکدر وکاهیجه وصل ایچون اولور پارسایی ده اولان یا کبی
صوفی لغه اولان شان یعنی صلاح ایله موصوف کسنه دیمکدر
وکاهیجه مبالغه ایچوندر کلور احمری کبی که وصف حمرتده شدت
قصد اولندقده دینلور کرکند آهنگ ظلمی پادشاه قولنده اولدیغی
کبی وکاهیجه ادات آخرنده مجرد اتصال وارتباط ایچون اولوراستی
واندی کبی ومجرد اشباع ایچون اولور وترنم ایچون اولور وبو جمیع
لساننده بولنور وکاهیجه تعظیم ایچون اولور شیخ عطارک آن
خداوندی قولنده اولدیغی کبی وکاهیجه تحقیر ایچون اولور سوزی
اوخصی که قولنده اولدیغی کبی وکاهیجه تنکیر ایچون اولور نکاری نو قولنده
اولدیغی کبی معلوم بیوریله که آخری هاء رسمیه اولان هر کلمه نک
تصغیرنده اولان هاء رسمیه یا یه قلب اولنور ها بحثنده مرور
ایتدی وکاهیجه جمع ایچون اولان الف ونونه مقارن اولور
آدمیان کبی ویالکز نونه مقارن اولوب تثنیه افاده ایدر
لب شیرین کبی ونون وکافه مقارن اولوب نسبت افاده ایدر
عمکین کبی ویا ایچون الف یا واو ممدوده نک دن صکره واقع اولسه
قیاس مطرد اوله رق حذفی جائزدر خدای خدا وهمای هما وبوی
وموی مو وغیریلری کبی تفصیلاتی مراد ایدن کمال پاشازاده حضرتلرینک
یائیه رساله سنه مراجعت ایلیه اعلم ان لفظ است عند کون
الکلمة خبرا وجمعه اذا کان اخر الکلمة مفتوحا یجب
اثبات الفه فی الخط ولا یلزم فی التلفظ مثل دانندهٔ است
واذا کان ساکنا یجب حذفه فی الخط والتلفظ مثل قربتست
سکا معلوم اولا که تحقیق است لفظی کلمه نک خبر اولمقلغنده

علامتیدر یعنی بر رابطه در که معنای ثبوتی افاده ایدر
و بو است رابطه سنک لفظنک غیریدن جمعی اند در معنالری
درلر درلر دیمکدر یعنی کلمه نک اخری مفتوح اولسه است
لفظنک وانک لفظنک الفنک خطده اثباتی واجبدر و
تلفظده لازم دکلدر داننده است کبی که داننده نک اخرینده
اولان ها علامت فتحه اولوب دال مفتوح اولمغله البته
است لفظی اثبات واجب اولور فافهم و یعنی کلمه نک اخری
ساکن اولسه است لفظنک الفنک خطده و تلفظده معا
حذفی واجب اولور قربست کبی که اصلی قربت اولوب تا ساکن
ایدی بعده است لفظی کتورلوب الفی حذف اولندی
معلوم بیوریله که بود لفظی دخی رابطه در ترکیبده ایدی
دیمکدر و کاهیجه اسم مصدرده استعمال اولنور و بودن دن
صیغه ماضیده کلور و مستقبلده واوی فتح ایله قرائت
اولنور و امرده اخرینک ماقبلنه الف زیاده اولنوب بواد بیلور
و کاهیجه واوی حذف اولنوب باد دینلور و بواد است معناسنه
اولمقده جائزدر و کل کلمة فی اخرها هاء لعلامة فتحة ماقبلها
یراد فی جمعها لفظ کان بالکاف الفارسیه فیقال خواجکان
و دانندکان هر بر کلمه که آخرنده ما قبلنک فتحه سنه علامت
ایچون ها وارد اوله کلمه نک جمعنده کاف فارسیه ایله اولان
کان لفظی زیاده اولنوب خواجکان و عالمون معناسنه دانندکان
دینلور که اصلی خواجه و داننده ایدی جمعلری مراد اولندقده
اخرلرینه کان لفظی کتوریلوب هاء علامتلر حذف اولندی
و بوکان کاف عربیله سعیدن معناسنه و کاف عجمی ایله جماع معناسنه

کلود

کلور اعلم ان لفظ تا حرف تعلیل بمعنی اللام الجارة مثل آمدم
تا ترا ببینم و یجی لانتهاء الغایة مثل رفتم تا بمکه وللشرط با تو تا
من نایم و قیل للدوام مثل ٩ تا دین کله کوسفند هست
نه نشنید اجل ز قصابی و بمعنی الضعف مثل یکتا و دوتا و سه تا
معلوم اولسون که تحقیق لفظ تا مصنفک دیدیکی کبی
بش معنایه کلور اول لام جاره معناسنه حرف تعلیلدر آمدم
تا ترا ببینم ده اولان تا کبی کلدم سنی کورمم ایچون دیمکدر
جئتک لرؤیتک معناسنه و ثانی انتهاء غایت ایچون کلور
رفتم تا بمکه ده اولان تا کبی کتمکلکم غایتی مکه یه دکدر
دیمکدر ذهبت الی مکة معناسنه و ثالث شرط ایچون کلور
تا تو نایی من نایم ده اولان تا کبی اکر سن کلمز ایسک بنده کلمم
دیمکدر ان لم تجیء لم اجی معناسنه رابع دوام ایچوندر دینلدی
قائلی لغت صاحبی نعمة الله در لغتنده تا دین کله بیتیله
استشهاد ایلدی مصنفک صیغه تمریض ایله قیل دیدیکی ضعفندن
اوتوریدر زیرا سلم لسان صاحبی و غیری تا نک معناسنی درت
عد ایدوب بو معنایه تعرض ایتمدیلر بویله اولنجه مصنفه
لایق اولان بو معنایی تأخیر ایتملی ایدی و دوام ایچون اولان تا
بیتک اولنده اولان تاکیددر لغت بیتک کله کاف فارسیه ایله
سوری یه دیرلر کوسفند غنم اهلی معناسنه اسم جنسدر ذکر و انثی
ضأن و معزه شاملدر معنای بیت مادامکه بو سورینک
ایچنده قویون اوله اجل قصابلقدن او تورماز یعنی فارغ اولماز
البته بر کونی انی ذبح ایدر دیمکدر حتی بو رلیه بو بیت تشبیه
و تمثیل طریقه سی اوزره در کله دن مراد عالم در کوسفند دن

مراد عالمك ایچنده اولان موجوداتدن ذوی الارواحدر واجلی
قصابه تشبیه ایلدی حاصلی مادامکه عالمده موجودسن اوله
عاقبة الامر قصاب اجلدن تخلیص ممکن دکلدر دیمك اولور و بیتك
وزنی فاعلاتن مفاعلن فعلن در وخامس ایکی قاف ضعیف معناسنه
کلور بکتاود وتاوسه تاده اولان تالر کبی بر قاف ایکی قاف اوج
قاف دیمکدر والجیم الساکن فی اخر الکلمة علامة التعریب
مثل بنفسج فی بنفشه وبابونج فی بابونه تعریب اسم عجمی بی
عربی قیلمغه دیرلر دخی کلمه نك آخرنده اولان جیم ساکن علامت
تعریبدر بنفشه ده بنفسج کبی بابونه ده بابونج کبی بابونه
باپادیه چیچکی دیدکلریدر بعضلر قویون کوزی چیچکیدر
دیمشلر بعضلر زنبق در دیمش وقد یکون مطلقا مثل لجام
فی لکام وبنج فی بنك وقد یبدل القاف من الهاء للتعریب
مثل بیدق فی پیاده دخی اول جیم ساکن آخر کلمه ده اولسون
کرك وسطنده اولسون کاهیجه علامت تعریب اولور لکامده
لجام کبی وبنك ده بنج کبی بنك بر نبتدر که بنکلك دیرلر
کاهیجه تعریب ایچون هادن قاف ابدال اولنور پیاده ده
بیدق کبی پیاده الات شطرنجدندر راجل معناسنه ده کلور
ویکتب واو رسمی بعد الخاء المفتوحة والمکسورة لکن
لا دخل له فی التلفظ لان مخرجه من مخرج ینضم فیه الفم
الی الحلق فیجئ الواو لاشعار هذا الانضمام مثل خواست
وخویش قاعدهٔ اخری یه شروعدر دخی خاء مفتوحه
یاخود خاء مکسورهدن صکره واو رسمی یازیلور لکن اول واو
رسمی ایچون تلفظده دخل یوقدر زیرا اول واوك مخرجی

برمخرجدر

بر مخرجدر که اول مخرجده فم حلقه ضم اولنور بو ایله اولنجه واو
شو انضمامی اشعار ایچون کلور اراد معناسنه اولان خواست کبی
که خا مفتوحه دن صکره واقع اولان واو کبی قرابت معناسنه اولان
خویش کبی که خاء مکسوره دن صکره واقع اولان واو کبی تلفظده
دخلری اولمیوب رسم اولنورلر معلوم بیوریلدی که هر لفظ عجمی که
عربیه یه ادخالی مراد اولنسه طریقی بودر که اول لفظ تغییر اولنور
یا لفظ عجمی اوزرینه زیاده ایله درهم ده اولان ها کبی اصلی درم
ایدی وآخرنده الف اولان لفظ عجمی نك الفندن صکره زائد اولان
جیم کبی مثالی نارواج در اصلی ناروا ایدی یاخود حرف عجمی نی فارسیده
بولنمیان حرف آخره تغییر ایله در وبو تغییر عجمیه نك عربیه ایله
استیناس وامتزاجندن ادخلدر زیرا بو تغییر عربیه یه مختص
اولانه تغییردر لقلق کبی فارسیسی لکلك در وشاهور کبی
فارسیسی شاپور در وصین کبی فارسیسی چین در وصغانه کبی
فارسیسی چغانه در وصنج کبی فارسیسی چنگ در وکعك کبی
فارسیسی کاك در یاخود لسانینده بولنان حروفه تغییری ایله
اولور وبو عربیه یه مختصه اولاندن منحطدر وبو قسم
جیمه تغییر ایله ده بولنور زیرا کاف وها وغین معجمه وزاء
فارسی جیمه تبدیل اولنور جور کبی فارسیسی کوزدر ونرجس کبی
فارسیسی نرکس در ولجام کبی فارسیسی لکام در وبنفسج کبی فارسیسی
بنفشه در وشلجم کبی فارسیسی شلغم در وطرجون کبی فارسیسی طرخون در
ونفط کبی فارسیسی نفت در وزنبق کبی فارسیسی زنبوه در زاء
فارسیی عربیه یه واوی باء موحده یه هایی قافه تبدیل ایله در

وبو وجوه تعریبده ادخلدر زیرا بونده اوچ تغیر واردر
تغیر واحد بولنا نزدن تغییرین بولنان ادخلدر فالودج کبی
فارسیسی پالوده در وفلفل کبی فارسیسی پلپلدر بوندنصکره
معلوم بیوریلدیکه کاف فارسیسی جیمه تبدیل اولنور وهاء رسمیه
جیمه تبدیل [illegible] اولنور حتی کاف وهانک کلمهٔ واحده ده تبدیلی
بولندی جردق کبی فارسیسی کرده در وبو اسماء غیر اعلامدن
اولور اما عربیه ده داخله اولان اعلام ابراهیم واسمعیل کبی
بونلر غیر اعلامدن امتزاجی کبی ایتمزلر بو سببدن عجمیت اعتباریله
امتزاج صح
منصرف اولمازلر واما غیر اعلام عربیه یه انطباع وامتزاجی
ایچون منصرف اولور زیرا غیر اعلامده تغیر وعربیه نک
استعمالی کبی استعمال واردر الف ولام وتنوین داخل اولور
اللجام ولجام کبی وکلمهٔ را یجیء بمعنی اللام الجارة وللعلامة المفعول
وللقسم مثل خدارا وللزیادة کانها من اسباب التعدیة مثل
درم رابزید دادم قاعدهٔ اخری یه شروعدر دخی کلمهٔ را آخر
کلمه یه لاحق اولور درت معنایه کلور اولکی لام جاره معناسنه
کلور اگر تخصیص ایچون اولورسه بهر وبرای معناسنه در
خدارا کبی لله معناسنه وثانی مفعول علامتی ایچون کلور وبو
نسبه شایعدر مرا وترا کبی بکا وسکا دیمکدر وثالث قسم ایچون کلور
خدارا کبی والله معناسنه اللهه قسم ایدرم دیمکدر وبو خدارا
لام جاره وعلامت مفعوله دخی مثالدر خدا ایچون وخدایه
دیمک اولور ورابع زیاده ایچون کلور یعنی صله در معناده دخلی
یوقدر مجرد تحسین لفظ ایچون کلور باده اولدیغی کبی اما مصنف
بو زیاده ایچون اولان راده استعمال عجمه کوره بر معنا ملاحظه

ایدوب

ایدوب دیرکه کویا اول زیاده ایچون اولان را اسباب تعدیه
دندر درم رابزید دادم کبی درهمی زیده ویردم دیمکدر وکلمهٔ
یا للنداء وللخطاب والتردید مثل یا خدا ویا زید امدست
یا عمرو دخی کلمهٔ یا اوچ معنایه کلور اول ندا ایچوندر وثانی
خطاب ایچوندر یا خدا کبی وثالث تردید ایچوندر یا زید
آمدست یا عمرو کبی زید می کلدی یاخود عمر می کلدی دیمکدر
معلوم بیوریلدیکه یا احد امرینی یا اشیای عطف ایچوندر
او وام معناسنه ترکیبده چوق استعمال اولنور مصنف حروف
معانی وادات ورابطه نک بیانندن فارغ وقواعد فرسه
شروع ایدوب بیورر باب قواعد شتی اعلم انه لا یظهر
اعراب الثلث فی الفارسیه الا فی محلین المضاف والمعطوف علیه
فالمضاف مجرور کما ان المضاف الیه مجرور فی العربیة نحو جانِ
من الا اذا اضیف الی المضمر المتصل فلا یظهر الجر فی لفظه بل
بفتح ح نحو جانش وجانت شویله قواعد متفرقه بیانندهدر
شتی شتیت کلمه سنک جمعیدر متفرقه معناسنه سکا
معلوم اولسونکه تحقیق شان الفاظ فارسیه ده اعراب
ثلاث یعنی رفع ونصب وجر ظاهر اولماز او قدر وارکه
ایکی محلده ظاهر اولور بری مضاف وبری معطوف علیه در
یاخود مضافده ومعطوف علیهده ظاهر اولور اما مضاف
دائما مجروردر عربیده تحقیق مضاف الیه مجرور اولدیغی
کبی جانِ من مثللی کرمضاف اولان جان لفظنک نونی مجروردر
جانِ من ضمیر متکلمه مضاف اولانز مثالدر روحی معناسنه
او قدر وارکه یجیء مضاف مضمر متصله مضاف قبلنسه مضافک

لفظنده جر ظاهر اولمازبلکه مضمر متصله مضاف اولدیغی
حینده مضاف مفتوح قیلنور جانش وجانت کبی که مضاف
اولان جان لفظنک نونلری مفتوحدر اوّلکی ضمیر غائبه
مضاف اولان مثالدر روحه معناسنه ایکنجی ضمیر مخاطبه
مضاف اولان مثالدر روحک معناسنه والمعطوف علیه
ان احتمل آخره الحرکة یرفع آخره ویکتب الواو للدلالة علی الضمة
والعطف بالضمة والمعطوف علیه ده اولان واو استینافیه در
یرفع ویکتب بناء مفعولدر یعنی معطوف علیهک اگر آخری
حرکه یه احتمالی اولور ایسه آخری مرفوع قیلنور وضمه اوزرینه
دلالت ایتسون ایچون وضمه ایله عطف اوزرینه دلالت ایتسون
ایچون واو یازیلور واما الواو فعلامة لتلک الضمة لان
الضمة تلفظ والعطف بالملفوظ احری والواو لا یتلفظ
وهو بخلاف العربیة لان العطف فیه بالواو وقیل العطف
بالواو موافقا بالعربی والضمة الملفوظة علامة للواو
العاطفة الغیر الملفوظة والاول اولی والثانی انسب
للعربی مثل جان وسر بضم کنون واما الواوده اولان واو
دخی استینافیه در تلفظ تشدید ایله بناء مفعول اوزرینه در
اما یازیلان واو ضمه یه نشانه در زیرا ضمه تلفظ
اولنور تلفظ اولنان شی ایله یعنی ملفوظ ایله عطف اولنان ضمه
ایله عطف دخی افضل واولیدر واو تلفظ اولنماز وبو یعنی
ضمه نشانه سی واو عدم نشانه سی عربیه نک خلافنه در
زیرا عربیه ده عطف واو ایله در واو اصلدر وحرف
مستقلدر ضمه عارض ونابعدر دینلدیکه فارسیده واو ایله

غیر ملفوظه صح

عطف عربی یه موافقدن اوتوریدر وضمه ملفوظه اولان
واو عاطفه یه علامتدر وقولک اولکسی اولیدر وایکنجیسی
عربی یه انسبدر ضم نون ایله جان وسر کبی وان لم یحتمل الضمة
بان کان آخره حرف مد او هاء وقف غیر ملفوظة فتضم الواو فقط
نحو دانا وبینا وآینده ورونده وان لم یحتمل ان احتمل اوزرینه
معطوفدر دخی اگر معطوف علیهک آخری حرف مد اولمغله
یاخود غیر ملفوظه اولان هاء وقف اولمغله ضمه یه احتمالی
اولمازسه انجق واو مضمومه قیلنور دانا وبینا وآینده و
رونده کبی که الف ساکن دن صکره وهاء وقفدن صکره
اولان واولر مضمومه قیلنمشدر دانا عالم معناسنه بینا
بصیر معناسنه ایکسیده حرف مدک مثالیدر آینده کلیجی جائی
معناسنه رونده کیدیجی ذاهب معناسنه در اعلم ان
المصدر لا یستتر فیه الضمائر فی العربی ویضاف الیها کذلک
فی الفارسی نحو دانستنش ودانستنت ودانستنم سکا معلوم
اولسونکه تحقیق عربیده اولان مصدرده ضمائر مستتره
قیلنمیوب انجق مصدر ضمائر بارزه یه مضاف قیلندیغی
کبی کذلک فارسیده اولان مصدرده ضمائر مستتره قیلنمان
انجق ضمائر بارزه یه مضاف قیلنور دانستنش ودانستنت
ودانستنم کبی اولکی ضمیر غائبه ایکنجی ضمیر خطابه اوچنجی
ضمیر متکلمه مضاف قیلنان نلره مثالدر معنالری انک علمی
سنک علمک بنم علمم دیمکدر بونک تفصیلی باب مصدرک
آخرنده مرورا بتدی فصل اذا اردت ان تصیر المصدر متعدیا
فزد فی آخر امر الحاضر منه الفا ونونا ویاء ساکنة ودالا مفتوحة

ونونا ساکنة مرتبة نحو دانایندن شو فصلدر اکر مصنف
فصل برنیه قاعده یاخود فائده دیبیدی اولی اولوب سائر
کتب فارسیه یه اوفق اولور ایدی اما بعد ندم بویله در
مصدرلک وماضیلک ومضارعلک وامرلک واسم فاعل
واسم مفعول وجحد مطلق ونفی ونهینک متعدی قیلنملرینک
قاعده سی بیاننده در یعنی مصدر لازمی متعدی قیلمق
مراد ایلسک اول مصدردن مشتق امر حاضرک اخرینه الف
ونون ویاء ساکنه ودال مفتوحه ونون ساکنه بونلر ترتیب
اولنمش اولدیغی حالده زیاده ایله یعنی مصنفک بورایه دکین
ذکر ایلدیکی ترتیب اوزره یعنی اولا الف ثانیا نون ثالثا
یاء ساکنه رابعا دال مفتوحه خامسا نون ساکنه زیاده ایله
دیمکدر دانایندن کبی که امر حاضری دان ایدی بر الف
وبر نون وبر یاء ساکنه وبر دال مفتوحه وبر نون ساکنه
زیاده اولنوب دانایندن اولدی مصدر متعدیدر بیلدرمک
اعلمیت معناسنه لازمی دانیدن در بیلمک علم معناسنه
وچرانیدن کبی لازمی چریدن در وخندانیدن کبی لازمی
خندیدن در واذا حذفت النون من آخره یکون ماضیا
متعدیا مثل دانایند دخی اول مصدر متعدینک اخرندن
یعنی دانایندن مصدرینک اخرندن نونی حذف ایلسک
یاخود حذف اولنسه ماضی متعدی اولور دانایند کبی
بیلدردی دیمکدر لازمی دانید در ومع حذف الیاء
وفتح النون یکون مضارعا متعدیا مثل داناند دخی
اول مصدر متعدینک نوننک حذف اولنمسی یائک حذفی

ایله بیله ونوننک فتحی ایله بیله اولنسه مضارع متعدی اولور
داناند کبی بیلدیرر دیمکدر لازمی داند در ومع حذف الدال
منه واسکان نونه یکون امرا متعدیا مثل دانان واول
مضارع متعدیدن یعنی دانانددن دالک حذفی ونوننک
اسکانی ایله بیله اولنسه امر متعدی اولور دانان کبی بیلدر
دیمکدر لازمی دان در واذا زدت فی اخر الامر المتعدی
علامة الفاعل اعنی لفظ نده یکون اسم فاعل متعدیا
مثل داناننده دخی یعنی امر متعدینک اخرینه فاعل علامتی
علامت فاعل ایله نده لفظنی مراد ایدرم زیاده ایلسک
اسم فاعل متعدی اولور داناننده کبی بیلدیریجی دیمکدر
لازمی داننده در واذا حرکت الدال من الماضی المتعدی
مع زیادة الهاء یکون اسم المفعول مثل دانایده وقس علیه
الجحد المطلق والنفی والنهی مثل ندانایند ونداناند ومدانان
دخی یعنی ماضی متعدینک دالی بر ها زیاده سیله تحریک
ایلسک اسم مفعول اولور دانایده کبی بیلدیرلمش وبوننک
اوزرینه قیاس ایله جحد مطلق ونفی ونهیی ندانایند
ونداناند ومدانان کبی لف ونشر مرتبدر بونلرک لازملری
ندانید نداند ومدان در فصل کل کلمة اخرها یاء وما قبلها
الف او واو یجوز حذف یائه نحو پا وجا فی پای وجای
وروو مو وبیا وپو فی روی وموی وبیای وپوی وبویای
وبویا شو فصلدر هر بر کلمه که آخری یادر اول یانک ما قبلنده
الف یاخود واو وار در اول هر بر کلمه نک اخرنده اولان
یانک حذفی جائز اولور رجل معناسنه اولان پای ده پا ومکان

معناسنه اولان جای ده جا کبی که اخرنده اولان یا حذف
اولنمشدر بروجه معناسنه اولان روی وشعر معناسنه
اولان موی وجنی معناسنه اولان بیای وبیلمك معناسنه
اولان یوبیدن دن مشتق بوی زیاده بلیجی معناسنه صیغهٔ
مبالغه اولان بویان وبو یاده رو ومو وبیا وبو کبی که اخر
لرنده اولان یالر حذف اولنمشدر وکذا اذا کان ما قبل الهاء
الفا یجوز حذفه مثل مه وشه فی ماه وشاه یعنی اخری یا اولمیوب
ما قبلنده الف یا واو اولان کبید دخی بر کلمه ده ها اولسه
اول هانك ما قبلنده الف اولسه تخفیف ایجون انك الفنك
حذفی جائز اولور ماه ده وشاه ده مه وشه کبی که هانك
ما قبلنده اولان الفلر تخفیف ایجون حذف اولنمشدر وداه
وداه وکاه وسیاه وکناه کبیلرك دخی تخفیف ایجون الفلری
حذف اولنوب ره وده وکه وسیه وکنه دینلور معلوم بوله که
پادشاه ایکی جزدن مرکب لفظدر جزء اولی باء عجمی ایله پاددر
وبو ضرری دفع وفسادی اصلاح ایدن شید ریاد زهر
بوننده بر حجردر که زهرك ضررنی دفع ایدر وجزء ثانیسی
شاه در لغتده اولو دیمکدر عظیم معناسنه وعرفده
سلطانه اطلاق اولنور کذا فی دقایق الحقایق فصل کل دال ما قبله
ساکن غیر حرف مد فهو دال مهملة مثل کردن وکندن وما
سواه ذال معجمة مثل خذا وبذر وماذر وخذمت وبراذر
وابیذ وبوذن وسوذ ودوذ شو فصلده هر دال که ما قبلنده
حرف مدك غیری اولان حرف صحیح ساکن وارد ایسه اول دال
دال مهمله در ایلمك حمل معناسنه کردن وقوپارمق وقلع معناسنه

کندن

کندن کبی بو دال مهملهنك غیریسی ذال معجمهدر تنکری الله معناسنه
خذا وبابا والد معناسنه بذر وانا والده معناسنه ماذر
ویاردم معناسنه خذمت وقرنداش اخ معناسنه براذر

وآدمق رجا وتمنی معناسنه
تخفیف وتشدید ایله صح

امید واولمق کون معناسنه بوذن وفائده معناسنه سوذ
وتوتون دخان معناسنه
دوذ کبی وجمع هذه القاعدة بیت بعض الفضلاء
کل ما قبله سکون بلا وای   فهو دال وما سواه معجم
دخی شو قاعدهیی یعنی دال مهمله وذال معجمه قاعدهسنی
بعض فضلانك بیتی جمع ایدر معنای بیت هر بر دال که
ما قبلنده وای سز حرف ساکن وارد ر یعنی حرف مدك غیری
اولان حرف ساکن اولور ایسه اول دال دال مهملهدر وبونلرك ماسواسی
ذال معجمدر بعض فضلادن مراد فارس میدان کمالات
فارسی وعربی ظهیر الدین ابو نصر فارابی حضرتلریدر بیت
منظومه بورك اولیدر
احفظوا الفرق بین دال وذال فهو رکن فی الفارسیة معظم در
وزنی بحر خفیفك ضرب مخبوننده فاعلاتن مفاعلن فاعلاتن
فاعلاتن مفاعلن فعلاتن در وبیت بعضهم
پیش از و در لفظ مفرد کر صحیح ساکنست
دال خوان انرا وباقی جمله ذال معجمست
وقاعدهٔ سابقهیی بعض فضلانك بیتی دخی جمع ایدر
معنای بیت اندن اول یعنی دالدن اول لفظ مفردده اکر صحیح
ساکن وارد اول دالی دال اوقو وغیریسی جمله ذال معجمدر
وبو بعضدن مراد اشعر شعراء مسلمین بدر الدین محمود بن عمر در

بيت مذكورينك اوّلى دُر زبان فارسى فرقِ ميان دال وذال
با ذكير ازمن كه دَرْ نَزْدِ افاضل مُبْهَمست وزنى بحرِ رَمَلِ مثمّن مقصوردن
فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات در بعضيلر بو ايكى
بيتى ترجمه ايدوب ديمش بيتين بيل دال وذالك فرقن آدم
كه بود رعلم فرس ايچنده مُبهم صحيح ساكن اولسه اندن اول آنى
دال اوقو باقى بى معجم ويصح ان يقرأ بالمهملة فى جميع مواضع
المعجمة بل ينبغى ان يجتنب البليغ من التكلم بالمعجمة لانّ
الصحيح انّ المعجمة لا توجد فى الكلام الفصيح دخى معجمه
اولان موضعلرك جميعسنده مهمله ايله اوقومق صحيح اولور
بلكه لايقدركه بليغ اولان كمسنه معجمه ايله تكلّم دن اجتناب
ايده زيرا تحقيق صحيح اولان كلام فصيحده تحقيق معجمه بولنمادى
زيرا لسانِ فارسيده ثقيل وبلغا ثقيل ايله تكلم اينمزلر فصل
لا يوجد فى الفارسية ثمانية احرفٍ من حروفِ التهجى وهى الثاء
المثلثة والحاء المهملة والصاد المهملة والمعجمة والطاء المهملة
والمعجمة والعين المهملة والقاف يجمعها هذا البيت
بشنو از من اين حروف يادگير اى ارجمند
ثا وصاد وحا وضاد وطا وظا وعين وقاف
شو فصلده حروفِ تهجى دن فارسيه ده يعنى الفاظِ فارسيه ده
سكز حرف بولنماسندر اوّل حروف ثاءِ مثلثه حاء مهمله صاد
مهمله ومعجمه طاء مهمله ومعجمه عين مهمله قاف دكر بونلرى
شو بيت جمع ايدر معناىِ بيت اى ارجمند بندن شو حروفى
ايشت وحفظ ايله كه ثا وصاد وحا وضاد وطا وظا وعين
وقاف در بو بيتك قائلى كمال پاشازاده حضرتلرى بيوردى

اوّلى هشت حرفست انكه اندر فارسى بايد همى تا بيا موزى
بنا شى اندران معنى معاف وزنى بحرِ رملدن درت كره فاعلاتن در
بعضِ نسخه ده از من برينه اكنون واقع اولمشدر اى ارجمند
برينه اى اهلِ دل واقع اولمشدر بو نه نصكره معلوم بيوريلدكه
لسانِ فارسى ظرافت ولطافت اوزره موضوع بر لغتدر واسمى
دريدر وجه تسميه سى اوائلِ شرحده مرور ايتدى بس وصفى
ظرافت اوزره اولدغندن فارسيده بعضِ حروف غلظ و
ثقلتندن اوتورى كلمدى امّا فارسيده واقع اولان دخى تفتيش
وتفحص اولنسه اولدخى يا سائر السنه دن منقولدر يا غلطِ
مشهور قبيلندن تحريفِ عوام در مثلا حيز وصد وطرد لفظلرى
كبى بونلر فارسيده غلطِ مشهور قبيلندندر بو شابعد
زيرا حيز غلام مخنثه اطلاق اولنور اصلى ها ايله ايدى عوام
غلط ايدوب حا ايله استعمال ايلديلر زيرا لسان فهلوىده حمام
طاسنه ديرلر مخنث وحمام طاسى كيم راست كلورسه استعمال
ايلديكندن حمام طاسنه تشبيه ايدوب استعاره طريقى اوزره
استعمال ايلديلر امّا صد اصلى سين ايله ايدى صكره غلبةً استعمال
وتحريفِ عوام ايله صاد ايله تحرير اولندى وامّا طرد اصلى تا ايله
ايدى قدوم ايله شكست ايندكلرى سكره اطلاق اولنور لفظِ
حزكبيدر وامّا صنوبر لفظى كبى استعمال اولنان عرعر وقفاه
وقد وقامت وقبا وغيرلرى فارسيده شايع مستعمل اولوب
سائر السنه دن منقوله لغت قبيلندندر حتى اهلِ فرس
لغتِ منقوله ده طا واقع اولسه يعنى صورتِ طاده تحرير
اولنسه بنه تا قرائت ايدوب انكله تلفظ ايدرلر زيرا بونده

نوعِ خفت و بینلرنده قربِ مخرج واردر فائدهٔ مهمه
معلوم اوله که لغتِ عجمیه ده بش حروف واردر لغتِ
عربیه ده یوقدر انلره حروفِ عجمیه دیرلر بری پادر باءِ عربی ایله
فا بیننده تلفظ اولنور پای و پر کبی و بونك علامتی تحتنده
اوچ نقطه وضع اولنمقدر و بری ڤادر فاءِ عربی ایله واو
میاننده تلفظ اولنور ڤور و ڤکنده کبی و علامتی فوقنده اوچ
نقطه وضع اولنور و بری چیم در جیمِ عربی ایله شینِ معجمه
بیننده تلفظ اولنور چاه و چه کبی و علامتی تحتنده اوچ نقطه
وضع اولنمقدر و بری کاف در کافِ عربی ایله قاف بیننده
تلفظ اولنور کاو و کور کبی و علامتی فوقنده اوچ نقطه وضع
اولنمقدر و بری ژادر زاءِ عربی ایله جیمِ عربی میاننده
تلفظ اولنور ژاله کبی و علامتی فوقنده اوچ نقطه وضع اولنمقدر
بونلرك حفظی لازم و ضبطی واجب اولدیغندر کذا فی اوائل سلم اللسان
فصل المضمرات الشین للغیبة والتاء للخطاب والمیم للمتکلم
وحده وهذه الثلث مضمراتٌ متصلةٌ دائما نحو دانستش وجانت
وسرم شو فصلده مضمرات مصنفك دیدیکنه کوره اوچدر
بری غیبت ایچون موضوع شینِ معجمه در المضمرات مبتداء و خبری
سباقدن فهم اولنان عشره در یا خود مبتداءِ محذوفك خبریدر
تقدیری احدها الشین در للغیبة مقدر موضوع کلمه سنه متعلق
اولوب الشین نك صفتیدر و جمیع معطوفات بوکا قیاس اولنه
و بری خطاب ایچون موضوع تادر و بری متکلم وحده ایچون
موضوع میم در و شو اوچ دائما متصله اولان مضمراتدر دانستش
وجانت لفظلرنده اولان ضمیرلر کبی دانستش انك بیلمکلکی جانت

سنك جانك سرم بنم باشم دیمکدر و وی واو للغائب المفرد
وایشان لجمعه و تو للخطاب و شما لجمعه و من للمتکلم وحده و ما له
مع غیره و مضمراتدن بری غائب مفرد ایچون موضوع فتح واو ایله
وی و بری ضم همزه ایله اودر واو ترکیبده مستعملدر واو لنه
شیء آخر داخل اولسه آلفی داله قلب اولنور بدو کبی و بری بونلرك
هر برینك جمعی ایچون موضوع ایشاندر و بری خطاب ایچون
موضوع تودر و بو ضمیر مفرد منفصلدر انت معناسنه
فصیح اولان بونك واوی تلفظ اولنماز اما ضرورت وزن
ایچون تلفظ اولنور دوست و را رابطه لرینك اوزرینه
داخل اولسه خطدن واو رسمیسی و است رابطه سنك
همزه سی [illegible] دوشوب تست و ترا
دینلور و ضرورت ایچون واوی مفتوح قیلنور تو انست کبی
اما اشباع ایله قیمودر زید اللبن معناسنه و آخرینه یاء خطاب
لاحق اولوب توبی دینلور سن سن و سن میسن دیمکدر و جمعی
تنان و توان کلور کذا فی سلم اللسان و بری تونك جمعی ایچون
موضوع شمادر تو لفظنك غیریدن جمعدر انتم و کم و انتنّ
معناسنه سز دیمکدر و بری متکلم وحده ایچون موضوع مندر
و بو ضمیر منفصلدر انا و انی و اننی معناسنه و تشدید نون ایله
عربیدر بمن دیمکدر و بری متکلم مع غیره ایچون موضوع
مادر و بو ضمیر منفصلدر نحن و اننا معناسنه فصل
اسماء الاشارة این للقریب واینان واینها لجمعه وآن للبعید
وآنان وآنها لجمعه شو فصلده اسماء اشارت مصنفك
اختیارینه کوره ایکیدر بری ایندر و بو ذا معناسنه قریب ایچون

مستعملدر واو زربنه با داخل اولسه الفی واو ایله قلب اولنور
یدین کبی وبری اینان در وبری اینهادر بونلر ایکی کلمه سنک
جمعی ایچون موضوعدر اولکیسی ذوی العقوله وایکنجیسی
ذوی العقولک غیری یه اشارت اولنور وبری همزه ایله آن در
هذا معناسنه بعید ایچون موضوعدر وفتحه یه اماله ایله
استعمالی افصحدر وکاهیجه محاببینک حالت حسنیه سنه ده
اطلاق اولنور وبری انان در وبری انهادر بونلر آن کلمه سنک
جمعی ایچون موضوعدر معلوم بیوریلا که بونلردن ماعدا
برقاچ اسماء اشارت دخی وارد ربری اینک در ایشته دیمکدر
وبری چنان در انجلین واویله دیمکدر اصلی چون آن ایدی
کثرت استعمالندن اونوری بعد الترکیب واوک حذفیله تخفیف
اولندی وکاهیجه اولنه مع معناسنه اولان هم لفظی داخل اولور
همچنان دینلور مع کونه کذلک معناسنه بویله اولمسیله بیله
دیمکدر وبری چنین در بویجلین دیمکدر اصلی چون این ایدی
چکوه تخفیف اولندی وکاهیجه اولنه هم داخل اولوب همچنین
دینلور بویجلین اولمسیله بیله دیمکدر وبری اینجه در ما
موصول معناسنه اول نسنه دیمکدر وبری فتح کاف فارسیله
آنکه در وبری الف ایله آنکاه در وبری یا ایله اینکهی در
وبری الف ایله انکاهی در هر بری ذلک معناسنه در اما کسر
کاف عربیله انکه هذا الشخص معناسنه در وبری همجادر
اینما معناسنه هر قنده کیم دیمکدر وبری هرجادر حیثما
معناسنه هر نه یرده ایسه دیمکدر وانجا واینجا دخی بویله در

فصل اسم الموصول انکس للعاقل وانچه لغیره وانکه للمفرد واناکه

لجمعه

لجمعه واوکه للمفرد وایشان لجمعه شو فصلده اسم موصول مصنفک
دیدیکنه کوره التیدر بری مد همزه ایله آنکس در عاقل یعنی
آدمی ایچون موضوعدر اول کمسه دیمکدر وبری انچه در عاقلک
غیری ایچون موضوعدر اول نسنه واول شی دیمکدر وما موصول
معناسنه وبری انکه در مفرد ایچون موضوعدر اول که دیمکدر واناکه
انکه نک جمعی ایچون موضوعدر انلرکه دیمکدر وبری ضم همزه ایله در
اوکه مفرد ایچون موضوعدر اول که دیمکدر وبری ایشان در
لفظنک غیریدر اوکه نک جمعی ایچون موضوعدر بونلر وانلر
دیمکدر

فصل اسم الاستفهام کیست بمعنی من وچیست بمعنی ما وکدام وکدامین وچه وچه چیز بمعنی ایش واصله ای شی

شو فصلده
اسم استفهام مصنفک قولنه کوره التیدر استفهام شیدن
سؤالدر بری کسر کاف عربیله کیست در عربیده من استفهام
معناسنه کیمدر دیمکدر وبری کسر جیم فارسیله چیست در
عربیده ما معناسنه نه دیر دیمکدر وبری ضم کاف عربیله کدام در
ای معناسنه کو لفظیده بونک کبیدر وبری کدامین در نفسی
دیمکدر وبری کسر جیم عجمی وهاء علامت ایله چه در بو دخی
ای معناسنه ذوی العقولک غیری اولان ذاته دلالت ایدر
چه خبر کبی وهاسی تلفظ اولنماز کرده بونک کبیدر لکن
ذوی العقول اولان ذاته دلالت ایدر وبونلرک کسره لرینی اشباع
ایله یاء ساکنه حاصل اولوب است کبی رابطه یه متصل اولدقده
طرفیندن ها وهمزه حذف اولنوب کیست وچیست دینلور
که وچه کلمه لری را ایله مرکب اولسه لر بغیر اشباع هالری
حذف اولنوب کرا وچرا دینلور وکذا اولی همزه اولان از واین

کلمه لرینه متصل اولسه طرفیندن ها و همزه حذف اولنوب
کن کو کبی دینلور و بری چه چیز در عربیده ایش معناسنه
که اصلی ای شیء در قنق و قنقی نسنه دیمکدر و بونلردن ماعدا
استفهام ایچون برقاج کلمه دخی وارد در بری چو نکر در نیجه
دیمکدر و بری چونی در نجه سین دیمکدر و بری چکونه در نیجه
وِنه درلو دیمکدر و برچکونی در نیجه سین و نه درلوسین دیمکدر

فصل في الحروف رام باتا برد راندرا زنده مکوا کوکرا زنالش ورمند

شو فصل حروف بیانینده اولیجید رکه اون یدی در
اول را در ترکیده ایچون ایله تعبیر اولنور عربیده لام جاره
معناسنه ثانی فتح میم ایله مر در لام جاره معناسنه ثالث با در
ترکیده بیله ایله تعبیر اولنور عربیده مع معناسنه و بکا هیچه
نسبت افاده ایدر شور با کبی رابع تا در ترکیده دک ایله
تعبیر اولنور غایت ایچوندر عربیده حتی و الی کبی خامس
بر در او زره عربیده علی معناسنه سادس فتح دال ایله
در کلمه سیدر ترکیده ده ایله تعبیر اولنور عربیده في معناسنه
بحر الغرائبده دیمشکه در دردر وجمله استعمال اولنور
اول باب معناسنه ثانی ادات ظرفدر ثالث تحسین لفظ
ایچون مصادر و افعالات اوائلنه داخل اولور رابع در یدن
صیغهٔ امر در فتح دال ایله قیدیمز ضم دال ایله لؤلؤ معناسنه
اولان دردن احترازدر سابع اندر در ایچره دیمکدر
در معناسنه ده کلور لکن زیادهٔ حرف زیادهٔ معنایه دلالت
ایدر بعضلر در درون دن اندر اندرون دن مرخم و مخففدر
دیمش و کاهیجه کلمهٔ اخری ایله مرکب اولور اندرخوی اندرخود کبی

لایق معناسنه و اندر خوردن کبی لیاقت معناسنه و کاهیجه
تحسین لفظ و تاکید ایچون مصادر و افعالات اوائلنه داخل
اولور اندر نکر کبی ایچرو نظر ایله دیمکدر دقت نظر بیله
نظر ایله دیجاک بر ده دیرلر ثامن فتح همزه قصر ایله ازدر
عربیده من و عن معناسنه از کلمه سنک اوزرینه کلمهٔ اخری
داخل اولسه همزه سی حذف اولنور کز کبی ضرورت وزن
ایچون ده حذف اولنور زمن کبی قصر ایله قیدمز مد ایله شهوت
معناسنه اولان آزدن احترازدر تاسع نه در بوده
عربیده ما نفی معناسنه عاشر مه در عربیده لاء نهی و نفی
معناسنه در حادی عشر مکو در ترکیده او قدر وار که ایله
تعبیر اولنور عربیده الا کبی استثنا ایچوندر ثانی عشر اکر در
شرط ایچوندر عربیده کسر همزه ایله ان کبی ترکیده ده استعمال
اولنور ثالث عشر کر در اکردن مخفف در رابع عشر ازدر
اکر معناسنه در خامس عشر نون ایله نالش در ترکیده لو ایله
تعبیر اولنور ادات نسبتدر فرخناک کبی فرحلو دیمکدر
سادس عشر ور در واو اصلی و واو ور انک میاننده الف
نالش کبی ادات نسبتدر پیشور کبی اما الف ایله ادات تشبیه در
لاله وار و غنچه وار دیرلر لاله کبی و غنچه کبی دیمکدر ثالث عشر
سابع عشر مند در بو دخی نالش معناسنه ادات نسبتدر
خردمند کبی عقلو دیمکدر مصنفک اختصار ایچون ترک
ایلدیکی حروف مرکبه یه استعمالده احتیاج اولنوری
بعضیسی ذکر اولنندی بی کسر با عربیله حرف نفی در جز
کسر جیم فارسیله مفرد در مقام تعلیلده استعمال اولنور

لم معناسنه کاهیجه حذف ها ایله چه ایله رادن مرکب
اولور اولان شیدن سؤال ایچوندر اری یاء اصلی ایله نعم
و بلی معناسنه اما یاء خطاب ایله آوردن دن مضارعدر
واوی تخفیف ایچون حذف اولنمشدر وآ مصادر و افعالك
اوزرینه داخل اولور حروف زوائددندر و بعض اسمایه لاحق
اولوب نسبت افاده ایدر یا افاده ایتدیکی کبی شوروادیرلر فرا
کرچه ادات زائده دندر لکن علو افاده سندن خالی دکلدر
فرانکوست کبی عالی نظردر دیمکدر فر وضمه لریله فرانك ضدیدر
خه خه فتحه لری و آخرلرینك سکونلریله زهی معناسنه آفرین
کلمهٔ تحسین در و خلق معناسنه اولان آفریندن دن امردر وش
ادات تشبیه در لاله وش لاله کبی دیمکدر اکرندن شرطیه ایله کم
مرکب اولان لا معناسنه یاخود انلم یکن کذلك معناسنه ترکیده
یوخسه دیرلر خود اداتدر حالت مخصوصه اوزرینه مرتب
اولان حکمه دلالت ایتسون ایچون اسماء آخرینه متصل اولور
ترکیده کندو دیمکدر باری ادات مردن یکبار معناسنه فارسیده
باری تعالی یه علم و عربیده اسم خاص اولور باز باو زاء عربیه
ایله کاهیجه صله قبیلندن اولور عودت و مفتوح و عضد و فوق
و بطر معروف و لعب معنالرینه ده کلور و بازیدن دن امر اولور
و وصف استعمال اولنور حقه باز کبی نیز حرف عطفدر ترکیده
دخی دیمکدر کار کاف عجمیله ادات مبالغه در ماضی و امر
و اسمانك آخرینه لاحق اولسه مبالغه افاده ایدر آفریدکار
کبی خداوند معناسنه و امرزکار کبی غفار معناسنه و کنهکار کبی
کثیر الذنب معناسنه اما کاف عربیله اش فعل معناسنه اسمدر

یاخود زدع معناسنه اولور کاشتن دن امردر سار
ادات کثرتدر اصلی زار ایدی زاسی سینه قلب اولندی شرمسار
و رخسار کبی زن اسماء آخرینه لاحق اولور اداتدر اول اسمك
فاعلنك مباشرتنه دلالت ایدر دروغ زن کبی کاذب معناسنه
و زدن دن امردر اولور وصفده استعمال اولنور نای زن کبی
نافخ معناسنه و پنبه زن کبی رامیه معناسنه نکاه کاف فارسیله
نظر معناسنه الفنك حذفیده جائزدر چون اماله سز و اشباع سز
حرف تشبیه در حرف تعلیلده اولور و ترخیم طریقیله ایکی
معنایه کوره ده نونی حذف اولنور اما اماله و اشباع و تفخیم
ایله چه و نه کیف و انی معناسنه کلور کی متی و اذا و اذ ما
معناسنه ترکیده چون ایله تعبیر اولنور سلطان معناسنه ده کلور
همین و همان ایکسیده فقط معناسنه درهم مع معناسنه همدم
بیله اوبنجی همه جمیع معناسنه چند عدد دن سؤالدر هرکز
قط معناسنه هیچ عدم معناسنه ها احضر معناسنه کجا
این معناسنه جز ضم جیم عربیه و سکون زای ایله غیر و سوی معناسنه
پس فتح باء فارسیله فاء جزائیه معناسنه پس در هر نفس الخ
و فاء تفضیلیه معناسنه ده استعمال اولنور و اکسه قفا
معناسنه کلور پیش کسر باء عجمیله قدام معناسنه اما کسرهٔ
صریحهٔ عربیه ایله زیاده معناسنه اما غیر صریحه ایله نیش
یعنی عقربك دیکنی و غیری معنالرینه سوی ضم ایله جهت معناسنه
و یاسی حذف ده جائز اولور به کسر باء عربی و هاء اصلی
ایله اولی و احسن معناسنه ر ترا سکا مر واضیرغا بئدر اوکا
چیز نسنه شی معناسنه کس کسه شخص معناسنه نزد قرب

یاخود

وعند معناسنه نزدیك قریب معناسنه دور بعید معناسنه
دورنراق معناسنه **فصل فی الأعداد** شو فصل أعداد
بیانندەدر اوّلیجیدر شمار ضم شین ایله صایی عدد معناسنه
شمارها شمار کلمەسنك جمعیدر اعداد معناسنه طاق
تك فرد وتر معناسنه جفت بلا کسر تنصیف اولنان عدده
دیرلر که فرده مقابلی زوج معناسنه یك بر احد معناسنه دو
ایکی اثنان معناسنه سه اوج ثلثه معناسنه چهار درت
اربعه معناسنه پنج بش خمسه معناسنه شش التی
سته معناسنه هفت یدی سبعه معناسنه هشت
سکز ثمانیه معناسنه نه ضم ایله طقوز تسعه معناسنه
ده فتح ایله اون عشره معناسنه یانزده اون بر احد عشر
معناسنه دوانزده اون ایکی اثنا عشر معناسنه والف
وزانك مابیننده اولان نونك حذف وزیاده لکی جائزدر
دیدیلر سیزده اون اوج ثلثة عشر معناسنه چهارده اون
درت اربعة عشر معناسنه پانزده اون بش خمسة عشر معناسنه
شانزده اون التی ستة عشر معناسنه هفده اون یدی
سبعة عشر معناسنه هژده اون سکز ثمانیة عشر معناسنه
نوازده اون طقوز تسعة عشر معناسنه بیست یکرمی
عشرون معناسنه یك بیست یکرمی بر احد وعشرون معناسنه
دوبیست یکرمی ایکی اثنا وعشرون معناسنه سه بیست
یکرمی اوج ثلث وعشرون معناسنه چهار بیست یکرمی درت
اربع وعشرون معناسنه پنج بیست یکرمی بش خمس وعشرون
معناسنه شش بیست یکرمی التی ست وعشرون معناسنه

هفت بیست یکرمی یدی سبع وعشرون معناسنه هشت بیست
یکرمی سکز ثمان وعشرون معناسنه نه بیست یکرمی طقوز
تسع وعشرون معناسنه سی اوتوز ثلثون معناسنه چهل
قرق اربعون معناسنه چهل کسر جیم فارسی ایله درهاسنك
حذفیده جائزدر چهارده جائز اولدیغی کبی پنجاه اللی خمسون
معناسنه شصت التمش ستون معناسنه صاد مقامنه
سین مهمله ایله ده جائزدر وشصت ابهامدن اوترو سهمه
وموضع سکینه اطلاق اولنور هفتاد یتمش سبعون معناسنه
هشتاد سکسان ثمانون معناسنه نود طقسان تسعون
معناسنه صد یوز مائه معناسنه هزار بیك الف معناسنه
دوهزار ایکی بیك الفان معناسنه سه هزار اوج بیك
ثلثة الاف معناسنه الی ده هزار اون بیکه وارنجه یانزده هزار
اون بر بیك احد عشر الف معناسنه دوانزده هزار اون
ایکی بیك اثنا عشر الف معناسنه سزده هزار الخ اوج بیك
طقوز بیکه وارنجه بیست هزار یکرمی بیك عشرون الف
معناسنه سی هزار اوتوز بیك ثلثون الف معناسنه
الی چهل هزار الخ قرق بیك طقسان بیکه وارنجه صد هزار
یوز بیك مائة الف معناسنه دوصد هزار ایکی یوز بیك
مأتا الف معناسنه سه صد هزار اوج یوز بیك ثلث مائة
الف معناسنه الی هزار بار هزار بیك کره بیکه وارنجه بار
باء عربی وراء مهمله ایله مره وکره معناسنه میوه معناسنه ده
کلور ثمر معناسنه اولور بار بیت دن امر اولور وصف اولور
انکبار کبی وطریق واجازت وتعظیم وازهار معنالرینه ده کلور

دو هزار بار هزار ایکی بیك کره بیك سه هزار بار هزار
اوچ بیك کره بیك الخ ده هزار بار هزار اون بیك کره بیکه وارنجه
یازده هزار بار هزار الخ اون ایکی بیك کره بیك اون طقوز کره
بیکه وارنجه بیست هزار بار هزار یکرمی بیك کره بیك
سی هزار بار هزار الخ اوتوز بیك کره بیك طقسان بیك کره
بیکه وارنجه الی صد هزار بار هزار الی هزار بار هزار یوز بیك کره
بیك بیك کره بیکه وارنجه معلوم بیوریله که اعداد ایچون
اعداد مکسوره وارد ر بری نیمه و نیم در نصف معناسنه
وبری کسرهٔ مجهوله ایله سِیَك در ثلث معناسنه وبری
چهاریك در ربع معناسنه وبری پنجیك در خمس معناسنه در
وبری ششیك در سدس معناسنه وبری هفتیك در سبع
معناسنه وبری هشتیك در ثمن معناسنه وبری نهیك در
تسع معناسنه وبری دهیك در عشر معناسنه اعلم
ایها الصائب فؤاده وفعداه ان خلاصة ما حقق فی علم
الهندسة وعلم الحساب ان مراتب الاعداد اثنی عشر قوله
وفعداه صائب وعاشق اولدن کمسنه یکا ندا ایدرم معلوم
اولسون تحقیق علم هندسه و علم حسابده تحقیق اولنان
شیئك خلاصه سی تحقیق اعدادك مراتبی اون ایکیدر علم
حسابك تعریفی کند نده احوال عدد دن بحث اولنان علمدر
موضوعی عدد در غایتی احوال عددی معرفتدر الاول
احاد والثانی عشرات والثالث مأت والرابع الوف والخامس
عشرات الوف والسادس مأت الوف والسابع الوف الوف
والثامن عشرات الوف الوف والتاسع مأت الوف الوف

والعاشرة الوف الوف الوف والحادیة عشر عشرات الوف
الوف الوف والثانیة عشر مأت الوف الوف الوف اول اون ایکیدن
اولکیسی احاد در و بو واحددن تسعه یه وارنجه طقوزدر ایکنجی
عشرات در بو دخی عشره دن تسعین کلمه سنه وارنجه طقوزدر
اوچنجیسی مأت در بو دخی مائه دن تسعمائه یه وارنجه طقوزدر
و سائری بونلره قیاس اولنه دردنجیسی الوف در بشنجیسی عشرات
الوف در التنجیسی مأت الوف در یدنجیسی الوف الوف در سکزنجیسی
عشرات الوف الوف در طقوزنجیسی مأت الوف الوف در اوننجیسی
الوف الوف الوف در اون برنجیسی عشرات الوف الوف در اون ایکنجیسی
مأت الوف الوف الوف در سؤال اولنورسه حتی عباره مأت
الف یا خود مائة الف دینلمك ایدی جواب بودر که مراد افراد
مأتك افراد الوفه اضافتندن حکایه سیدر و جمع حکایه ده در
محکی دکلدر یا ایها الرسل کلوا من الطیبات نصنده کی اصلی
یا ایها الرسول کل منها اولدیغی کبی الوف و امثالی بو نکته
کبیدر ثم یبداء بعدها باء موحده نك کسر و عین مهمله نك
فتحیله در یعنی صکره اعدادك عددیله بدا اولنور الی ما لا نهایه
تعدادی دخی دیلدیکك اعداده منجر اولور دیمکدر قال بعض اهل
الحساب مراتب الاعداد اربعة فقط وهی احاد وعشرات
ومأت والوف وان زید العدد علیها یستأنف یستأنف
بنا مفعول اوزرینه در دخی بعض اهل حساب اعدادك
مراتبی انجق درتدر و اول مراتب اربعه احاد و عشرات
ومأت و الوف در واکر اول مراتب اربعه نك اوزرینه عدد
زیاده قیلنور ایسه استیناف اولنور دیدی اعلم انه یبداء

الآحاد من الواحد الى التسعة سكا معلوم اولسونكه تحقیق
شان احاد واحددن بدأ اولنور طقوزه دك والعشرات
من العشرة الى التسعين عشرات اوندن بدأ اولنور طقسانه دك
ویبدأ المأت من مأة الى تسع مأة مأت یوزدن بدأ اولنور
طقوز یوزه دك ویبدأ الالوف من الف الى تسعة آلاف
الوف بیکدن بدأ اولنور طقوز بیکه دك ویبداء عشرات الوف
من عشرة الاف الى تسعين الفا عشرات الوف اون بیکدن
بدأ اولنور طقسان بیکه دك ویبدأ مات الوف من مأت
الف الى تسعمائة الف مأت الوف یوز بیکدن بدأ اولنور طقوز یوز
بیکه دك ویبدأ الوف من الف الف الى تسعة الاف الوف
بیك کره بیکدن بدأ اولنور طقوز بیکه دك ویبدأ عشرة الوف
الوف من عشرة الاف الوف الى تسعين الف الف عشرة الوف الوف
اون بیك کره بیکدن بدأ اولنور طقسان بیك کره بیکه دك
ویبداء مات الوف الوف من مأت الف الف الى مأت الف الف
وعلى هذا القياس فى سائرها مات الوف الوف مأت الف
الفدن بدأ اولنور مأت الف الفه دك سائر اعداده دخی
بو قیاس اوزرینه در ثم اعلم انه كما لا نهاية لمعلومات الله
ومقدوراته كذلك لا نهاية للاعداد ولا يعدها بتفصيلها
الا الله العليم الحكيم لكن اصول الاعداد اثنى عشر سواء كانت
فى العربى او فى الفارسى او غيرهما وهى الاحاد الى التسع
وعشرة ومأة والف مبدأها واحد آخرها الف بونلر نصکره
سکا معلوم اولسونکه تحقیق شان بودر کیم الله تعالینك
معلومات ومقدوراتنه نهایت یوقدر اانك کبی اعداد

ایجون

ایچون نهایت یوقدر واول اعدادی مخلوقاتدن بر کمسنه
تفصیلی یعنی کمال وکنه حقیقتیله عد ایدر دکلدر مکر علیم
وحکیم اولان الله تعالی عد ایدر لکن اعدادك اصولی اون
ایکیدر کرك عربیده وکرك فارسیده وکرك بونلردك
غیریلرنده مثلا ترکیده وبو اون ایکی اصول طقوزه وارنجه
احاددر که بر ایکی اوچ درت بش التی یدی سکز طقوزدر
واونجیسی عشره در یعنی اوندر واون برنجیسی مائه در
یعنی یوزدر واون ایکنجیسی الف در یعنی بیکدر مجموعی
اون ایکی اصولدر بو اصولك مبدأی واحددر آخری الفدر
واذا ركب بعضها ببعض يبدأ من احد عشر ولا ينتهى الى شئ ابدا
رکب صیغهٔ مجهول ایله در دخی چون بو اصول اعدادك بعضی
بعضیسیله ترکیب مراد اولنسه احد عشردن بدأ اولنور وبر شیئه
اصلا منتهی اولماز فتثبت بما اتيتك تبلغ ولا تلتفت
الى ما قاله غير الفحول من الكبراء لان كلامه كخيال بقلوة
يظنه الظمآء ماء وخوى الفاظه لا يروى الغليل ولا ينبت
كلاءه بل لم يخلص بعد رقبته من ربقة التقليد ولا يعطى له
من فضل الله تعالى اقليد بفضل الله تعالى وعونه الفت
مفاتيح الفرس على طبق النهج الاقدم وقبلها رتبت امثلة
الفرس على وفق الطبع الاقوم ليكونا هديتين لاولى الالباب
جعلهما الله تعالى مفتاح كلمات الالفاظ من الفقير خادم
الفقراء ابن ابى بكر السيواسى مصطفى لله الحمد فى الاولى والاخرة
وعلى رسوله الصلاة واله الطاهرة فتثبت ده اولان فا
شرط محذوفه جوابدر تقدیری اذا عرفت بما اتيتك فى رسالتى

معارج العلماء صح

هذه من القواعد فتشبث دیمکدر تشبث تفعیلدن امردر
تشبث برشیئه تعلقدر وخذ فتشبث اوزرینه معطوفدر
وبونلر طالب علم وراغب معرفته خطابدر بما اتیتك
فتشبث یاخود خذ امرینه متعلقدر اول رساله دن بورایه
دکین سکاکتوردیکم قواعدی دیمکدر تبلغ واصل اولهسن
معارج العلا تبلغ نك مفعولیدر معارج معراج کلمه سنك
جمعیدر سلم معناسنه ولا تلتفت الی ما قاله غیر الفحول من
الکبرا من الکبرا غیر الفحول یی بیاندر یعنی کبرا ومتکبرلیندن
فحولك غیری اولان سفهانك قرین اهل جهنم سانیدر دیدکلرینه
التفات ایلمه زیرا مردوددر وادنی میل ایله میل ایلمه زیرا
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم لسان اهل الجنة العربیة
والفارسیة الدریة دیو بیوردی وبو اول رساله ده بیان
اولندی ایدی ومع هذا کتب فقهیه وسائر کتب نفیسه
فارسی ایله مملوء ومشحوندر بو ایله ولیجه علم فرسك بغیر تعلم
معانیسنی نیجه بیلور بو سببدن مصنف ولا تلتفت دیو
نهی ایلدی وبونی لان کلامه الی آخره قولیله تعلیل ایلدی
وکلامه ده اولان ضمیر غیر فحوله راجعدر لخیال بفلاة
بفلاة ده باء فی معناسنه فلاة صحرا معناسنه یظنه الظماء
لخیال قولنه صفتدر یظنه ده اولان ضمیر خیاله راجعدر
ظماء عطشان معناسنه یعنی بعیددن عطشان رؤیت
ایدوب ماظن ایدرصکره مطلع اولوب بیلورکه رؤیت
ایتدیکی ما دکلدر بلکه ارض خالیه در وفحوی الفاظه
اودی غیر فحولك الفاظنك معناسی لا یروی الغلیل حرارت عطشی

اوکا

الفاظنك معناسی صح

اولا نی اروا ایتمز یعنی قندرمز ولا ینبت کلاء دخی غیر فحولك
کلامی انبات ایتمز کلاء لا ینبت نك مفعولیدر خشیش معناسنه
بل لم یخلص بعد ربقه عن ربقة التقلید بلکه کندی برافتی
تقلید برافندن تمییز ایدر مزاحمتما لدرکه ربق اولدن مراد
لغویات وهذیان ایله مخلوط اولان کلام اولوب معنا غیر
فحول کلام وحرفن علما وفصحانك کلامندن تمییز ایدمزدیمك
اوله بعض نسخده من ربقة التقلید واقع اولدی ربقه
باء موحده ایله حبل معناسنه در وما مولدرکه عبارت
بل لم یخلص بعد ربقة عن ربقة التقلید اولوب اسلم اوله
ولا یعطی صیغه مجهولدر من فضل الله اقلید اقلید یعطینك
نائب فاعلیدر من فضل الله اقلید لفظی بیاندر اقلید
مفتاح معناسنه ولا تلتفت قولندن بورایه کلنجه مقام
ذمده کثرتدن کنایه در زیرا غیر فحولی نسا منزله سنده قیلوب
اولا غیر الفحول دیدی زیرا فحل هر حیوانك مذکریدر وثانیا
حقلرنده استهزا واستحقارا کبرادر دیدی ننه کر الله تعالی
اکابر مجرمیها بیوردی واحتمالدرکه مصنفك کبرادن مرادی زی
علماده اولوب عالم وکامل اولمیان سفهاء متکبرین اوله
بفضل الله مؤخر الفت یه متعلقدر الفت فعل وفاعل جمعت
ورتبت معناسنه در مفعولی مفاتیح الفرس در قواعد الفرس
مراددر علی طبق النهج الاقدم نهج طریق معناسنه اقدم عتیق
وقدیم معناسنه وقبلها مفاتیحنا لیفدن اول ترتیب
امثلة الفرس علی وفق الطبع الاقوم اقوم احکم معناسنه
لیکونا مستتری مفاتیح وامثله یه راجعدر هدیتین للاولی الالباب

يعنى ذوى العقوله جعلهما الله تعالى بو مفاتيح واشله يى معانيسى
طلب ايدن اولى الالبابه قيلسون مفتاح كلمات الاقطاب جعلك
مفعول ثانيسيدر اقطاب قطب كلمه سنك جميدر سيد
القوم معناسنه من الفقير هدييني كلمه سنه متعلقدر
فقير محتاج معناسنه خادم الفقرا ناظرونا صحيح ديمكدر خدمت
ايله تعبير هضما لنفسه در ياخود كاهيجه ثوابه نيل ايچون
خدمت ايدرنته كه سيد القوم خادمهم بيورلدى ابن ابى بكر
البسوسى مصطفى تعبير عبادت سجعه رعايت ايچوندر فلله الحمد
فى الاولى والاخره تقديم حصر ايچوندر ديرمؤمنلر الله تعالى به
اداء حق ايچون دنياده حمد ايلدكلرى كبى فضلنى ابتغاء وحمد بيله
التذاذا اخرتده ده حمد ايدرلر وبو حمد علمانك ديدكلرينه
كوره التى موضعده اولور اولكى وامتازوا اليوم ايها المجرمون
ايله ندا واقع اولديغى حينده دركه مؤمنلر ابر يلوب الحمد لله الذى
نجانا من القوم الظالمين ديرلر ايكنجى مؤمنلر صراطى تجاوز
ايتدكلرى زمانده الحمد لله الذى اذهب عنا الحزن ديرلر اوچنجى
جنته قريب وجنته نظر ايدوب ماء حيات ايله غسل ايلدكلرى
زمان الحمد لله الذى هدانا لهذا ديرلر دردنجى مؤمنلر جنته
داخل اولوب ملائكه كرام تحيه وسلام ايله استقبال ايلدكلرى زمان
الحمد لله الذى صدقنا وعده ديرلر بشنجى مؤمنلر منازللرنده مستقر
اولدقلرى زمان الحمد لله الذى احلنا دار المقام من فضله ديرلر
التنجى طعامدن فارغ اولسه لر الحمد لله رب العالمين ديرلر
كذا فى مجالس الرومى وعلى رسوله الصلوة وعلى اله الطاهرين
فقره ثانيه در فتنشنقولندن اخرينه دكين خلاصه معنا بودركه

اول

اول رساله دن بورايه دكين بنم سكا كوردكيم قواعد
تسنبث وتعلق اخذ ايله كه سلم ومعارج علمايه بالغ وواصل
اولاسين وكبرادن غير الفحول اولان سفهانك ديدكلرينه
يعنى فرس اهل جهنم لسانيدر كلامنه ميل والتفات ايلمه زيرا اول
غرك كلامى صحراده اولان خيال وسراب كبيدر كه آنى صو صنر صو
صانور واول غرك كلام ولفظلرينك فحواسى صوسزى قندرمز
واوت سز محلده اوت بتورمز بلكه فيما بعد آنك كوردنى ربقه
تقليددن خلاص اولماز والله تعالى نك فضل وكرمى
مفتاحى اكا اعطا اولنماز الله تعالى نك فضل وعونيله
فرسك مفاتيحى طريق اقدمك طبقى اوزره تاليف ايلدم
ومفاتيح الفرسدن اول فرسك امثله سنى طبع اقوم وفهم
اوزره ترتيب ايلدم عقول صاحبلرينه ايكى هديه اولملرى
ايچون الله تعالى ايكسنده اقطابك كلماتنك مفتاحى قيلسون
بو هديه لر فقرانك خادمى اولان فقيردندر اول فقير ابو بكر
سيواسينك اوغلى مصطفى در رحمه الله تعالى يه مخصوصدر دنيا
وآخرتده اول الله تعالى نك رسولى اوزرينه صلوات واول
رسولك الطاهره سى اوزرينه صلوات اولسون تمت بالخير
وتم على يدى الفقير الى ربه المنيع ابو العصمة وابو المعصوم
مصطفى عصام الدين عصمهم فى كل آن وحين
فى الثالث والعشرين من شعبان
المعظم سنه ثلث وسبعين
ومائة والف

١١٩٤ بلغ مقابلة مع اصله عدا

٢٢
٢

حسبي الله
محمد المدعو
١١٧٥ وكفى